

Irina Leino

OLLA KANNETTUNA - OLLA SUOJATTUNA
Kertomus erään Kuvataidepajan pyhiinvaelluksesta

Diakonia-ammattikorkeakoulu
2008

DIAKONIA-AMMATTIKORKEAKOULUN JULKAISUJA
B Raportteja 37

Julkaisija: Diakonia-ammattikorkeakoulu

Piirroksset ja kannen kuva: Irina Leino
Taitto: Roope Lipasti

ISBN 978-952-493-046-8 (pdf)
ISSN: 1455-9927

Juvenes Print Oy
Tampere 2008

TIIVISTELMÄ

Irina Leino **Olla kannettuna – olla suojattuna.**
Kertomus erään Kuvataidepajan pyhiinvaelluksesta

Helsinki : Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2008

130 s. 6 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja
B Raportteja, 37

ISBN 978-952-493-046-8 (pdf) ISSN 1458-9927

Opinnäytetyön tarkoitus oli suunnitella ja kehittää välinettä, jolla heittäytyä mielikuvien avulla kuvalliseen työskentelyyn eri Raamatun teemojen parissa. Produktion teemat käsittelivät Jumalan suojaamana ja kantamana olemista. Produktio toteutettiin Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen ja Creative Arts European yhdessä järjestämällä viikon kestäväällä Taiteiden Keskä -leirillä Ryttylässä kesällä 2006. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus oli kuvataidepaja, jossa jokainen työskentelypäivä aloitettiin alttarihetkellä, sekä mielikuvamatkalla uskon teemaan, josta pajalaiset lähtivät luovaan kuvalliseen työskentelyyn. Pajapäivien päätteeksi kokoonnuttiin yhteiseen hetkeen, jossa jokainen sai jakaa ajatuksia omista ja toisten töistä.

Kuvataidepajan sisältö pyrittiin suunnittelemaan siten, että pyhää voitaisiin kokea pajassa kaikilla aisteilla. Opinnäytetyön suunnittelun eräänlaisena johdottähdenä oli Jumalan tunteminen tässä produktiossa, tällä välineellä. Esi-kuvana produktion suunnittelussa oli lapsenkaltaisuuden ihanne. Tavoitteena oli kehittää luovaa välinettä, joka osallistaa uskon teemoihin ja luo inspiroivaa ja vapaata tilaa luovalle työskentelylle. Opinnäytetyön väline oli 12 askeleen ohjelma, jota sovellettiin jokaisen päivän teemaan sopivaksi. Keskeiset elementit teoriaosuudessa sekä pajan toteutuksessa olivat luovuus, leikki ja mielikuvat, jotka yhdessä muodostivat ikään kuin kaleidoskoopin kolme sivua, joiden kautta näkymää kuvataidepajan valossa tarkasteltiin.

Pajaan osallistui yhteensä 8 nuorta ja nuorta aikuista, joilta kerättiin palautte pajan työskentelyn herättämistä ajatuksista kvalitatiivisella kyselylomakkeella avoimin kysymyksin. Pajalaisten kokemukset työskentelystä olivat pää-

osin hyvin myönteisiä. Mielikuvien kanssa työskentely koettiin inspiroivana ja ajatuksia herättävänä. Myös uskon teemat avautuivat palautteen mukaan monelle uudella tavalla. Työskentelyssä välittyi vapaus luoda omalla persoonallisella tavalla. Ilmapiiri koettiin rohkaisevana ja levollisena.

Lisätiedot

AMK-opinnäytetyö

Pieksämäen yksikkö. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutusohjelma. Sosionomi (AMK) + diakonin virkakelpoisuus.

Asiasanat:

kokemusoppiminen, Jumalan läsnäolo, leikki, luovuus, mielikuvat, produktio, kuvataidepaja paikkasidos, maaseutu, kaupungit

Teemat

Kirkko ja Seurakunta
Hyvinvointi ja terveys

Julkaistu: Open Access -julkaisuna

Verkko-osoite

http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/A_18_ISBN_9789524930468.pdf

ABSTRACT

Irina Leino *To Be Carried – to Be Protected. A Story of One Art Workshop's Pilgrimage*

Helsinki : Diaconia University of Applied Sciences, 2008

130 p. 6 app. Diaconia-ammattikorkeakoulun julkaisuja
B Raportteja, 37

ISBN 978-952-493-046-8 (pdf) ISSN 1458-9927

The purpose of the study was to plan and develop a method by which to delve through imagination into artistic exposure of different themes from the Bible. The themes of the production handle being protected and carried by God. The production was fulfilled in Finland by the Finnish Lutheran Mission and Creative Arts Europe jointly organised week long The Summer of Arts Camp held in Ryttylä during the summer of 2006. The functional part of the study was an art workshop where each work day began with a moment at the altar and an imaginary trip to a theme of faith, which sent the participants into artistic creation. At the end of the workshop day, participants joined in a sharing gathering, where each were able to share their thoughts about their own work and the work of others.

The agenda of the workshop was planned so that holiness could be experienced in the workshop with all the senses. As a sort of a guiding star in this production was the knowledge of God, through this developed method. As a role model for the planning of this production was the ideal of childlikeness. The aim was to develop a creative method, which would participate to the themes of faith and create an inspirational and free space for creative work. The method of the study was a 12-step programme, which was adjusted to suit the theme of each day. The central elements of the theory and the fulfilment of the workshop were creativity, play and visions, which together formed as if the sides of a triangular kaleidoscope, through which the view could be observed in the light of the art workshop.

The participants of the workshop were 8 youngsters and young adults. Feedback was gathered on the thoughts the workshop had provoked using a qualitative questionnaire with open questions. The experiences of the participants were in the main very positive. Working with visions was an inspirational and thought provoking experience. According to the feedback many participants had also experienced the concept of faith in a new way. The freedom to create in one's own unique way was apparent in the working environment. The atmosphere was encouraging and restful.

Diaconia University of Applied Sciences, Pieksämäki Unit, Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education and Diaconal Social Work, Bachelor of Social Services.

Keywords:

Learning through Experience, The Presence of God, Play, Creativity, Visions, Production, Art Workshop.

Available: Open Access

Open access:

http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/A_18_ISBN_9789524930468.pdf

Vanhan Narnian ja uuden Narnian ero oli tuollainen. Uusi Narnia oli syvempi maa: jokainen kivi ja kukka ja ruohonlehti näytti merkitsevän ikään kuin enemmän. Minä en sitä tämän paremmin osaa kuvailla; jos ikinä sinne pääset, ymmärrät kyllä mitä tarkoitan. Yksisarvinen puki sanoiksi sen, mitä jokainen mielessään tunsu. Se tömistä oikeata etukavioitaan maahan ja hirnasti ja huusi sitten:

"Minä olen vihdoinkin tullut kotiin! Tämä on minun oikea kotimaani! Tänne minä kuulun. Juuri tätä maata minä olen koko ikäni hakenut, vaikka tätä ennen en sitä tiennyt. Sen vuoksi me sitä vanhaa Narniaa rakastimme, että se toisinaan näytti vähän tämän kaltaiselta. --- Tulkaa ylemmäs, tulkaa peremmälle, mennään! (Lewis 2005, 520.)

SISÄLLYS

1	KALEIDOSKOOPIN VÄRIKÄS MAAILMA	11
2	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	14
3	TIKKAAT TYÖN PUUMAJAAN	16
3.1	Lähtökohtia teoriaan	17
3.2	Kokemuksellisen oppimisen ikkuna	18
3.3	Jumalan Läsnäolon ikkuna	25
4	PYHÄ, VALLATON LEIKKI	31
4.1	Leikki – itsensä mieli	31
4.2	Lapsenkaltaisuudesta	34
4.3	Leikkivä raamatuntulkinta	37
4.4	Leikki ja luovuus	38
4.5	Godly Play – Suuri leikki	42
4.6	Pyhä, vallaton leikki pajassa	44
5	PYHÄT MIELIKUVAT	46
5.1	Imaginaatio ja uskonnon kieli	47
5.2	Imaginaatio pyhän palveluksessa	48
5.2.1	Ignatiuksen jalanjäljissä	49
5.2.2	Imaginaatio ja salattu sisin	51
5.2.3	Kohti hiljaisuutta ja aitoa elämystä	53
5.3	Pyhät mielikuvat pajassa	56
6	PYHÄ, PARANTAVA LUOVUUS	57
6.1	Luovan prosessin liikkeestä	59
6.2	Parantava luovuus	61
6.3	Luovuus ja kaaos	65
6.4	Pyhä luovuus	67
6.5	Pyhä, parantava luovuus pajassa	69
7	PRODUKTION TOTEUTUS	71
7.1	Johdanto produktioon – pajan idea	71

7.2	Toimintaympäristö	73
7.2.1	Yhteistyökumppanit	73
7.2.2	Taiteiden Kesä -leiri	75
7.2.3	Produktion merkitys yhteistyökumppaneille	76
7.3	Kuvataidepaja – kertomus simpukasta	77
7.3.1	Pajan suunnitteluprosessi	77
7.3.2	Pajan väline	80
7.3.3	Pajan tila	82
7.3.4	Pajan tema	83
7.4	Produktion arvioinnin välineet	86
8	PRODUKTION ARVIOINTI	89
8.1	Pajalaisten kokemukset	89
8.1.1	Ensimmäinen kysymys – työskentelyn herättämiä ajatuksia	89
8.1.2	Toinen kysymys – merkittävimmiksi koetut asiat	92
8.1.3	Kolmas kysymys – uskon teemojen avautumista	93
8.1.4	Neljäs kysymys – ”Mitä jäimme kaipaamaan”	94
8.2	Omat havainnot ja kokemukset	95
9	NÄKYMIÄ PUUMAJASTA	98
9.1	Ajatuksia ammattietiikasta	98
9.2	Lopuksi	99
	LÄHTEET	103
	LIITE 1: Opinnäytetyön käsitekartta	108
	LIITE 2: Väline	109
	LIITE 3: Pajan esittely internet-sivuilla	111
	LIITE 4: Pajan mielikuvamatkat	112
	LIITE 5: Kyselylomake	121
	LIITE 6: Kuvia pajalaisten maalauksista	123

1 KALEIDOSKOOPIN VÄRIKÄS MAAILMA

”...*Tulkaa ylemmäs, tulkaa peremmälle, mennään!*” (Lewis 2005, 520). Tämän C.S. Lewisin kehotuksen todesta ottaen sukelsin opinnäytetyöprosessiin, joka tuntui ottavan ilmaa siipiensä alle sisimmässäni ja alkavan elää omaa elämänsä. Sen myötä eteeni avautui näkymä, jota en olisi osannut mitenkään täysin ennakoida. Se yllätti ja avarsi. Niin kuin Bob Dylan laulaa eräässä laulussaan: *No matter how rough the road is, just show me where to start*, samoin koin, että prosessissa saattoi edetä kerrallaan vain sen käsillä olevan hetken, muuten tiedon ja mahdollisuuksien sakea kasvillisuus olisi kietonut viidakkoveitseni syövereihinsä hetkessä. Yhtä kaikki, opinnäytetyöprosessi saattoi minut mielenkiintoiselle ammatilliselle matkalle.

Kehitin opinnäytetyössäni välinettä (LIITE 2) heittäytyä luovaan työskentelyyn eri Raamatun teemojen parissa. Luovuutta ja lapsenkaltaisuuden ihanetta, jotka ovat myös opinnäytetyössäni keskeisellä sijalla, on nostettu esille viime vuosina esimerkiksi uuden uskonnonpedagogian taholta, jossa pyhää koetaan kaikilla aisteilla, ja jossa ei Porkan (henkilökohtainen tiedonanto 2.5.2005) mukaan ole vain katsojia ja tekijöitä, vaan kaikki tulevat tekijöiksi ja kaikkien aistien kautta kokijoiksi.

Opinnäytetyöni on produktio, jonka toiminnallisen osuuden toteutin Suomen evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen, sekä Creative Arts European yhdessä järjestämällä viikon mittaisella, jo perinteeksi muodostuneella Taiteiden Kesä -leirillä kesällä 2006. Suunnittelin ja ohjasin leirille kuvataidepajan (LIITE 3), jossa teimana oli ”Olla kannettuna – olla suojattuna”. Etsimme pajassa luovasti omaa kokemusta mm. siitä, millaista on olla suojassa psalmin kuvailemassa majassa, jonne Jumala kätkee ihmisen tai millainen näkymä ja perspektiivi avautuu kalliolta, jonka laelle Jumala meidät nostaa. Jokaisena päivänä teimme mielikuvamatkan (LIITE 4) käsittelemäämme aiheeseen ja lähdimme sen myötä kuvalliseen luovaan työskentelyyn, jonka purimme keskustelussa aina päivän päätteeksi.

Opinnäytetyöni voisi kuvata olevan hieman kolmisivuisen kaleidoskoopin kaltainen. Kolme sivua, joiden peilien kautta heijastuu erilaisia näkymiä sen mukaan, millaiseen valoon kaleidoskoopin suuntaa ja kuinka sitä kääntelee, muodostavat työn teoreettisen viitekehyksen. Tarkastelen siinä pyhää ja valtatonta leikkiä, pyhää ja parantavaa luovuutta sekä pyhiä mielikuvia. Kokemuksellisen oppimisen sekä Jumalan läsnäolon ikkunat ovat ikään kuin lähtökohtina työlleni: tikkaat opinnäytetyöni puumajaan. Ne niveltyvät jokaiseen osa-alueeseen. Opinnäytetyön osa-alueisiin voi luoda silmäyksen käsitekartan avulla (LIITE 1).

Tarkastelen kaleidoskoopin näkymää kuvataidepajan valossa. Kehittelemäni luova väline sekä valitsemani teema ovat värisegmenttejä, joiden muodot ja sävyt muodostavat harkitun kokonaisuuden kaleidoskoopin päässä, jolle vasta tila (pajan elementit) ja liike (pajan teemat) antavat ilmiasun. Lopullisen näkymän muodostavat pajalaisten kokemukset, joita hahmotin kvalitatiivisen kyselylomakkeen avulla sekä omat havaintoni välineen toimivuudesta. Tarkoitukseni oli selvittää, miten kehittelemäni väline toimii ja millaisia näkymiä sen kautta avautuu Raamatun teemoista ja luovuudesta; voiko ihminen tämänkaltaisen luovan työskentelyn kautta saada osallisuuden käsiteltävään uskon teemaan.

Aiheen valintaan vaikuttivat sekä bambinjalkainen, mutta vauhdilla vahvistuva näkyni yhdistää hedelmällisesti luovaa työskentelyä erilaisiin sosiaali- ja/tai diakoniatyön pyrkimyksiin että jo aiemmin alkanut prosessi, jossa eri tilanteissa olen saanut nähdä välähdyksiä siitä, miten luovassa työskentelyssä koetut ahaa-elämykset Sanan äärellä voivat rohkaista ja osallistaa ihmistä. Tämän prosessin myötä olen saanut nähdä erään tavan, miten se voi olla mahdollista.

Tavoitteenani oli luoda puitteet työskentelylle, jossa olisivat läsnä vapaus, syvyys sekä sielunhoidollisuus. Etsin opinnäytetyössäni jotakin lapsenkaltaisuudesta, jotakin, mitä nykyihminen tuntuu jollakin tavalla kadottaneen. Etsin ihmettelyä ja heittäytymistä, yhteistä unelmointia, etsin vapaata tilaa, jossa ei toimita aina niin tavoitehakuisesti ja arvostellen.

Matkaoppaanamme olkoon Sera: kirkassilmäinen, huopasydäminen olento. Hän kulki mukani koko prosessin ajan. Pajassa hänen repustaan löytyi karttoja ja viestejä, jotka johdattivat pajalaiset etsimään Valtakunnan aarteita.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Opinnäytetyön tavoitteet ovat prosessin myötä eläneet, hakeneet muotoaan ja koettaneet löytää olennaista niin monien tavoittelemisen arvoisten asioiden joukosta. Sekä työn rajaaminen, että sen ytimen löytäminen toivat sangen paljon haasteita. Jumalan tunteminen oli työni eräänlaisena johtotähtenä, jonka sakariin ja säteisiin peilasin kehrittelemääni välinettä sen muotoutuessa. Edellisen lisäksi haluan nostaa erikseen esiin tavoitteeni kehittää välinettä, joka voi *osallistaa* ihmistä, antaa henkilökohtaisen oivalluksen sekä uuden näkökulman omaan elämään suhteessa valittuun Raamatun teemaan. Tässä mielestäni tulee esiin myös aiheen diakoninen ulottuvuus, jonka ytimessä osallisuus on.

Tietoyhteiskunnassa elävä ihminen ei ole tullut tiedosta täydeksi, vaan kaiken sen tiedon omaksumisen jälkeen ihminen on jäänyt kaipaamaan. Ihminen kaipaa kokea Jumalan. Wilfrid Stinissen (1999) kirjoittaa tämän päivän ihmisen kaipuusta seuraavanlaisesti:

Ehkä tämä kaipaus ei koskaan historian aikana ole ollut niin syvä. Juuri siksi, että ihminen on niin vieraantunut itsestään ja Jumalasta, on koti-ikävä erittäin tuskallinen. Moni haluaisi huutaa julki tarpeensa tulla jälleen ”kokonaiseksi” ihmiseksi. Ja kuinka ihminen voi olla kokonainen, ellei ole yhteydessä alkuperäänsä. (Stinissen 1999, 7.)

Tämän kaipuun kentällä pyrkii opinnäyteproduktioni myös liikkumaan. Jos tämän välineen kautta voisi tapahtua sydämen oivalluksia alkulähteillä... Tuo kaipuu ja sen käsittely voi johtaa ihmistä myös antoisaan luovaan prosessiin, jonka sisältöjä voi olla vaikea avata, mutta samoin on vaikea tinkiä tuon samaisen prosessin arvokkuudesta.

Tarkastelen opinnäytetyössäni osallisuuden ilmiötä luovassa työskentelyssä suhteessa uskon teemoihin, tarkoitukseni kehittää ja ymmärtää välinettä, jonka kautta näin voisi tapahtua. Olen mieltänyt tässä yhteydessä läsnäolon ja osallisuuden hyvin toisiaan lähellä oleviksi asioiksi. Ihminen kaipaa

olla läsnä omassa elämässään, olla läsnä lähimmäiselle sekä kokea, että Jumala on läsnä (Valtonen 2007). Ajattelen, että kaleidoskooppiin valitsemani elementit voivat olla ikään kuin parantamassa osallisuuden suotuisuutta. Teoriaan perehtyen sekä suunnittelemani kuvataidepajan myötä on mahdollista tarkastella tämän ilmiön todellisuutta. Raamatun aarteiden sisäistäminen, osallisuus niistä, itsessään hoitaa sieluumme. Tämän syvemmin oivallettuani sekä tavoitteita muokatessani koetin löytää ne keskeiset asiat, jotka tämänkaltaisen luovan Raamattutyöskentelyn kautta voisivat ihanteellisessa tapauksessa avautua ja lähdin sitä kohti.

Seuraavana on luettelo opinnäytetyöni tavoitteista, jotka eivät ole tärkeysjärjestyksessä, vaan prosessissa ne elivät rinnakkain ja sisäkkäin.

- Jumalan tunteminen kannettuna ja suojattuna olemisen kokemusten kautta
- Inspiroivan, vapaan tilan luominen tähän tarkoitukseen.
- Osallistujien kokemusten tutkiminen mielikuvien, luovuuden ja leikin säikeitä tunnistamalla ja työstämällä

3 TIKKAAT TYÖN PUUMAJAAN

Työni teoreettinen osuus on kuin kaleidoskoopin kolme sivua, jotka yhdessä muodostavat kolmion, jonka kautta opinnäytetyöni produktion näkymiä tarkastellaan. Tätä johdantoa seuraavan osion tarkoituksena on siis olla kuin kolmio, jonka sivut muodostuvat pyhistä mielikuvista, jossa astelen Ignatius de Loyolan jäljillä; pyhästä ja parantavasta luovuudesta sekä pyhästä ja vallattomasta leikistä, jota käsittelen erityisesti lapsenkaltaisuuden ihanteeseen peilaten. En ole pyrkinyt muodostamaan teemoihin kattavia silmäyksiä, vaan ennemminkin olen poiminut produktion ja välineen kannalta mielenkiintoisia näköaloja kuhunkin teemaan.

Tässä johdannossa esittelen työni hahmottumisen lähtökohdat eli kokeuksellisen oppimisen näkökulman sekä Jumalan läsnäolon näkökulman, joiden kautta voi nähdä produktion sisällön eri perspektiiveistä. Nämä näkökulmat kahden köyden tapaan muodostavat yhdessä ikään kuin tikapuut, joita pitkin voit kiivetä opinnäytetyöni puumajaan. Kiivettyäsi voit nähdä produktioni metsän siitä perspektiivistä, josta olin valinnut sitä tarkastella ja aistia majan ilmapiiriä ja tutustua sen sisäiseen elämään. Läsnäolon teema on keskeinen erityisesti työni tavoitteiden ja *hengen* kannalta. Sen pohtiminen on ollut erityisen antoisaa.

3.1 Lähtökohtia teoriaan

Tavoittelin produktiossa, kuvataidepajassa ilmapiiriä, jota kuvaisivat eräänlainen vallattomuus, syvyys sekä terapeuttisuus. Läsnaolon teema pujottautui teoriaosuuden loimien joukkoon ja se tiivistää koko opinnäytetyöni ajatuksen siitä, mitä näiden elementtien kautta tavoittelen ja mitä haluan ymmärtää. Välineessä on kyse vuorovaikutteisesta läsnäolosta: Jumala lähestyy ihmistä ja ihminen Jumalaa. Olen ajatellut tässä produktiossa osallisuuden ja läsnäolon käsitteiden olevan hyvin lähellä toisiaan, ellei aivan rinnakkaisia termejä.

Kaksiulotteisena paperilla osiot näyttävät olevan luettelomainen jono sisältöjä. Haluan kuitenkin tuoda kolmiomuodon esille siitä syystä, että kolmeen osa-alueeseen jakamani sisällöt ovat monessa kohdin sisäkkäin. Samat ilmiöt toistuvat eri viitekehyksissä, hieman erilaisin korostuksin. Välillä ne vaikuttavat olevan toistensa alakäsitteitä ja päinvastoin. Johtuen tästä lomittaisuudesta on toiseen aihealueeseen perehtyminen avannutkin jotakin keskeistä toisesta käsitteestä. Työn edetessä on silmieni eteen alkanut punoutua eräänlainen kolmisäikeinen lanka, jota sen jokainen säie tekee kestävämmäksi.

Olen käyttänyt työssäni lähteinä eri tiedon lajien kirjallisuutta. Tutkimustiedon lisäksi olen luonut katsauksen myös kokemustietoa sisältävään materiaaliin. Tehtäväni vaatii kokemuksellisen luonteensa vuoksi myös toisenlaista tietoa kuin tieteellistä. Produktion osa-alueet koskettavat maanpintaa sellaisilla alueilla (esimerkiksi luovuuden ja uskonnon), joita ei kyetä tieteellisin keinoin mittaamaan ja joiden yllä on enemmän tai vähemmän mystinen pilviverho. Kuitenkin, käyttämissäni lähteissä syvä kokemuksen tuoma ymmärrys on osoittautunut korvaamattomaksi suunnannäyttäjäksi ja ajattelun käynnistäjäksi halki prosessin. Se on ollut luomassa työssäni myös tärkeää arvoperustaa, jolle production kivijalkaa on valettu.

Koin työtä tehdessä tarvetta olla johdonmukainen production kokemuksellisuuden suhteen, joten pyrin säilyttämään samankaltaisen otteen myös läpi kirjallisen osion. Elämyksellisyys kulkee siis myös läpi teoreettisen osuuden, jota olen koettanut ilmentää lainauksilla jokaisen osion alussa. Näistä lainauksista välittyy kokemustieto ja ne väläyttivät, ainakin itselleni, hetkittäin auki kokonaisen maailman liittyen kyseiseen osa-alueeseen. Olen havainnut että liikuttaessa tämän kaltaisella maaperällä, on tärkeää, että on oma syvenevä suhde sen sisältöihin ja että uskoo siihen, mitä tekee. Olen halunnut

myös ilmaista ja liittää tämän oman suhteeni ja juurtumisen prosessini aihealueisiin läpi työn. Olen avannut edellistä esimerkiksi laittamalla kunkin osa-alueen alkuun lainauksen omasta elämästäni havainnollistaakseni pienellä tavalla sitä, miksi esimerkiksi tästä kyseisestä teemasta on tullut tärkeä osa omaa elämääni.

Olen valinnut käsittelemäni teoreettisen viitekehyksen kahdensuuntaisessa prosessissa. Ensin koetin löytää välinettä suunnitellessani elementtejä, jotka voisivat olla rakentamassa osallistavaa kokonaisuutta syventyä uskon teemoihin luovassa työskentelyssä. Teorian rakenne alkoi muovautua tässä prosessissa. Kokeiltuani välinettä käytännössä aloin hahmottaa ja rajata teoreettisia näkökulmia produktiooni ikään kuin sisältäpäin: mikä oli pajassa keskeistä, millaisia näkymiä käytäntö avasi työlleni.

Työhön syventyessä huomasin, että produktioini kaltaisia luovia, eri aisteja koskettavia, elämyksellisiä lähestymistapoja Raamatun maailmaan on alettu soveltaa ja kehittää viime vuosina Suomessakin verrattain paljon, erityisesti lasten parissa. Tutustuin työtä tehdessä hieman esimerkiksi Godly Play – Suuri leikki -menetelmään, josta sain ideoita kehittää välinettäni eteenpäin. Lattiakuvat-menetelmään, jota aiemmin on kutsuttu Suomessa Kett-menetelmäksi kehittäjänsä Frans Kettin mukaan (Raittila 2007, 11), olen saanut eläytyä esimerkiksi kummipoikani kanssa seurakunnan leirillä, sekä Kangasalan seurakunnan lapsityöntekijöiden kohtaamisessa, johon sain vieraina osallistua. Nämä kokemukset olivat omiaan innostamaan minua eteenpäin matkallani.

Edellisten lisäksi esimerkiksi *Mieleni minun tekevi aivoni ajattelevi – mielikuvien käyttö opettamisessa* -kehittämishankkeen (Porkka, Salminen & Wikki 2001.) eräässä tapauskertomuksessa oli käytetty elämyksellistä raamattumenetelmää, joka oli hyvin lähellä välinettä, jota tässä opinnäytetyössäni pyrin ymmärtämään ja ottamaan haltuun. Kyseisessä hankkeessa lapsityön teologien neuvottelupäivillä toteutettiin pitkä työskentely mielikuvien äärellä, jonka aluksi osallistujat saivat kulkea mielikuvin lapsuuden maisemassa ja ottaa mukaansa sieltä jonkin hyvän muiston. Työskentelyä ohjanneet Porkka ja Wennermark kuvailivat, miten myös Joosef oli saanut lapsuudestaan asioita, jotka kantoivat häntä vaikeiden aikojen halki. Joosefin tarina palautettiin mieleen ja sen saattelemana kukin sai pysähtyä jossakin oman elämänsä kaivokokemuksessa ja maalata tuon kokemuksen. Lopuksi osallistujat viettivät yhdessä sovinnon juhlaa ja ateriala, kuten Joosefkin veljiensä kanssa. Kukin

sai halutessaan tuoda juhlaan maalauksensa ja kertoa tuntemuksistaan. Ta-
voitteena kyseisen kehittämishankkeen työskentelyssä oli auttaa osallistujia
sanoittamaan oman elämänsä vahvuuksia, kipuja ja mahdollisuuksia. (Pork-
ka, Salminen & Wikki 2001, 17-20.)

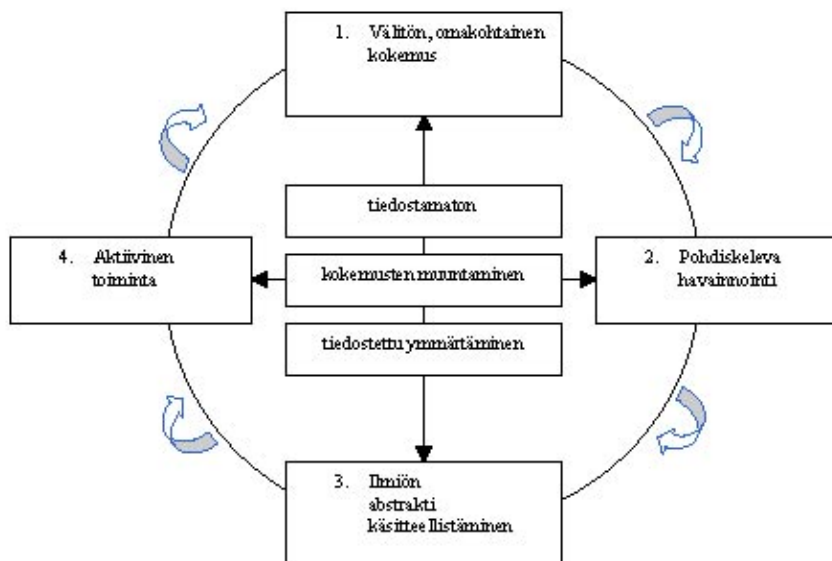
Edellisessä kehittämishankkeessa toteutettuun mielikuvatyöskentelyyn tu-
tustumalla saatoinkin peilata tapoja, joilla ohjaaja voi työskentelyssään huomi-
oida ihmisten erilaiset lähtökohdat, toiveet ja pelot tämänkaltaisten mene-
telmien parissa työskenneltäessä. Tapauskertomuksen arviointi auttoi minua
huomioimaan myös omalle produktiolleni tärkeitä näkökulmia, kuten esi-
merkiksi työskentelyn rytmillisiä seikkoja sekä hahmottamaan mielikuvien
ja työskentelyn purun tärkeyttä.

3.2 Kokemuksellisen oppimisen ikkuna

David A. Kolbin mukaan oppiminen on prosessi, jossa kokemus muuntuu
tiedoksi. Kolb ajattelee oppimisen olevan toistuva neliaskelinen sykli, jossa
oppimisen (1) lähtökohtana on konkreettinen kokemus, (2) jota seuraa ha-
vainnointi ja harkinta, (3) minkä jälkeen muodostetaan abstrakteja käsit-
teitä ja yleistyksiä yksilön pohtiessa kokemuksiaan. Lopuksi (4) käsitteiden
seuraamuksia koetellaan toiminnassa, jossa syntyy jälleen uusia kokemuk-
sia. (Puolimatka 2002, 266-267.) Kokemuksellisen oppimisen käsitettä voi-
daan käyttää puhuttaessa sekä yksilöistä, että yhteisöistä. Siinä on kyse laa-
jasta viitekehyksestä, jonka sisällä on useita, erilaisia yksilön kokemuksen ja
reflektoinnin merkitystä korostavia suuntauksia. Kokemuksellinen oppimi-
nen on lähestymistapa, jossa pyritään yhdistämään kokemus, havainto, kog-
nitio ja toiminta. (Räsänen 2000, 10-11.) Perehdyn opinnäytetyössäni tähän
David A. Kolbin (1984) kehrittelemään kokemuksellisen oppimisen kehään
(KUVIO 1), joka voi avata keskeisellä tavalla opinnäytetyössäni kehrittele-
män välineen mahdollistamaan oppimisprosessia sekä ohjata sen suunnittelua.
Kolbin kokemuksellisen oppimisen kehä on siis valitsemani ikkuna, näköala,
jonka kautta tarkastelen produktion sisältöä. Tätä oppimisen kehää minun
oli määrä havainnoida ja hyödyntää opinnäytteessäni.

Oppiminen on siis Kolbin mukaan prosessi, jossa tieto syntyy kokemuk-
sen muuntamisen avulla. Oppiminen edellyttää sekä kokemuksen käsittä-
mistä, että tämän ymmärryksen saattamista johonkin muotoon. Oppimista
tapahtuu silloin, kun tiedostamaton, tunteisiin ja aistimuksiin perustuva ja

tiedostettu, käsitteille ja symboleille perustuva tietäminen ovat vuorovaikutuksessa keskenään. (Räsänen 2000, 11).

KUVIO 1. Kolbin (1984, Kohosen 1990 mukaan) kokemuksellisen oppimisen malli

Myös Vilho Kohonen (1990, 39) kirjoittaa kokemuksellisen oppimisen mallista, mutta soveltaa Kolbin mallia käyttäen terminä kokonaisvaltaista oppimista. Omakohtainen kokemus on keskeinen osa oppimista, mutta myös ilmiön havainnointi ja pohtiminen, sekä sen tietoinen ymmärtäminen ja käsitteellistäminen ovat tärkeitä oppimisen osa-alueita. Teoria ja käsitteet tuovat intuitiiviselle kokemukselle etäisyyttä ja lisäävät sen tietoista hallintaa. Teoria jäsentää intuitiivista kokemusta. Näiden elementtien kautta alkaa hahmottua oppimisen syklinen prosessi, jossa omakohtainen kokemus, sen pohtiminen ja käsitteellistäminen sekä aktiivinen soveltava toiminta muodostavat syklimäisen, jatkuvasti kehittyvän prosessin. (Kohonen 1990, 39-40.)

Kolbin kokemuksellisen oppimisen mallissa on neljä eri elementtiä, joista kukin painottaa oppimista eri tavoin:

1. Omakohtainen kokemus on välikö, intuitiivinen ja luova oppimistapahtuma, jossa ei pyritä ilmiön käsitteelliseen ymmärtämiseen.
2. Pohdiskeleva havainnointi pitää sisällään ilmiön eri näkökulmien ja

oman oppimisen pohdintaa.

3. Ilmiön abstraktissa käsitteellistämisessä pyritään muodostamaan sopiva teoria ja pääsemään ongelmiä ymmärtävään ratkaisuun, jossa looginen ajattelu on keskeisemmällä sijalla kuin tunteet.

4. Aktiivista toimintaa korostavassa oppimisessa päämääränä on löytää toimivia käytännön ratkaisuja, sovelluksia, sekä tapoja muuttaa asioita. Tässä oppimisen prosessissa ihminen ottaa myös riskin epäonnistua. (Kohonen 1990, 40.)

Edellisten neljän vaiheen välissä on kaksi eri ulottuvuutta: ymmärtävä tiedostaminen ja kokemusten muuntaminen. Ymmärtämisen ulottuvuus kuvaa sitä, missä määrin oppiminen on intuitiivista, tiedostamatonta ja omakohtaista, ja missä määrin tietoista pyrkimystä ymmärtää abstrakteja käsitteitä ja käsitteellistä ilmiötä. Kokemusten muuntamisen ulottuvuus pitää sisällään aktiivista, riskejä ottavaa toimintaa ja toisaalta riskejä välttävää, syrjään vetäytyvää, havainnoivaa pohdiskelua. Tasapaino näiden ulottuvuuksien välillä on tärkeää. Oppiminen on aina vuorovaikutteinen tapahtuma, johon sisältyy toimintaa, riskien ottoa ja tekemällä oppimista, jonka kautta jälleen syntyy omakohtaisia kokemuksia pohdiskellen analysoitavaksi. (Kohonen 1990, 41.)

Henkilökohtaiset kokemukset, tunteet ja ajatukset voidaan nähdä olevan eräänlaista raaka-ainetta, josta tietoa johdetaan ja johon tieto kiinnittyy. Reflektointi, eli havainnoiva pohdiskelu taas voidaan nähdä ikään kuin siltana, joka kulkee käytännön kokemusten ja teoreettisen tiedon välillä. Ihminen sisäistää teoreettisia käsitteitä omakohtaisesti vasta, kun hän on saanut kokea ne todeksi subjektiivisten elämysten tasolla. (Kohonen 1990, 41.)

Shön (Puolimatka 2002) ajattelee, että uusia oivalluksia syntyy ongelmia ratkovan oppimisen kautta. Lähtökohtana toiminnassa tapahtuvalle reflektiolle on ongelmatilanne, jolle ei ole valmista ratkaisua. Oppija hahmottaa tällöin ilmiön uudessa kehyksessä ja toiminnassa testaa, miten kyseinen kehys toimii ja millaisiin ratkaisuihin se johtaa. Keskeinen kysymys tässä prosessissa on se, mistä löydetään materiaali uusiin kehyksiin tai käsitteisiin. Tämä materiaali on löydettävissä omakohtaisista kokemuksista, jotka ovat varastoituneet muistimme mielikuvina tai esimerkkeinä. (Puolimatka 2002, 267.) Shön on esittänyt tämän kysymyksen paradoksin kaltaisena, sillä, miten ongelmanratkaisija voi soveltaa jo tietämäänsä tilanteeseen, jonka hän näkee ainutlaatuisena. Esimerkiksi tässä kohdin kokemusoppiminen koh-

taa myös kritiikkiä: Engeström (1995) arvostelee kokemusoppimisen mallien sulkevan oppimisen kehän. Uuden oivaltamista selitetään aiemmalla kokemuksella. (Engeström 1995, 77.)

Kokemusoppimista on syytetty siitä, että siinä on mahdollisuus toteuttaa tiettyjä rutiineja ja stereotypioita. Engeström kirjoittaa, että kokemusperäisen oppimisen on vaara jäädä sokean yrityksen ja erehdyksen tasolle, jolloin kulloinkin suoritusta ohjaava ajatusmalli ei nouse oppijan tietoisuuteen, vaan saattaa vaikuttaa tottumuksenomaisesti tai intuitiivisesti. Tällöin prosessi saattaa vaikuttaa vaivattomalta, mutta se ei välttämättä tuota uusia ideoita. Kokeilemiseen sen sijaan sisältyy pysähtyminen oppijan huomion siirtyessä välineisiin. Nämä tauot ovat tärkeitä, sillä ne mahdollistavat sen, että oppija voi ottaa päätelmiä tehdessään käyttöönsä henkilökohtaisten kokemusten rajat ylittäviä kulttuurin tarjoamia välineitä. (Engeström 1995, 83-84.)

Marjo Räsänen (2000) kirjoittaa, että opettajan tulisi luoda tilanteita, joissa on sopivassa suhteessa tunteisiin, havainnointiin, käsitteellistämiseen ja toimintaan painottuvia oppimisympäristöjä. Tällöin oppiminen hahmottuu kehänä, jossa kaikki elementit ovat läsnä. Räsänen ajattelee, että opettajan ja oppilaan tulisi tunnistaa vuorovaikutussuhteisiin liittyviä psykologisia ilmiöitä edistääkseen kokemuspohjaista oppimista. Lisäksi heidän tulisi ymmärtää metaforien, unien, intuition, mielikuvituksen ja empatian voima. Kokemuksellisen oppimisen yhteydessä voidaan soveltaa myös monia erilaisia luovaan ajatteluun liittyviä menetelmiä, kuten esimerkiksi aivoriihityöskentelyä ja vapaata assosiointia. Räsänen kuitenkin jatkaa, että näissä sovelluksissa pyritään välttämään *mikä tahansa käy* -ajattelua, samalla korostaen analysoinnin ja edelleen kehittelyn merkitystä. (Räsänen 2000, 11.) Vapaan assosioinnin ajattelen olevan läheisessä suhteessa mielikuvatyöskentelyyn, jota toteutimme kuvataidepajassa matkatessamme Raamatun maisemissa. Lähestyimme pajassamme kannettuna ja suojattuna olemisen teemoja eri näkökulmista ja oppimisen eri keinoin: aistien kautta eläytyen, luovassa työskentelyssä, kirjoittaen ja keskustellen.

Marjo Räsänen (1995) kuvaa tietämisen perustuvan suurelta osin aistihavaintoihin. Niiden kehittäminen vaikuttaa merkittävästi kognitiivisiin valmiuksiin. Taiteelliseen toimintaan tarvitaan monenlaisia tietämisen, ajattelemisen ja kokemisen muotoja. Kun edellisiä yhdistetään, mahdollistuu oppilaan tietojen, taitojen, mielikuvien ja tunne-elämysten muuntaminen hänen omaksi taideilmaisukseksi. Kun puhutaan kokemustiedosta, tarkoitetaan ku-

vallisten prosessien yhteydessä sen prosessin tulosta, jossa oppilaan aistialueiden elämykset muuntuvat yhä syvemmiksi ja laajemmiksi kokemuksiksi uusien tietojen ja taitojen, sekä taiteellisen toiminnan kautta. Oppiminen edellyttää tämänkaltaista muuntamista ja tämän muuntamisen perustana taas on jatkuva vuorovaikutus oppilaan ulkoisen ja sisäisen todellisuuden välillä, jossa tunne-elämys ja mielikuvitus vuorottelevat ulkoisen todellisuuden kanssa ja käsitetieto aisti- ja toimintatiedon kanssa. (Räsänen 1995, 53.)

Koen tärkeäksi tuoda kokemuksellisen oppimisen yhteyteen lyhyesti myös näkökulman oppimisen kannalta hyvästä tilasta. bell hooks (Krappala 2004) on kuvaillut oppimisympäristöä tilaksi, joka ei välttämättä ole paratiisi, mutta ennemminkin tila, jossa paratiisi luodaan. Luokkahuone on siis mahdollisuuksien tila, jossa voimme tehdä työtä vapauden hyväksi. Tässä mahdollisuuksien tilassa etsitään mielen ja sydämen avoimuutta. Tästä avoimuudesta käsin voimme kohdata todellisuuden, ylittää rajojamme ja kasvaa. Avoimuutta harjoittavassa pedagogiikassa on tilaa kuvittelulle. Krappala tiivistää hooksin erään tarinan kautta arvokkaimmaksi herkkyyden ja lapsen viattomuuden. (Krappala 2004, 178-179.) Koen, että avoimuutta harjoittavan pedagogiikan ajatus niveltyy hyvin siihen vapaan tilan ajatukseen, jota opinnäytetyöni produktiossa tavoittelin, vaikka pajamme ei hooksin esimerkin kaltainen luokkahuone sanan varsinaisessa merkityksessä olekaan.

Tähän johdantoon valitsin viimeiseksi oppimiseen liittyväksi näkökulmaksi, joka on myös opinnäytetyöni produktin taustalla, kristillisen kasvatusfilosofian näkemyksen ihmisen suhteesta tietoon. Viisaus, sen syvimmissä merkityksessä, on ihmisen tavoittamattomissa. Sananlaskuissa todetaan, että ”Pyhän tunteminen on ymmärryksen perusta” (San. 9:10). Tapio Puolimatka (1999) toteaa edellisen Sananlaskun hengessä, että ihminen voi päästä osalliseksi viisaudesta, kun hän pyrkii tuntemaan olemassaolon perimmäistä merkitystä. Viisauden kautta ihmisen elämä voi ohjautua mielekkäällä tavalla, tämän vuoksi viisaus on kultaakin kalliimpaa. Ihmisen on siis käytettävä parhaat voimansa sitä tavoitellakseen. (Puolimatka 1999, 28.)

Puolimatkan (1999) mukaan sydämen on avauduttava ymmärrykselle voidaksemme oppia viisautta. ”Ennen muuta varjele sydämesi – siellä on koko elämän lähde” (San. 4:23). Sydämen ymmärrystä seuraa myös järjen valaistuminen. Oikea ajattelu ja sen käytännöllinen toteutus kuuluvat viisauteen. Sananlaskuissa ilmaistaan Jumalan suhteesta ihmiseen: ”Minulta tulee ajatus, minulta sen toteutus, minä olen ymmärrys, minun on voima.” (San. 8:

14). Viisaus on jotakin, mikä ei ole ihmisen hallittavissa, koska sen varaan rakentuu koko olemassaolomme. Sen vuoksi ihmiselle on tärkeää, ettei hän luulottele olevansa viisas. Tämä on eräs viisauden perusedellytys. Näin viisaus on enemmän kuin lahja, joka ojennetaan sitä tavoittelevalle. Tämä on kuin prosessi, josta ihminen pääsee osalliseksi, ei niinkään prosessi, joka on ihmisen hallittavissa ja suunniteltavissa alusta loppuun. Vaikka viisaus voi valaista ihmisen ymmärrystä ja toimintaa, on viisauden syvin olemus kuitenkin hänen tavoittamattomissaan. Puolimatka tähdentää, ettei ihminen pohjimmiltaan ymmärrä olemassaoloa. (Puolimatka 1999, 28-29.)

Olemme kuvataidepajassa tekemisissä teemojen parissa, jotka saattavat avata sydäntämme ymmärtämään jotakin Jumalasta, mikä on juuri Pyhän tunteista, jonka Sananlaskuissa kerrotaan olevan ymmärryksen perusta. Samaan aikaan, kun olemassaolon mysteeri jää elämään, voi, kuten Puolimatka (1999, 28) toteaa, osallisuus tästä viisaudesta sen sijaan olla mahdollista.

3.1 Jumalan Läsnäolon ikkuna

Minä annan henkeni teidän sisimpäännne ja ohjaan teidät seuraamaan säädöksiäni, ottamaan varteen minun käskyni (Hes. 36:27).

Rukoilen, että hän sanomattomassa kirkkaudessaan hengellään vahvistaisi ja voimistaisi teidän sisäistä olemustanne. Näin Kristus asuu teidän sydämissänne, kun te uskotte. (Ef. 3:16-17)

Jumalan läsnäolon teema nousi opinnäytetyöprosessissa hyvin keskeiseksi työstäessäni työtäni eteenpäin. Peilasin ja pohdin Jumalan läsnäolon teemaa sekä teoreettisen materiaalin että suunnittelemani kuvataidepajan sisältöjen kautta ja huomasin sen kietoutuvan tiiviisti työni jokaiseen osa-alueeseen. Sain myös konkretisoitua erään keskeisen tavoitteeni luovan välineen suunnittelussa havaitessani useiden palasten kilahtavan paikoilleen tutustuessani eri ajattelijoiden kirjoituksiin Jumalan läsnäolosta. Luulen, että luovassa työskentelyssä kannettuna ja suojattuna olemisen teemoissa voi oivaltaa jotakin juuri Jumalan läsnäolosta. Olin kirjannut tavoitteisiini Jumalan tuntemisen kannettuna ja suojattuna olemisen kokemusten kautta. Suuri osa käsitystämme Jumalasta on käsitys siitä, millä tavalla hän on läsnä elämässämme.

Kristinuskossa läsnäolo on yksi Jumalan attribuuteista. Kristitty haluaa elää lähellä Jumalaa: hänen läsnäolossansa sekä nyt että iankaikkisuudessa. Jumalan poissaolo on kristitylle suurinta mahdollista kärsimystä, vaikkakin ulkoisista olosuhteista huolimatta, myös kärsimyksen keskellä, hänen tulisi uskoa Jumalan läsnäoloon. (Utriainen 1999, 109.) Irja Kilpeläinen (1978) on kirjoittanut Aimo T. Nikolaisen vastanneen seuraavanlaisesti kysymykseen hänen käsityksestään taivaasta: ”Raamatun taivas tarkoittaa Jumalan välitöntä läheisyyttä, mistä Jeesus tuli ja minne hän on palannut.” (Kilpeläinen 1978, 288). Voidaan siis tietyllä tavalla ajatella, että Jumala on yhtä kuin taivas on yhtä kuin läsnäolo. Samaan aikaan tämä tarkoittaa myös jonkin pahan poissaoloa. Läsnäolo on uskovalle se malli, jonka avulla hän hahmottaa suhdettaan Jumalaan. Viime kädessä Jumalan läsnäolo on hänen vastaanottavuutensa ja muu on sen heijastusta. (Utriainen 1999, 109.)

Katolilainen pappi ja kirjailija Henri J. M. Nouwen oli syvällisellä tavalla oivaltanut Jumalan olevan aktiivinen ja dynaaminen Jumala, joka on aina *työssä luomassa ja inkarnoimassa*, muovatakseen meitä Hänen kuviksansa.

Nouwen näki Jumalan olevan kaikkien asioiden keskuksessa. Jumalan läsnäoloa on kuitenkin vaikea käsittää, sillä tämä *Ensimmäinen Rakastajamme* on läsnä elämässämme eri tavalla kuin muut elementit ovat meille läsnä. Hän on läsnä tavalla, joka on hiljainen ja tunkeilematon, sekä samalla myös vaikeasti tavoitettava. (Beumer 1998, 178.)

Hänen läsnäolonsa on niin paljon inhimillisen yhdessäolon kokemuksen tuolla puolen, että me hyvin helposti koemme sen poissaolona. Ja toisaalta hänen poissaolonsa on usein niin syvästi aistittavissa, että se johtaa meidät uudella tavalla aavistamaan hänen läsnäoloaan. (Nouwen 2002, 125-126.)

Bo Setterlind (1982) on tiivistänyt jotakin keskeistä Jumalan läheisyydestä ja Hänen läsnäolonsa muuttumattomuudesta runossaan Näkyvä ja näkymätön:

Jumalaa ei ole, sanot ja tarkoitat:
Jumalaa ei näy.
Ja kuitenkin Hän on
aina sinua lähellä.
Kenties olet tavannut Hänet tietämättä
kuka Hän on.

Samanlainen on tuuli, sitä ei huomaa
ennen kuin se kulkee ruohon yli,
kiskaisee puita juuriltaan
tai vain pörröttää hiuksesi.
Se on, mutta missä tahansa
et voi nähdä sitä.

Älä siis koskaan sano: Jumalaa ei ole.
Sano mieluummin: Minä en Häntä näe.
Tai vielä mieluummin: Jumala, minä en näe sinua.
Sanotpa mitä vain, Hän on
lähellä sinua. (Setterlind 1982, 14.)

Henri Nouwen (Beumer 1998) on ilmaissut Jumalan olevan lähempänä meitä, kuin me olemme itseämme. Jumala on usein liian lähellä voidaksemme kokea hänet. Koska hän on niin lähellä, niin syvällä meissä, hän ei voi olla tunteiden ja ajatusten kohde. Jumalan läsnäolon tunteeseen liittyy samaan

aikaan sekä kipua, että iloa. Kivun keskellä voimme kuitenkin maistaa Jumalan läsnäolon iloa, eikä ihminen halua tuon ilon vuoksi olla vailla tätä syvääkään kipua. Läsnäolon ilon ja kivun mysteeristä Nouwen jatkaa seuraavan lausahduksen myötä todeten edelleen todellisuuden sanattomuuden: ”Tämä tuntuu lähes mielettömältä puheelta, paitsi sellaisen mielekkyyden kannalta, joka on mielekkyyden tuolla puolen ja tästä syystä vaikea tavoittaa inhimillisen ymmärryksen rajoissa.” (Beumer 1998, 178).

Myös Owe Wikström (1995) käsittelee Jumalan läsnäolon kipua ja iloa mielenkiintoisten esimerkkien kautta. Jumalan läsnäolo voi olla kuin hampassärky. Tekipä ihminen mitä hyvänsä, hän ei saa hampaan jomotusta mielestään, eikä pääse sitä karkuun. Jumalan läsnäolo on kuin ikävä ja kolotus sydämessä, joka huokaa Jumalan puoleen: ”Olen yksin, mutta missä hän viiptyy?” (Wikström 1995, 135). Toinen näköala Jumalan läsnäolon kokemiseen löytyy ilosta. Se on verrattavissa tilanteeseen, jolloin ihminen on saanut kuulla odottamattoman ilouutisen, jonka haluaisi saada kertoa muillekin. Tuo ilo kulkee hänen kanssaan kaikkiin tilanteisiin päivän aikana, ja kun hän hetkeksi pysähtyy toimissaan, ilo valtaa hänen olemuksensa kuplien. Samoin Jumalan läsnäolon tunto virtaa ohikiitävän päivätaajuntamme alla. (Wikström 1995, 135-136.)

Päivi Huuhtanen-Somero (2006) muistuttaa, että elämä on mielenkiintoinen ja ihmeellinen paikka ja tila, kun kaipaamme, etsimme ja katselemme Jumalaa. Jumalan voi oppia havaitsemaan ja häntä voi oppia muistamaan paremmin ihmisten keskellä. Vaikka Jumala on meille ilmaistu ja ilmoitettu todellisuus, hän on samaan aikaan aina osalta olemukseltaan meiltä salattu. Huuhtanen-Somero on ilmaissut asian niin, että rajaton Jumala ylittää sielun silmienkin pitkälle kantavan näkökyvyn. Näin siis tuntiessamme Jumalan, on tuntemuksemme aina myös rajallista. Jumala ilmaisee itsensä maailmassa läsnä- ja poissaollan. (Huuhtanen-Somero 2006, 33.)

Samasta asiasta on kirjoittanut Ristin Johannes, joka muistutti Jumalan näyttäytyneen Raamatussa pilven hahmossa ilmestyessään ihmisille. Pilvi merkitsee sitä, että Jumala on luoksepääsemätön, emme voi nähdä hänen olemustaan tässä elämässä, hän on käsittämätön. Samaan aikaan tuo pilvi on välittämässä yhteyden Jumalaan. Jumala kohdataan juuri tuossa samassa pilvessä, joka ilmaisee hänen luoksepääsemättömyytensä. Pilvi on uskon vertauskuva. (Stinissen 1998, 78-79.)

”Nämä pilvet ilmaisevat kaikki uskon pimeää, johon Jumaluus kietoutuu, kun hän tahtoo ilmoittaa itsensä sielulle”. Jumala näet todella ilmoittaa itsensä. Uskon kautta me tunnemme hänet todella, mutta salatulla tavalla. Pilvessä – uskon pimeässä – Jumala on siis yhtaikaa se, joka vetäytyy, ja se, joka antaa itsensä, käsittämätön ja aivan lähellä. Hän näyttäytyy – näkymättömänä, kun hän on läsnäoleva ja poissaoleva. (Stinissen 1998, 78-79.)

Voimme kohdata toisessa ihmisessä Kristuksen ja nähdä hänet ikään kuin ikonina, Jumalan läsnäolon näyteikkunana (Huuhtanen-Somero 2006, 32). Myös Henri J. M. Nouwen (2002) on kirjoittanut tämänkaltaisesta kohtaamisesta kauniisti. Eräs hänen tuttavansa kertoi Nouwenille kerran heidän istuttuaan pitkän tovin yhdessä hiljaisuudessa, että tunsi olevansa lähellä Kristusta katsellessaan häntä. Nouwen ei hämmästynyt, vaan vastasi ystävälleen: ”Se on Kristus sinussa, hän tunnistaa Kristuksen minussa.” (Nouwen 2002, 39-40). Usein kuitenkin saatamme ohittaa tämän kokemuksen. Harjoittelemme läpi elämän läsnäolon ja poissaolon syvän eron havaitsemista. Jumalan läsnäoloa ei voi koskaan kirjoittaa kokonaan auki. Elämme tilassa, joka on sanoinkuvaamaton. (Huuhtanen-Somero 2006, 32, 34.)

Olemme varmasti kaikki nähneet riemun lapsen kasvoilla, sen jälkeen kun olohuoneen sohvan takana kyhjäyttänyt pieni ihminen löydetään. ”Missä Eelis on?” ”Täällä Eelis on!” Lapsi ilmaisee kuplivalla ilollaan jotakin keskeistä ihmisenä olemisesta. ”Tule etsimään minut”, kantautuu lampaan päkätys paimenen korviin. Jerome Berryman (Savolainen 2005) on kertonut Jeesuksen nousseen aikansa kulttuurista vastaan opettamalla, että lapset ovat kypsiä hengellisyiden opettajia. Berryman ajattelee, että lapset voivat muun ohella opettaa meille piilosilla olon, kätkeytymisen ja etsimisen tärkeyden elämällekin ytimenä, jota emme leiki voittaaksemme, vaan että ymmärtäisimme, mitä on olla läsnä ja mitä on olla poissa. Leikki päättyy silloin, jos leikkijät piiloutuvat liian hyvin, tai kun kukaan ei enää etsi. Jumala on ollut uskollinen Eedenistä asti etsiessään meitä. (Savolainen 2005, 131.)

Wikström (1995, 135) kuvaa luostareissa käytössä olevaa perinnettä, jonka mukaan kelloa saatetaan soittaa epäsäännöllisin ajoin muistuttamaan Jumalan läsnäolosta. Näin myös pajamme uskon teemoihin tehtyjen mielikuva-
matkojen ja työskentelyn myötä voivat pajalaiset mahdollisesti ottaa pajasta mukaansa jotakin, joka muistuttaa heitä Jumalan läsnäolosta. Olisiko mahdollista tallettaa sydämen sisäiseen kappeliin aiemman sitaatin kaltaisia ko-

kemuksia uskon teemoissa työskentelystämme, joihin voisi milloin vain palata ja näin nämä elementit voisivat olla muistuttamassa Jumalan läsnäolosta myös pajaviikkomme jälkeenkin?

Nouwen (Beumer 1998) kehotti, että meidän tulisi etsiä Jumalaa, vaikka emme voi häntä löytää. Voimme vain tulla hänen löytämikseen tässä kaikessa. Hän on aina aloitteentekijä. (Beumer 1998, 178.) Vaikka eräs merkitsemäni tavoite tälle produktiolle oli Jumalan tunteminen tässä produktiossa ja tällä välineellä, joka sanoittaa myös sitä kaipausta, että saisimme kokea Jumalan läsnäolon tässä työskentelyssä, on Henri Nouwenin (Beumer 1998, 178) ajatuksen mukaan Jumala kuitenkin usein liian lähellä koettavaksi. On tärkeää reflektoida myös omia odotuksia lähtiessämme tämän kaltaiseen työskentelyyn. Entä jos emme koekaan Jumalaa niin kuin olimme ajatelleet tai odottaneet? Ymmärrämmekö silloin niin, että Jumala oli poissa, tai ainakin etäisyyden päässä, vai uskallamme uskoa, että hän voi olla myös liian lähellä koettavaksi ja levätä siinä oivalluksessa? Yhä enemmän aavistelen Jumalan läsnäolon arvoituksellisuutta ja sitä ettemme voi koskaan täysin sanoittaa hänen syvää, hiljaista läsnäoloaan elämässämme.

Aikaisemmin kirjoitin Jumalan läsnäoloon samaan aikaan liittyvästä ilosta ja kivusta. Koen, että tämän kaltaista raamattutyöskentelyä ohjattaessa on tärkeää tiedostaa aiheen koskettavuus ihmiselle. Siihen voi liittyä niin monenlaisia tunteita: iloa ja kipuja, odotuksia ja kysymyksiä riippuen kunkin osallistujan persoonasta ja elämäntilanteesta. Ilo ja kipu ovat varmasti läsnä myös pajassamme pohtiessamme näitä teemoja. Osallistujat voivat esimerkiksi Wikströmin (1995, 135) sanoittaman kysymykseen eläytyen miettiä: ”Olen yksin, mutta missä hän viipyy?”. Myös tästä syystä on tärkeää käsitellä teemoja niin hienotunteisesti ja nöyrästi kuin mahdollista, tässä kuitenkin myös oman keskeneräisyytensä ja sen hetkisen ymmärryksensä huomioiden ja hyväksyen. En myöskään voi ajatella, että voisin rajata tässä pois seikan, että myös oma elämäntilanteeni ja ymmärrykseni Jumalan läsnäolosta vaikuttaa siihen, miten kehittelemääni välinettä suunnittelen ja toteutan, vaikka pyrinikin minimoimaan omien kokemuksieni vaikutuksen sopiviin mittasuhteisiin.

János Pilinszky (1982) on runossaan kirjoittanut kauniisti lapsenkaltaisuudesta, joka mielestäni arvoituksellisuudessaan avaa näkymän sanoittamattomaan ja valloittavaan läsnäolon ja odotuksen maailmaan:

Nukuimme. Unessa olin puu,
sitten en mitään, sitten pikkulapsi,
joka kolkuttaa aikuisten ovelle.

Välillä sinäkin olit puu. Lapsenmekko,
ei ovea. Kolkutusta. Koputusta.
Kolkutimme yhdessä. Sitä en enää muista,
samalla ovellako? Mutta varmaa on:
tältä tuntuu kun kerubit viuhkovat siivillään. (Pilinszky 1982,
50.)

Koen, että myös pajassa olimme yhdessä kolkuttamassa ovelle, ehkä Jumalan läsnäolon oivalluksen ovelle. En tiedä millaisia osallistujien ovet olivat, tai kuinka hentoja tai jyrkeviä heidän kolkutuksensa, mutta jotakin äskeisestä runosta jäi sanoittamaan prosessiamme. Ajattelen, että samaan aikaan kuuluu kolkutus molemmiin puolin ja tuossa samassa hetkessä on samaan aikaan todellisuutta jo myös kohtaaminen. Paolo Coelho (2002, 146) on kirjoittanut jokaisen etsinnän hetken olevan Jumalan kohtaamista.

4 PYHÄ, VALLATON LEIKKI

Jerome Berrymanin (Savolainen 2005) mukaan leikki on osallistumista elämän virtaan. Käsittelen opinnäytetyössäni leikkiä edellisen kaltaisen ajatuksen sysäämänä, sekä lapsenkaltaisuuden ihannetta etsien. Jumala on luonut ihmisen leikkimään. Luoja leikkii Veli-Matti Hynnisen (Luukkonen 2004) mukaan luotujensa kanssa, ja näin tulisi meidänkin leikkiä toistemme kanssa hänen edessään. Hynninen on tiivistänyt aikuisen leikin olevan oppimista lapsen taipuisuudesta, aitoudesta, spontaanisuudesta ja ilosta. Leikissä meillä on lupa luopua turhantärkeydestä ja tosikkomaisuudesta. (Luukkonen 2004.) Vilho Reiman (1914, 3) lainaamat Lutherin sanat kaikuvat taustalla: ”Jos leikit niin kuin lapsi, niin leiki vaikka koko ikäsi”. Risto Rasa on kuvannut runossaan ihmisen kaipuuta säilyttää kosketus sisäiseen lapseemme:

Ehkä lapsi katsoessaan minuun
näkee sen lapsen joka
joskus olin.

Ja on kuin olisin jotakin
saanut anteeksi. (Rasa 1984, 157.)

Ihmettely on lähellä ylistystä (Luukkonen 2005, 101).

Söimme puuroa aamuhämärän hiljaa haihtuessa, ikkunan edessä kummipoika ja täti. Täti kertoi pojalle heidän katsellessaan ulos, että Jumala on luonut tämän maailman, hän on luonut sinut ja minut, ja että hän halusi juuri meidän kaltaisemme ihmisten olevan olemassa. Pieni poika mietti tarkkaan ja katsoi uudelleen ulos. Ihmetellen hän kysyi: "Jaa noi puukkin?" "Kyllä", vastasi täti. "Jaa noi tuulet puukkin?". "Ne myös." Hetken mietittyään poika tokaisi: "Te on vaamaan taavinnu kauheetti kattelukannua." (oma muistoni)

4.1 Leikki – itsensä mieli

Karmean sananlaskun mukaan "leikki on lapsen työtä". Ei ikinä, sanon minä. Leikin on saatava olla leikkiä, työ on välineellistä, tarkoituusbakuista ja rajattua. Leikki on olemassa oman itsensä vuoksi. Aitoon leikkiin ei osallistuta "josakin tarkoituksessa". Se on itsensä mieli. (Lindqvist 1990, 163.)

Leikin tutkija Reeli Karimäki (2005) on todennut, että kattavaa määritelmää leikille saattaa olla kenties mahdoton muodostaa. Edellisestä johtuen voidaan ymmärtää, miksi yhä leikkiä määriteltäessä turvaudutaan Robert Caillois'in ja Johan Huizingan kaltaisiin klassikoihin. Caillois on ajatellut leikin olevan vapaaehtoista, ennakoimatonta, tuottamatonta, kuvitteellista ja säännönmukaista toimintaa. (Karimäki 2005, 107.) Huizinga (Karimäki 2005, 107) taas on määritellyt leikin seuraavanlaisesti:

Leikki on vapaaehtoista toimintaa tai askarointia, joka suoritetaan määrätyissä ajan ja paikan rajoissa vapaaehtoisesti hyväksytyt, mutta ehdottomasti sitovien sääntöjen mukaan; se on oma tarkoituksensa, ja sitä seuraa jännityksen ja ilon tunne sekä tietoisuus jostakin, mikä on "toista" kuin "tavallinen" elämä. (Karimäki 2005, 107.)

Hannu Heikkinen (2004) on tiivistänyt elementtejä leikin olemuksesta Matti Bergströmiä (2004) mukaillen:

- *Leikin pitää olla vapaaehtoista ja hyötyä tavoittelematonta. Leikki on huvia.*
- *Leikin tarkoitus on leikki itse, vaikka sivutuotteena opitaan asioita.*
- *Leikkivä ihminen oppii elämän arkea: opetukseen ei leikkiä voi kuitenkaan valjastaa sen perusluonteen häiriintymättä.*
- *Leikin hyödyllisyys tulee leikin ohessa: leikin myötä ajattelu ja kieli kehittyvät. Opitaan asioiden yhdistelemistä, luovuutta ja ongelmanratkaisutaitoja. (Heikkinen 2004, 57.)*

Sekä Caillois, että Huizinga ovat painottaneet leikin vapautta ja osallistumisen vapaaehtoisuutta (Karimäki 2005, 107). Karimäen (2005, 107) mukaan leikin vapaaehtoisuus on useimmiten esiintyvä ilmaus määriteltäessä leikin luonnetta. Karimäki on kuitenkin tutkimusaineistostaan käsin todennut, ettei leikin vapaaehtoisuus aina toteudu. Tästä syystä häntä alkoi kiinnostaa enemmän leikin kokemuksellinen ulottuvuus: miten leikki koetaan, sen sijaan, että hän olisi keskittynyt tutkimaan, mitä leikki abstraktisti on. Hän lähti etsimään leikin ominaislaatuja leikillisyydestä ja sen tuottamista kulttuurisista merkityksistä käsin. Reeli Karimäki on lähestynyt leikin kokemuksellista puolta esimerkiksi Mihaly Csikszentmihalyin käsitteen *flow* (virtaus) kautta. Leikillisissä kokemuksissa maailman realiteetit lakkaavat hetkeksi olemasta. Leikkiin uppoudutaan ja jos sovelletaan flow-käsitettä kuvaamaan sitä, leikin virtaus koetaan ilossa, riemussa sekä ympäristön ja toiminnan ykseydessä. (Karimäki 2005, 107-108.)

Luukkonen (2005) kirjoittaa, että leikissä teemme havaintoja jokaisella aistilla: maistamme, haistamme, kuuntelemme, katsomme ja kosketamme. Leikissä voimme ihmetellä ja ihailla asioita. Se on sekä pyhää että juhlallista, eikä se tyhjene sanoilla. Luukkonen on lisäksi todennut, että leikissä on myös taiteellisuuden perustus. (Luukkonen 2005, 100.) Leikin tutkimuksen katsotaan alkaneen Platonista, joka samaisti leikin ja pyhyyden: ”Pyhät asiat kuuluvat leikin kategoriaan, ja sakraalinen leikki, pyhä leikki, on välttämätöntä yhteisön hyvinvoinnille. Ylintä, mistä ihmisen on huolehdittava, on jumalalle pyhitetyt leikit.” (Heikkinen 2004, 50.)

Joissakin lähteissä (ks. Bergström 1997, 145; Heikkinen 2004, 59) on ollut maininta siitä, että leikkiin suhtaudutaan liian usein romantisoiden tai kaunistellen, mistä osaksi johtuu se, ettei leikkiä oteta vakavasti. Leikillä on myös kaoottinen luonteensa. Matti Bergström ajattelee, että ”luovuus on leik-

kiä, ja se tuo kaaoksen järjestelmään, jossa uutta syntyy.” (Bergström 1997, 157.) Owe Wikström (1995) näkee leikin eräänlaisena vapaavyöhykkeenä, jossa luodaan uusia ajan käsitteitä. Siinä voimme valloittaa takaisin oman kuolemattomuutemme. Siinä katoavat hetkeksi maailman uhat ja vaatimukset. (Wikström 1995, 68-69.)

4.2 Lapsenkaltaisuudesta

Ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, te ette pääse taivasten valtakuntaan (Matt. 18:3).

Katolilainen isä Henri J.M. Nouwen (2004, 69) ajattelee, että tie Jumalan luo on yhtä kuin tie uuteen lapsuuteen. Jeesus ei kehottanut meitä pysymään lapsina, vaan tulemaan lapsiksi. Nouwen selittää tuon matkan uuteen lapsuuteen tarkoittavan sitä, että kasvamme kohti uutta viattomuutta, joka ei ole vastasyntyneen viattomuutta, vaan sellaista lajia, jonka saamme tietoisilla valinnoilla. Kääntymisen ja kotiin paluun välissä tarvitsemme vaelluksessamme sekä viisautta että kurinalaisuutta, jotka harjoittavat meitä lapseuteen. (Nouwen 2004, 69.)

Jeesus kuvailee Autuaaksijulistuksissaan toisen lapseutensa saavuttaneiden ominaisuuksia: ”Autuaita ovat köyhät, kärsivälliset, murheelliset, ne joilla on oikeudenmukaisuuden jano ja nälkä, ne jotka armahtavat toisia, puhdassydämiset, rauhan rakentajat ja ne joita vainotaan oikeamielisyyden tähden.” (Nouwen 2004, 69.) Edelliset sanat ovat kuvaus myös Jeesuksesta, Jumalan rakkaasta Pojasta. Tämän Jeesuksen tarjoaman tien varrelta voimme löytää toisen lapseutemme ilot: lohdutuksen, laupeuden ja yhä selkeämmän kuvan Jumalasta. (Nouwen 2004, 70.)

Uuden lapsuuden etsiminen on sitä, että elämme todeksi Autuaaksijulistuksia. Nouwen (2004.70-71) kuvailee tätä ahtaaksi portiksi, joka johdattaa Jumalan valtakuntaan. Nouwenia liikutti syvästi Rembrandtin maalaus tuhlaajapojan paluusta. Isän syleilyssä olevaa poikaa katsellessaan Nouwen kertoi näkevänsä kuvan toisesta lapsuudesta, hän näki siinä pojan kuin juuri tulleen äitinsä kohdusta. Samalla se kuvasi kuin paluuta takaisin Jumalan kohtuun. ”Ikuinen Sana tuli lapseksi, jotta minusta voi jälleen tulla lapsi ja minä saan hänen kanssaan astua sisälle Jumalan valtakuntaan.” (Nouwen 2004, 70-71.)

Myös Martin Lönnebo (2005, 6) on kirjoittanut autuaaksijulistuksen mukaillen Jeesuksen sanoja keskittyen ajatukseen lapsuuden suojaamisesta ja oman lapsellisuutemme tunnistamisesta.

*Autuaita olette te, jotka rukoilette lasten kanssa ja puolesta,
Te hiljaiset, lempeät, nöyrät ja kestävät;
Autuaita te jotka välitätte, jotka ajattelette enemmän lapsia ja heidän vanhempiaan kuin itseänne, autuaita te jotka ette ole mielestänne mitenkään erityisiä, jotka tunnistatte oman lapsellisuutenne. Autuaita olette te, sillä annatte lapsille välähdyksen Jumalan vapauden ja yhteisyyden valtakunnasta. (Lönnebo 2005, 6.)*

Wilfrid Stinissen (2004) tuo esille, miten rukous johtaa väistämättä siihen, että ihminen kokee aiemmin eläneensä vieraudessa, joka nyt rukouksessa tulee tietoisuuteen. Hän on elänyt kaukana kodistaan. Se on kipeää huomata. Elettyä ei enää saa takaisin. Tämän katumuksen keskellä voi ihminen kuitenkin oivaltaa, että Jumala sallii hänen syntyä uudelleen, että hän joka päivä saa olla Jumalan edessä kuin vastasyntynyt, joka ei ole menettänyt tai ohittanut yhtäkään mahdollisuutta elämässä ja jolle kaikki on vielä avoinna. (Stinissen 2004, 27.)

Martti Lindqvist (1990) näki ihmisen ajan monitasoisena ja salaperäisenä. Hän ei uskonut elämään, joka olisi yhdessä hetkessä vain lapsuutta, nuoruutta, aikuisuutta tai vanhuutta. Hän lisäsi, ettei aika juokse, vaikka kello niin väittää, vaan kiertää, tiivistyy, sykkii ja täyttyy. Jokaisesta elämänkaaremmepisteestä avautuu eteemme yhtä laaja näköala, jos vain uskallamme sitä katsoa. ”Joka kohdasta näkyvät sekä kehtomme että hautamme. Kaikki se, mikä on joskus ollut, on vieläkin. Ja kaikki se mikä on tulevaa, on salatulla tavalla läsnä jo nyt.” Aikuinen ei ole Lindqvistin mukaan onneksi vain aikuinen. (Lindqvist 1990, 162-163.)

Lapsi meissä on se, joka on herkkä, joka tuntee, luo ja seikkailee. Meidän on pidettävä Lindqvistin mukaan huolta tuosta lapsesta, sillä hän ei pysy hengissä ellemmme kuuntele häntä. (Lindqvist 1990, 163.) Uskon, että Lindqvist on seuraavan lainauksen myötä kirjoittaessaan sisäisestä lapsestamme tavoittanut jotakin keskeistä siitä, mitä osaltaan tarkoittaa olla lapsenkaltainen:

Lapsi on perusolemukseltaan luottavainen. Se menee kohti, ottaa kädestä kiinni, hyppää syliin, kujeilee ja kutittaa leuan alta. Lapsi kysyy ja ihmettelee. Sen luovuus on spontaania, itsestään pulppuavaa. Lapsi ei analysoi itseänsä eikä esitä määritelmiä. Se elää täysin läsnäolevassa hetkessä kokevana, vastaanottavana ja antavana. (Lindqvist 1990, 163.)

Toisen näkökulman lapsenkaltaisuuteen on tiivistänyt Tuomo Mannermaa (1995) teoksessaan *Pieni kirja Jumalasta*:

Kaiken rukouksen ja samalla kaiken Jumalan tuntemisen olennainen edellytys on synnintunnustus. Se tarkoittaa: lapsenmielinen kaiken sen mielettömän ja hullun kertominen Jumalalle, mitä olemme, mikä meitä painaa ja mitä niin helposti pakenemme. Suoraan ja uhkarohkeasti. (Mannermaa 1995, 72.)

Pirjo-Liisa Wennermarkin (2005) mukaan lapsi on aikuisen jumalasuhteen peili. Lapset herättävät meidät pohtimaan, onko elämä suoritus vai lahja, olemmeko avoimia, olemmeko riippuvaisia Jumalasta, kykenemmekö yhteyteen, osaammeko ottaa vastaan armon, jota meille tarjotaan lahjana. (Wennermark 2005, 59.) Anita Ahtiainen (2005) on todennut, että onnellinen on se ihminen, joka voi säilyttää itsessään jotakin lapsuudelle tyypillistä vielä aikuisenakin (Ahtiainen 2005, 106).

Anna-Maija Raittila (2002) on kuvannut runossaan *Talven Hengitys* Jumalan leikkiä lastensa kanssa:

Ja Jumala on kätkevä kasvonsa
lumeen
ensilumen alle
muumiokoteloissa tukkiva routaan
perhosensiipensä
Aigeian Hopeatäplänsä
Syvän Meren Sinertävinä
Aavan Ruohon Vihertävinä (Raittila 2002, 115).

Raittila (2002, 115) kertoo Lutherin sanoneen, että Jumala ottaa sen, minkä hän aikoo antaa. ”Hän leikkii kanssamme kuin isä rakkaiden lastensa kans-

sa, kunnes tulee aika jolloin hän täyttää meidät ilolla”. Raittila näki Lutherin ajatelleen Jumalan tekevän murheelliseksi sen, jonka aikoo tehdä iloiseksi ja vievän helvettiin sen, jonka tahtoo viedä taivaaseen. Raittilan mukaan Jumalan täytyy leikkiä kanssamme jopa hengenvaarallisia leikkejä, jotta ymmärtäisimme antautua kokonaan hänen lepoonsa. Tätä joskus kipeääkin leikkiä Raittila on kuvannut osuvasti Hiljaisuuden kirjassaan:

*”Uskosta elävän” leikki Jumalansa sylissä voi olla koko elämän pituista sairas-
tamista, ihmissuhteiden ristiriitaa jota ei oteta pois, omien kykyjen valumista
hukkaan... Olen nähnyt tällaisia kokeneen ihmisen maalauksen. Ristiinnau-
litun Jeesuksen kasvot on isketty turvoksiin, mutta niillä on selittämätön hymy
– ja maalauksen nimi on Tule leikkimään kanssani! (Raittila 2002, 116.)*

4.3 Leikkivä raamatuntulkinta

*Jo silloin minä, esikoinen, olin hänen vierellään, hänen ilonaan päivät pitkät,
kaiken aikaa leikkimässä hänen edessään (San. 8:30).*

Wilfrid Stinissen (1998) kuvaa leikkivää raamatuntulkintaa siten, että tulkitessamme Raamattua kuin leikkien etsimme ja löydämme aivan uusia ja henkilökohtaisia merkityksiä. Olemme vapaita Jumalan lapsia leikkimässä Jumalan Sanan paratiisissa. Saatamme löytää jotakin aivan odottamatonta ja omaperäistä, jotakin joka soveltuu omaan erityistilanteeseemme. Uskon analogian, eli uskonsisällön kokonaisuuden kehyksissä liikkuen meillä on rajattomat mahdollisuudet nähdä Raamatun teksteissä välähtelevän yhä uusia syvyyksiä ja merkityksiä. (Stinissen 1998, 65-66.)

Raamattua on mahdollista lukea runouden tavoin. Niin kuin runous tai muukin taide vetoaa lukijan tai katsojan luovuuteen, niin myös Raamatun teksti voi avata eteemme oven tai useitakin ovia, joista valitsemme sen mitä kuljemme, ja kuinka pitkälle astelemme tuolta ovelta. Runo ei ole valmiiksi ajateltu tutkielma, vaan siinä saa olla mukana luomassa. Siellä toteutuu johdatuksen ja vapauden yhdistelmä, jossa meillä on vapaus ajatella, tulkita ja saada mielleyhtymiä. Saatamme ikään kuin tehdä sanasta uuden laulun, johon kätkemme myös henkilökohtaisen kokemuksemme ja ajankohtaisen tarpeemme. Jo kirkkoisät lukivat Raamattua tällä tavoin, joten leikkivä Ra-

matun tulkitsija liittyy siinä vuosisataiseen perinteeseen, joka toteutuu myös kirkon liturgiassa. (Stinissen 1998, 66.)

Esimerkkinä leikkivästä raamatuntulkinnasta voimme tarkastella erästä psalminjaetta, jota on tulkittu leikkivästi yhä uudelleen hengellisessä traditiossa. Psalmissa 42 kirjoitetaan: ”Syvyys huutaa syvyydelle”. Siinä puhutaan aalloista ja kosken pauhinasta. Samainen jae voidaan kuitenkin tulkita myös niin, että siinä kohtaavat toisensa kaksi ääretöntä: Jumala ja ihmisen kaipuu häntä kohti. Samoin myös Uuden testamentin kirjoittajat löytävät Vanhasta testamentista symboleja, joiden kautta voimme nähdä uskon todellisuuden uudella tavalla. Toisinaan myös tässä on kyse leikkivästä tulkinnasta. (Stinissen 1998, 68-69.)

Leikkivä, henkilökohtainen tapa lukea Raamattua tekee sen Hengen ihanaksi ja yhä uudeksi välikappaleeksi. Henki puhalttaa missä tahtoo (Job. 3:8), ja jos olemme kuuliaisat hänen tuulelleen, joka puhalttaa meidän elämässämme, hän on näyttävä meille Raamatusta odottamattomia ja salattuja merkityksiä ja paljastava monia salaisuuksia siitä, kuka Jumala on. (Stinissen 1998, 69.)

4.4 Leikki ja luovuus

Taiteilija Outi Heiskanen (Piironen 2004, 320) on kuvannut kauniisti hänen taiteensa olevan kotoisin sydämen lastenkamarista. Tuo sydämen lastenkamari on paikka, jossa voidaan etsiä suuntaa ihmisenä olemisen ongelmiin ja ottaa askelia maailmassa olemisen taitoihin, haparoiviakin. Taiteessa ja kasvamisessa on tästä kyse. Leikkiä ja taidetta yhdistävät monet tekijät, kuten luovuus, mielikuvitus, muuntelu, sekä metaforinen, että assosiatiivinen ajattelu. Leikki sekä motivoi että luo turvallisen tilan liikkua sellaisillakin alueilla, joilla kokee epävarmuutta siitä, riittävätkö tiedot ja taidot. Leikin virittämien kokemusten varaan voi rakentaa erilaisia kuvallisia ja sanallisia harjoitteita, sekä tiedon etsintää. (Piironen 2004, 316-320.)

Leikki on taiteen lailla arkisen elämän vastakohta. Luodessamme kuvitteellisen tilanteen, kehitämme samalla myös abstraktia ajattelua. Leikissä luodaan uusia merkityksiä. Leikin voi kuvata olevan mielikuvitusprosessi, jossa todelliset tilanteet saavat tuoreita ja vieraita sisältöjä. (Heikkinen 2004, 55.) Luovuuden ja vapautumisen on sanottu olevan leikin osa-alueita. Joskus saa-

tamme löytää merkittäviä asioita hulluttelun kautta. Leikki on asenne elämään. Oikea asenne leikkiin on yksi leikin mahdollistavista tekijöistä. (Karimäki 2005, 108.) Martti Lindqvist (1990, 163) ajattelee, että luovuuteen ja leikkiin kätkeytyy ihmisen vahvuus puolustaa elämää:

Ihminen on ennen kaikkea luovuuteen ja spontaanisuuteen kykenevä olento. Niissä piilevät meidän tärkeimmät voimavaramme. Kukaan ei tule autetuksi sillä, jos kiellän itseltäni ilon ja leikin. Elämä on täynnä asioita, joista voi nauttia pohjia myöten – ilman että tuo ilo olisi keneltäkään poissa. Kosketus omaan luovuuteen ja iloon – siis lapsen minussa – tekee minut vahvaksi myös elämän puolustamisessa ja yhteisten asioiden puolesta käytävässä taistelussa. (Lindqvist 1990, 163.)

Vakkuri (1999, 11) on tähdentänyt luovuuden ja leikin olevan hyvin lähellä toisiaan: sekä leikin, että luovuuden olemukseen kuuluu, ettei niitä tule rajata kovin tarkasti (Vakkuri 1999, 11). Marjatta Bardy (1998, 19) on nähnyt leikin ja taiteen välillä olevan paljon yhtäläisyyksiä, mutta ne eivät kuitenkaan ole identtisiä, vaikka ne usein harhauttavasti siltä näyttävät. Leikki ja taide ovat syntyneet erilaisista edellytyksistä ja niillä on erilaiset tavoitteet. Taiteen luonne on monin tavoin sitoutuvaa ja pitkäjänteistä, sekä fyysisesti että psyykkisesti, kun taas leikki on vapaata. Bardy kuitenkin toteaa ja jatkaa, että lapsenomainen leikillisuus, huoleton onnentoila, intressitön ja sitoutumaton vapauden tunne ovat myös taiteilijalle, etenkin luovan prosessin alkuvaiheissa, välttämätön edellytys. (Bardy 1998, 19-20.)

Myös filosofi Hans Georg Gadamer (Pääjoki 2003) pitää taidetta leikin luonteisena. Tarja Pääjoki kirjoittaa Gadamerin taiteelliselle leikille olevan ominaista eräänlainen sitoutuminen ja liittyminen. Leikkijä ei siis ole leikissä vapaa tekemään minkälaisia valintoja tahansa, vaan hän on sidottu omiin kokemuksiinsa ja leikin rakenteeseen. (Pääjoki 2003, 122-124.) Kun tehdään tai tarkastellaan taidetta, tullaan kasvotusten odottamattoman ja tuntemattoman kanssa. Gadamer (Sava & Katainen 2004) on kuvannut edellistä leikin käsitteellä. Leikissä kokeillaan ja siedetään suhteellisuutta ja epävarmuutta. Pelissä on päämäärä, mutta leikki on luonteeltaan avointa ja se vaatii heittäytymistä. (Sava & Katainen 2004, 32.)

Bardy (1998, 22) mainitsee myös Lev Vygotskin halunneen nähdä leikin

ja taiteen elävän yhteyden. Vygotski oli kiinnittänyt huomiota siihen, miten lapsilla on kyky nauttia mielettömyyksistä, arvojen kyseenalaistamisesta ja absurdista. Taiteen absurditeetit, oikut ja yllätykset ovat lähellä lasten leikkiä. Vygotski korosti sekä leikin, että taiteen pedagogisia ja kehittäviä ominaisuuksia. Bardy tähdentää, ettei sosiaalistaminen voi olla taidekasvatuksen tehtävä, vaan sen tulee sietää anarkiaa, oikkuja ja pitkälle menevää yksilöllisyyden huomioimista. (Bardy 1998, 22.) Tähän anarkian sietämiseen niveltyy hyvin myös Martti Lindqvistin (1992) ajatus luovuuden vallattomuudesta:

"Vallaton" on hyvin mielenkiintoinen sana suomenkielessä. Sillä on kaksoismerkitys. Toisaalta se tarkoittaa sitä, jolla ei ole valtaa. Toisaalta sen merkitys on suunnilleen sama kuin sanojen "leikkisä", "kujeileva", ja "veitikkamainen". En pidä tätä kaksoismerkitystä sattumana. Kokemukseni luovista prosesseista on, että ne edellyttävät onnistuakseen valtarakenteiden purkamista – ainakin tilapäisesti. Auktoriteettipelko tappaa luovuuden. Työskentelystä ei tule mitään, ellei jokainen saa olla oman kokemisensa, ajattelemisensa ja toimimisensa subjekti, oman elämänsä päähenkilö. Hän saa kokeilla rajojaan äärimmäisyyteen asti. --- Tämä anarkistinen piirre osoittaa myös luovien prosessien kaoottista luonnetta. Elämässä tarvitaan järjestystä, mutta joskus sen on myös rikkouduttava samalla kertaa iloiseen että hieman pelottavaan anarkiaan. (Lindqvist 1992, 22)

Leikin olemukseen kuuluu intensiivinen suhde olemassaoloon leikin kestäessä. Lopputulos ei ole olennaista. Näin siis leikki muistuttaa sellaista taidekasvatustoimintaa, joka painottaa prosessin merkitystä. (Bardy 1998, 20.) Toiminnan lopputuloksella ei Bardyn (1998, 20) mukaan yleensä ole taiteelliselta tuotteelta vaadittavaa kestävyyttä tai kykyä irtautua tekijästään ja elää omaa elämäänsä. Leikin terapeuttinen merkitys on ensisijainen, kun taas taiteessa toissijainen. Bardy (1998, 21) muistuttaa, että kuvataiteessa lapsuuden vaikutus on syvä. Esimerkiksi Picasso painotti lapsuuden merkitystä taiteellisessa työssä. Myös nykytaide tunnustaa velkansa lapsuudelle. (Bardy 1998, 20.)

Matti Bergström (1997) on kuvannut erästä leikin paradoksia *mustilla ja valkeilla leikeillä*. Valkeat leikit ovat pedagogisia, järjestäytyneitä leikkejä, joihin yleensä sisältyy opetus aikuisen taholta. Mustat leikit taas ovat spontaaneja leikkejä, joiden merkitys lapsen luovuuden kehitykselle on keskeinen. Mus-

tat leikit aiheuttavat usein kaaosta aikuisten maailmaan. (Bergström 1997.) Heikkinen (2004, 56-57) ajattelee, että draamakasvatuksen maailmassa leikillisyyden tulee sisältää sekä mustia, että valkeita leikkejä. ”Lapsen, nuoren ja aikuisen tulee saada toimia kulttuurin kehällä, luoda kaikille kuuluvaa kulttuuria – kokeilla rajoja, rikkoo sääntöjä” (Heikkinen 2004, 57). Heikkisen tavoin ajattelen, että myös opinnäytetyössäni kehittämäni välineen tulisi sisältää sekä valkeiden, että mustien leikkien säikeitä: sekä spontaania, että järjestäytynyttä leikkiä.

Hannu Heikkinen (2004, 76-83) on kirjannut draamakasvatuksen kymmenen teesiä, joista löysin erityisesti kolme kohtaa, jotka tässä vaiheessa oppimisen prosessiani auttavat ymmärtämään kehittämääni luovaa välinettä, ja joita sovellan kuvataidepajan muotoon. Ensimmäiseksi (teesi 3) voimme luoda pajassamme mahdollisuuksien tiloja. Näissä tiloissa on tilaa luoda uusia merkityksiä, oppia kokeillen, tutkien ja ihmetellen. Toiseksi (teesi 9) välineen muoto on leikittelevä, mutta tarkoitus täyttää totta. Tässä korostuu ohjaajan merkitys. Muodon tulisi ilmetä tyylin ja tyyliherkkyyden kautta. Tyyliä Heikkinen (2004, 82) kuvaa tavaksi, miten erilaiset valinnat on toteutettu. Kolmanneksi Heikkisen teesiä 10 mukaillen: välineen vakava leikillisuus on esteettis-pedagogis-eettistä. Heikkinen ajattelee, että draaman maailmat luodaan yhdessä. ”Vakavan leikillisyyden immanenssissa (läsnäolossa, tekijän huom.) on siis kyse vapaaehtoisesta sulkeutumisesta ’välitilaan’, jossa toimitaan fiktiivisen todellisuuden ehdoilla, kunnes fiktio yhdessä puretaan” (Heikkinen 2004, 82).

4.5 Godly Play – Suuri leikki

Jerome Berrymanin kehittämä, lasta pyhien kertomusten maailmaan johdatteleva Godly Play -menetelmä on Montessori-pedagogiikkaan perustuva uskontokasvatuksen työtapa. Maria Montessori oli italialainen, kasvatustyölle ja lasten puolesta puhumiselle omistautunut lääkäri ja uskontokasvattaja, joka korosti aistien merkitystä. (Wennermark 2005, 60.) Suomeen menetelmä on tehnyt tuloaan 2000-luvun alkuvuosilta lähtien. Menetelmä korostaa aistien ja sanattoman viestinnän merkitystä. Menetelmässä liikutaan sanallisen ja sanattoman viestinnän välimaastossa monien erilaisten viestintämuotojen, kuten runouden, kertomusten, liturgian ja musiikin avulla. Lapselle an-

netaan tilaa ihmetellä ja oivaltaa. Godly Play -menetelmän taustalla on ajatus, että lapsuus on itsessään arvokas ja että aikuisen on tultava lapsen kaltaiseksi voidakseen nähdä Jumalan. (Wennermark 2005, 55-58.) Tutustuin opinnäytetyötä tehdessäni tähän Suureen leikkiin ja sovelsin sen elementtejä ja ajatuksia kuvataidepajassa. Sykäyksen soveltaa Suurta leikkiä toi erityisesti menetelmän luoma vapaa ihmettelyn tila, sekä sen antama lupa (Berryman 2005, 5) soveltaa joitakin näkökulmia osaksi omaa tapaa työskennellä, vaikka käyttäisikin opetuksessa jotakin muuta viitekehystä.

Godly Playn isä, yhdysvaltalainen episkopaalipastori Jerome Berryman (Savolainen 2005) kertoo leikin olevan monimuotoista ja varmasti vakavaa. Seikka, että leikki tukee kasvua ja kehitystä tarkoittaa myös sitä, että tämä perustarpeen tyydyttäminen tekee leikistä sekä keveää ja hauskaa, sekä samaan aikaan myös mielekästä ja syvää. Ihmiset leikkivät sen mielihyvän vuoksi, jota leikki tuottaa. Leikin elementit lisäävät kykyä keskittyä, eikä leikistä tarvitse odottaa tuotoksia. (Savolainen 2005, 130-131.) Berryman ajattelee, että juuri lapsissa ja heidän nostamisessaan uskovaisen esikuvaksi tulee lihaksi kristinuskon omaleimainen paradoksi, jonka mukaan heikkous on vahvuutta (Ahtiainen 2005, 106).

Berryman on leikkinyt ja ihmetellyt uskon maailmassa lasten ja aikuisten kanssa 70-luvulta lähtien. Godly Play on yksi harvoista menetelmistä, jolla on hyvin perusteellisesti tutkittu ja kokeiltu sekä teologinen että pedagoginen tausta. Godly Playn eräitä vahvuuksia ovat sen syvällisyys, mutta samaan aikaan myös helppous. Eräs Godly Playn keskeisimpiä ajatuksia on se, että uskonto jää usein ihmiselle vieraaksi, ellei siihen synny omiin havaintoihin perustuvaa tunnesidettä. On siis luonnollista, että Godly Playsä opitaan tutkimalla ja havainnoimalla. (Ahtiainen 2005, 107-108.) Lisäksi Godly Playssä yritetään kertomuksen sisältö tuoda eläväksi tähän hetkeen ja häivyttää etäisyys kauan sitten tapahtuneen ja nykyhetken välillä. (Ahtiainen 2005, 115.)

Ahtiainen (2005, 109) on tiivistänyt menetelmän messun kaavaa muistuttavan rakenteen seuraavanlaisesti:

Aloitusosaan sisältyvät tervehtiminen, piiriin asettuminen, kuulumisten kertominen, liturginen tervehdys ja hiljentyminen. Sanaosaan kuuluvat Raamatun kertomuksen tuominen piiriin, kerronta, ihmettely, kertomusten palauttaminen paikoilleen ja kertomukseen vastaaminen omassa työskentelyssä. Kiitosateria val-

mistellaan yhdessä ja aloitetaan yhteisellä rukouksella, se syödään yhdessä ja lopuksi järjestetään paikat. Lähetämisessä jokaista kiitetään työskentelystä nimeltä mainiten, heidät siunataan ja hyvästellään. (Ahtiainen 2005, 109.)

Menetelmää leimaa rauhallisuus. Se huomioidaan läpi työskentelyn. Ohjaajan tai ohjaajien on hyvä esimerkiksi varata aikaa rauhoittumiseen ennen tuokion alkua. Työskentelyn alettua kuulumisia vaihdetaan piirissä ja tuolloin on tärkeää, että kiireettömyydellä varmistetaan myös se, että jokaisella on mahdollisuus tulla huomioiduksi ja kuulluksi. Myös kerronnan tulee olla rauhallista, eikä hiljaisia hetkiä pidä pelästyä, sama pätee myös keskusteluja käytäessä. Tuolloin on hyvä muistaa, että hiljaisuus on eräs hengellisen kielen tärkeä osa. (Ahtiainen 2005, 111-112.)

Ihmettely on yksi menetelmän keskeisistä sisällöistä. Kertoja voi esittää ihmettelykysymyksiä, kuten vaikkapa: ”Mietin, mistä sinä pidit tässä kertomuksessa eniten?” tai ”Ihmettelen, mikä tässä kertomuksessa on kaikkein tärkeintä?” Ohjaajalla tulee olla oivallus, ettei hänellä tai kenelläkään muulla ole kysymyksiin ainoita oikeita vastauksia. Tämä haastaa ohjaajan luotamaan kertomuksen itsensä puhutteluun ja siihen, että kunkin osallistujan tulkinta on hänelle sillä hetkellä oikea. Kysymysten tarkoitus ei ole kyseenalaistaa, vaan houkutella pohtimaan, olemmeko koskaan kokeneet tai nähneet sitä, mistä kertomuksessa kerrottiin. (Ahtiainen 2005, 113-114.)

Kertomukseen vastataan omalla työskentelyllä, jonka valinnassa vallitsee vapaaehtoisuus. Työskentely on luonteeltaan meditatiivista, joten on tärkeää antaa työskentelylle sen vaatima tila. On mahdollisuus vaikkapa leikkiä, maalata, kirjoittaa tai esimerkiksi vain levätä. Ohjaajan tehtävä on auttaa materiaalin hankinnassa. Ohjaaja voi tarjoutua eräänlaiseksi osallistujien työskentelyn peiliksi, jonka kanssa voi pohtia työn sisältöä, mutta ohjaajan on hyvä olla korjaamatta tai muuten vaikuttamatta osallistujien omaan työskentelyyn. Ohjaaja voi tuntosarvia käyttäen tunnustella tilannetta esimerkiksi toteamalla: ”Minusta teet mukavasti työtäsi”, ja jos osallistuja ei tartu edelliseen avaukseen on hyvä antaa hänen työskennellä rauhassa. (Ahtiainen 2005, 114.) Ahtiaisen mielestä tärkeintä työskentelyssä on sen ilmapää. Hän on ohjaajana kokenut, että menetelmän tärkein haaste ohjaajalle on se, kuinka hyvin kykenee tukemaan lapsen omaa oppimisprosessia. (Ahtiainen 2005, 115.)

Jerome Berryman (Savolainen 2005, 132) kertoo, että Godly Play tuoki-

on voi toteuttaa samalla tavalla sekä aikuisille, että lapsille. On sanottu, että aikuisten ja lasten taideilmaisua on joskus vaikea erottaa toisistaan, kun kysymyksessä ovat eksistentiaaliset kysymykset olemassaolosta ja tietoisuudesta. Sekä aikuisilla, että lapsilla voi olla vaikeus sanoittaa tämän luontoisia asioita. Juuri tässä on Berrymanin (Savolainen 2005, 132) mukaan uskonnon kieli parhaimmillaan. Berrymanin mielestä aikuisten tulisi elää enemmän nykyhetkessä, sillä siinä Jumala on läsnä. Berryman (Savolainen 2005, 134) näkee, että jos pyydämme Jumalan läsnäoloa ja olemme valmiit leikkimään vertauksen, löydämme vertauksesta sen Kertojan, vaikka se ensi kertaa kerrottiin kauan sitten, kulttuurissa, joka oli hyvin erilainen. (Savolainen 2005, 132-134.)

4.6 Pyhä, vallaton leikki pajassa

Radiosta kuulin C. S. Lewisin (Sinkkonen 2006) ajatelleen saatanan vihaavan leikkiä, koska siinä on jotakin niin aitoa. Näen leikin olleen eräs keskeinen elementti, jota koetin tavoittaa opinnäytetyöni välineessä. Leikin elementtien mukanaolo vähentää suorittamista. Kun voi ilmapiiristä aistia, että prosessi, ei tulos, on tärkeintä, voi uskaltautua heittäytymään työskentelyyn uudella tavalla. Heittäytyäkseen ihmisen tulee olla läsnä käsillä olevassa hetkessä, minkä suotuisuutta leikin elementit voivat parantaa. Jerome Berryman on sanonut, että (välineessä) on kyse läsnäolosta, siitä että Jumala lähestyy ihmistä, ihminen Jumalaa. Kun painotetaan yhdessä tekemisen prosessiluonnetta, voi suorituspaineeet ja mielessä olevat osaamisen vaatimukset hälvetä (Piironen 1995, 21).

Leikin ominaisuuksista vapaaehtoisuus, ihmettely ja vallattomuus nousevat mielestäni keskukseen, kun pohdin, minkä kaltaiselle toiminnalle pyrin luomaan resurssija. Jerome Berryman (2005) muistuttaa, että ”ympäristö tarvitsee rajat, jotta se oli turvallinen paikka luovaan kohtaamiseen Jumalan kanssa”. Voimme ohjaajina Berrymanin mukaan tavoittaa tämän kun käytämme aikaa, tilaa ja ihmissuhteita selkeällä ja vakaalla tavalla. (Berryman 2005, 6.)

Eräs leikin ilmentäjä kuvataidepajassa oli huovutettu nukke, Sera Pellinen, joka oli mm. mukana jokaisen työskentelyn aloituksessa. Hänen hahmonsa muistutti pajan maskotin muodossa tavoitteesta luoda tila, missä on lupa leikkiä ja heittäytyä, olla lapsellinen, kokeilla ja levätä – olla niin kuin on.

Eräs leiriläinen totesi toisena päivänä, kun teimme mosaiikkia, että: ”Tämä on ihan kuin leikkisi legoilla!” Suuri leikki -menetelmään tutustuminen toi lisää innostusta ja antoi välineitä hioa pajan elementtejä. Lapsityöntekijä Tuula Paloselta sain hyviä ideoita ja neuvoja pajan toteutukseen.

Vilho Reima (1914) on ilmaissut leikin olevan suurta Jumalan palvelusta: “Viekäämme lapset tähän suureen jumalanpalvelukseen. Tulkoon leikki siksi heille --- Kyllä me ylimalkaan maailmassa aina ehdimme vanhoiksi tulla ja vanhoina olla. Säilyttäkää lapsen mieli niin kauan kuin mahdollista!” (Reima 1914, 48.) Tästä oli kyse.

5 PYHÄT MIELIKUVAT

Dina Glouberman (Heinonen 1997) on ilmaissut mielikuviin perustuvan ajattelun olevan kieli, joka parhaiten yhdistää meidät varhaiseen lapsuuden maailmaan. Reijo E. Heinonen jatkaa edellisestään ja toteaa, että kun opettaja oppii puhumaan tätä mielikuvien kieltä, hän löytää tien oppilaittensa lapsuuden maailmassa sijaitseville salatuille energialähteille. (Heinonen 1997, 17.) Tätä lähtökohtaa soveltaen lähdin kartoittamaan mielikuvien mahdollisuuksia uskon sisältöjen avaajana, sekä innoittajana luovaan työskentelyyn. Millä tavalla mielikuvat voivat olla pyhän palveluksessa? Martti Lindqvist (1995, 46) oli löytänyt elämässään ja työssään sisäisten kuvien merkityksen:

Pitkään piti elää, ennen kuin tajusin, että ihminen on ennen kaikkea kuvalinen olento. Paljon kielellistä tasoa syvemmällä hänellä on kyky nähdä unia, liittyä symbolisiin kuviin ja löytää rituaalien kautta sekä elämäänsä mielekkyyttä että yhteyttä toisiin. Se voi olla primitiivistä, mutta se on myös pinnallisuuden vastakohta. Ihmisen tuntee siitä, että hän osaa unelmoida laumassa. (Lindqvist 1995, 46.)

Unessani raikas ilma kanto minua ja lensin liitäen, ikään kuin kelluen ilman kannettavana. Alapuolella näin laaksoja ja vuoria valloittavan vihreän eri sävyissä. (Kerran ajaessamme Romaniassa Transilvanian ohitse näin jotakin vastaavaa.) Se oli keveä tunne. Samaan aikaan kuului ja olin riittävän irti. Myöhemmin kuvittelin unelleni jatkon. Annoin ilman allani antaa myöden ja laskenduin kuin tarjottimella hiljaa virtaavan joen ääreen. Rannassa oli pieni pitsiverhoinen mökki ja teen tuoksu leijaili ikkunasta. Talossa ei ollut ihmisiä, mutta ei myöskään yksinäi-

syöttä. Se oli minua varten – erämaamajani. Lähellä vettä oli maahan levitetty paksu, harmaa viltti, jolla olen sittemmin käynyt ja kokenut lukuisia keskusteluja ja hiljaisuutta Jeesuksen vierellä. (oma muistoni)

Iisak Syyrialainen (500-luvulla) vertaa ihmisen sielua sipuliin: ”Kun sipulia kuoritaan, poistetaan kerros toisensa jälkeen, kunnes paljastuu sisin alkio, josta kasvi versoo valoa kohti. Siellä, sinun sisimmässä kammiossasi, saat nähdä taivaallisen kammion, sillä ne kumpaisetkin ovat yksi ja sama asia.” (Stinissen 2004, 36.)

5.1 Imaginaatio ja uskonnon kieli

Eri aikoina ja eri kulttuureissa mielikuvien merkitykseen on suhtauduttu hyvin eri tavalla sen mukaan, millainen tieto ja ajattelu on ollut arvokasta. Esimerkiksi antiikin aikana mielikuvitusta, fantasiaa arvostettiin sielunkykynä aistihavainnon ja ajattelun ohella. Viime vuosien aikana on alettu uudelleen keskustella imaginaation merkityksestä. Esimerkiksi kasvatustieteen saralla Mary Warnock on katsonut, että mielikuvat liittyvät kaikkeen tieteelliseen, taiteelliseen ja uskonnolliseen ajatteluun. (Heinonen 1997, 107-111.)

Latinan sanalla *imago* (imaginaation etymologinen alkuperä) on tarkoitettu abstraktin ajattelun vastakohtaa eli kuvaa, kuvausta ja esittelyä, samoin kuin kykyä kuvalliseen ilmaisuun. Imaginaation käsitettä on ollut vaikea määrittellä sen monimerkityksisyyden vuoksi. Sillä on kuvattu mm. henkistä kuvaa, vaikutelmaa, ideaa tai käsitystä. Kantasanastaan muodostetulla verbillä on tarkoitettu kuvan muodostamista jonkun mieleen. (Turunen 2003, 6, 86.) Teorioissa, jotka ovat syntyneet filosofisista tai teologisista lähtökohdista, imaginaation on ilmaistu olevan havaintotapahtuman ja käsitteenmuodostuksen välillä oleva kokoaja, sekä luova kyky, joka tallentaa todellisuutta ja luo uutta. (Heinonen 1997, 111.) David Hume (Turunen 2003, 8) määrittelee imaginaation vapautta seuraavanlaisesti:

Ei mikään ole ihmisen mielikuvitusta vapaampi; ja vaikka se onkin sidottu sisäisten ja ulkoisten aistien alkuperäisesti tuottamaan miellevarastoon, on sillä rajaton valta sekoittaa, yhdistää, erottaa ja jakaa näitä mielteitä kaikkien kuvittelun ja näkemyksen muodoiksi. (Turunen 2003, 8.)

Reijo E. Heinonen (1997, 114) kertoo Denis Ninehamin korostavan, että vaikeus ymmärtää uskonnollista kieltä liittyy läheisesti imaginatiivisen ajattelun vaikeuteen. Imaginaatiot voivat olla kuin työkaluja, kun hahmotamme uskonnollisia käsitteitä. Heinonen jatkaa ja tähdentää, että uskonnollinen lukutaidottomuus korostaa nykypäivänä imaginatiivisen ajattelun tärkeyttä. On vaarana, että uskonnollinen kieli jää ihmisille vain etäiseksi ja yksilotteiseksi merkkijärjestelmäksi, jolloin symboleista tulee vain signaaleja. Kun käytetään mediaalista kieltä (kieltä, jossa sanoilla ei ole vain yhtä merkitystä), tarvitsemme *imaginatiivista herkkyyttä ja liikkuvuutta*. (Heinonen 1997, 114-115.)

5.2 Imaginaatio pyhän palveluksessa

Seppo Jokinen (2006) on sanonut, että fantasia voi olla eräs ihmisen tärkeistä selviytymiskeinoista vaikeissa olosuhteissa. Jokinen ajattelee, että fantasiat voivat säilyttää psyyken ehjänä ja auttaa luovuudessa. (Jokinen 2006.) Myös Reijo E. Heinonen (1997, 115) muistuttaa imaginatiivisten ajatusprosessien edistävän luovuutta. Nämä ajatukset niveltyvät opinnäytetyöni produktioon kahdelta suunnalta. Tavoitteenani produktiossa oli luoda puitteita tilalle, jossa olisi läsnä sielunhoidollisuus eräänä keskeisenä elementtinä, ja lisäksi ohjata mielikuvatyöskentelyä siten, että tilaan syntyisi luovuutta tukeva ilmapiiri. Jokinen (2006) jatkaa toteamalla, että niin hengellisessä kuin myös hoitotyössä voidaan käyttää fantasioita monella tavalla. Voimme esimerkiksi hankalassa elämäntilanteessa mielikuvin mennä Jeesuksen luokse, hänen syliinsä. Jokinen kuitenkin muistuttaa, että totuus ja todellisuus täytyy pitää lapsenkaltaisuudessa mukana. (Jokinen 2006.)

Alan Jones (Payne 1998, 169) on sanonut, että symboleiden kuollessa kuolemme myös me, sillä symbolit kietovat todellisuutemme yhdeksi. Leanne Payne (1998, 201) on kirjoittanut Jumalan läsnäolosta ja todellisesta mielikuvituksesta tavalla, jonka katson soveltuvan hyvin lähtökohdaksi lähtiesämme matkalle pyhiin mielikuviiin.

*Jumalan läsnäolossa, Häntä kuunnellessa sielumme puetaan uusiin myytteihin.
Jumalalta tulevat sanat ja kuvat korvaavat vanhat, kielteiset, valehtelevat sa-*

nat ja sisäiset kuvat, jotka ovat lähtöisin maailmasta, libastamme ja pabolaisesta – kaikesta siitä, josta meidän tarvitsee parantua ja pelastua. Tässä uudessa kokemuksessa (meidän pukemisessa uusiin myytteihin) on kysymys todellisesta mielikuvituksesta, siitä, miten me luotuina vastaanottajina ”näemme” näkymättömiä ja ”kuulemme” kuulemattomia. On kyse Jumalan rakastamisesta ja siitä, että vastaanotamme asioita Häneltä – sekä kaikelta, minkä Hän on luonut ja mitä Hän kutsuu hyväksi. (Payne 1998, 201.)

5.2.1 Ignatiuksen jalanjäljissä

Ignatius de Loyola (1491-1556) oli jesuiittakenraali ja jesuiittajärjestön perustaja. Hän oli myös kasvattaja, joka syvällisellä tavalla tuns i ihmisen sielunelämän liikkeitä. Hänen merkittävin kirjallinen työnsä on luultavasti Hengellisiä harjoituksia, jossa mielikuvi tus eli imaginacion oli yksi keskeisistä termeistä. (Kurki 2004, 21; Turunen 2003, 6.) Raija Turunen (2003, 6) on kirjoittanut tutkimuksessaan *Ainoastaan sydämellään näkee hyvin – Mielikuvaoppiminen Ignatius Loyolan kasvatuskäsityksessä* Ignatiuksen olleen herkkä ja voimakastahtoinen kristillinen humanistikasvattaja ja mystikko. Ignatius korosti kaikessa päämäärän saavuttamisesta. Tämä selittää myös sitä, miksi mielikuvat ja aistit näyttelivät niin suurta roolia jesuiittojen kasvatuskäsityksissä. Niihin tuli kiinnittää erityistä huomiota, sillä imaginaatio saattoi vapaana ja ilman kontrollia viedä ihmisen sielun harhaan. (Turunen 2003, 11.)

Reijo E. Heinonen (1997, 107) kertoo Ignatiuksen Hengellisten harjoitusten perustuneen pitkälti ajatukselle, että ihminen tarvitsee mielikuvia, jotta voisi uudistua uskonnollisessa ajattelussaan. Saatuaan uuden perspektiivin ihminen voi vapautua näkemään asioita Jumalan silmin. Harjoitusten tehtävä oli terävöittää imaginatiivista näkökykyä ja sitä kautta johtaa kilvoittelija syvempään sitoutumiseen. (Heinonen 1997, 107.) Ignatiuksen Harjoitusten suorittaja kulkee mielikuvin pelastushistoriallisissa tapahtumissa, osallistuu keskusteluihin kaikkien aistien voimalla ja *koko sielunsa avoimuudella*. Mielikuvi tus kuului aistisuuteen ja siksi sitä tuli vartioida tarkoin. Niin ihminen kuin imaginaatio molemmat tarvitsevat puhdistusta. Ignatiuksen harjoitukset olivat tässä apuna. Harjoitusten tavoitteena oli lopulta rakkauden kontemplatiivinen näkeminen. Tuolloin ihmisen kokiessa syvää ja mystistä yhteyttä Jumalan ja luomakunnan kanssa ei enää tarvittu mielikuvitusta. (Turunen 2003, 3.)

Uskon teemojen näyttämölle katselemaan ja kokemaan astumista on toteutettu monella eri tavalla kirjallisuudessa. Hengellisissä harjoituksissa Ignatius neuvoa kilvoittelijaa katselemaan Jeesuksen syntymän ajan tapahtumia seuraavanlaisella tavalla:

Nähdään ne henkilöt, se on, nähdään Valtiattaremme ja Joosef ja palvelijatar ja Jeesus-lapsi, kun hän on syntynyt. Tällöin kuvittelen itseni viheliäiseksi ja arvottomaksi renkipahaseksi, joka ikään kuin läsnä ollen tarkkaa ja katselee heitä ja palvelee heidän tarpeissaan suurimmalla mahdollisella arvonnolla ja kunnioituksella. Ja sitten mietiskelen näitä mielessäni saadakseni jotakin hyötyä. (Loyola 1977, 48.)

Ignatiuksen harjoituksissa ei ole keskeisesti kysymys mielikuvituselämän voimistamisesta, eikä levollisuuden oppimisesta, vaikka ne ovatkin Ignatiuksen ajattelussa hänen metodinsa soveltamisen seurauksia, vaan tärkeää on harjoittautua mystiseen ja askeettiseen Kristuksen seuraamiseen (Teinonen 1977, 9). Samoin tulkitsee tutkimuksessaan Raija Turunen (2003). Kaikki Jumalan antamat lahjat olivat Ignatiuksen mukaan keinoja ja teitä todellisen päämäärän saavuttamiseksi ja päämäärä oikeuttaa parhaat keinot. Imaginaation ja aistien katsottiin olevan hyviä teitä päämäärän saavuttamisessa. Ignatiuksen Harjoitukset siis tavoittelivat imaginatiivisen kyvyn syntymistä, kehittämistä ja vahvistamista, ja niiden päämääränä oli, että ihminen kasvaisi näkemään Jumalan asustavan kaikessa, koko luonnossa. Harjoituksilla pyrittiin löytämään Jumalan tahto. (Turunen 2003, 49, 157.)

Monet kirjoittajat ovat kulkeneet Ignatiuksen jalanjäljillä luoden uskon näyttämöitä samankaltaisesti. Katolinen pappi ja jesuiitta Gerard W. Hughes (2005) on soveltanut Ignatiuksen harjoituksia nykypäivän sisäiseen vaellukseen. Hän ajattelee, että tietomme Jumalasta syntyy aistivaikutelmien, merkien ja symbolien avulla, mistä syystä hän pitää tärkeänä esimerkiksi palvontapaikkojen arkkitehtuuria, maalauksia, valaistusta, lämpötilaa ja jumalanpalveluksissa kokonaisvaltaisuutta, jonka tärkeitä osia ovat sanojen lisäksi mm. musiikki, eleet ja liikkeet. (Hughes 2005, 38.)

Sielunhoidollisuus on läsnä Hughesin näyttämöillä keskeisellä tavalla. Tästä esimerkkinä eräs Hughesin harjoitus kirjasta Pyhän yllättämä:

Lue Markuksen evankeliumin viidennen luvun jakeet 1-20 hitaasti miettien Markuksen antamaa kuvaa riivatusta. Merkitse muistiin mikä tabansa oma-kohtainen kokemus, joka tulee mieleesi lukiessasi kuvausta. Kuvittele lopuksi itsesi seisomassa kallion reunalla Jeesuksen kanssa, ja kun siat putoavat järveen, kuule kuinka hän sanoo sinulle: "Siinä menee synkkämielisyytesi, siinä menee raivosi, katkeruutesi, vihasi ja niin edelleen." (Hughes 2005, 78.)

Mielenkiintoisen näkökulman nykyaikaiseen elämään on antanut Anthony de Mello (2003, 144) kirjassaan Havahtuminen. Hän varoittaa vääränlaisesta asketismista ja kehottaa ihmisiä Ignatiuksen tapaan hidastamaan vauhtia ja avaamaan aistinsa:

Ihmiset suunnittelevat ahkerasti lomaansa: käyttävät kuukausia sen suunnitteluun ja päästessään viimein lomalle huolehtivat koko ajan paluulennosta. Mutta he ottavat sentään valokuvia ja näyttävät myöhemmin albumistaan kuvia paikoista, joita kyllä valokuvasivat, mutta joita eivät nähneet. Se on nykyaikaisen elämän vertauskuva. En voi varoittaa teitä kylliksi sen kaltaisesta asketismista. Hidastakaa vauhtia, maistakaa, haistakaa ja kuulkaa, antakaa aistienne herätä eloon. (Mello 2003, 144.)

5.2.2 Imaginaatio ja salattu sisin

Gerard W. Hughes (2005) tähdentää, että meidän jokaisen sisäinen maailmamme on ainutlaatuinen ja käsittämätön myös meille itsellemme. Hän jatkaa toteamalla, että ”vaikka emme voi ymmärtää tätä piilossa olevaa maailmaa, tiedämme, että siinä on avain onneemme ja persoonallisuuteemme ja että tavallamme havaita, ajatella ja myös toimia on selityksensä sisäisessä maailmassa” (Hughes 2005, 45). Hughesin mukaan älyllinen elinvoima ja kokonaisvaltaisuus, so. tarkoituksen etsiminen elämän jokaisella alueella, ovat todellisen kristillisyyden merkkejä. (Hughes 2005, 44-45.)

Ihmisen salattua sisintä tahtoa hallitsee Tuomo Mannermaan (1995) mukaan joko hyvä tai paha. Emme voi suoranaisesti vaikuttaa tuohon sisimpämme virittyneisyyteen, mutta voimme kuitenkin hakeutua sellaisten asioiden pariin, jotka voivat suunnata olemustamme kohti hyvää ja saattaa sydäntämme oikeaan tilaan. Mannermaa mainitsee esimerkkeinä kosketukseen

luontoon, ystävällisen seurustelun ihmisten kanssa, musiikin sekä kuvataiteen, joka myös voi ohjata sisimpämme tahtotilaa. Mannermaa kuvaa Jumalan sanan itsessään olevan kuva, joka vaikuttaa meissä sen, mistä se puhuu. (Mannermaa 1995, 95-96.)

Mannermaa (1995) tietää, että Jumalan sana ei voi vallata sisintä olemustamme, ellemme harjoita sitä. Sanan täytyy painua ja sulautua sydämeemme. Meditaatiossa sana liikkuu kohti persoonan keskusta, sydäntä. Siellä tieto ja mielenliike ovat yhtä. Meditaatiossa Raamatun sana, kuva tai ajatus alkaa ohjata sisäistä tahtoamme. (Mannermaa 1995, 98.) Loyolan meditaatiossa on myös kyse sisäistämisestä ja Jumalan löytämisestä kaikessa. Hänen harjoituksissaan lähdettiin liikkeelle pelastushistoriallisen tapahtuman katselemisesta, päämääränä sen sisäinen tunteminen ja maistaminen. (Stinisen 2004, 39.)

Gerard W. Hughes (2005) tuumii, että jos annamme itsellemme aikaa ajatella, tulee sisäisen maailmamme salaperäisyys meille yhä selvemmäksi. Uskonnon tehtävä tässä salaperäisyytemme avautumisessa on rohkaista ja ohjata, sekä vahvistaa mielikuvitustamme, hyväksyä pelkomme, sekä selittää meille tuota mysteeriä ja osoittaa, että se on kaikkein tärkein vaihe matkallamme kohti Jumalaa, joka on kutsunut meidät tapaamaan hänet paikassa, jota Hughes kuvailee ”piilossa olevaksi, usein hyvin pelottavaksi mielemme ja muistojemme sopukaksi. Tässä sopukassa olemme matkalla kohti Jumalaa, jonka tiet eivät ole meidän teitämme ja jonka ajatukset eivät ole meidän ajatuksiamme, yllätysten Jumalaa, jota on helpompi kohdata kuin ajatella.” (Hughes 2005, 45-46.) Hughes katsoo mystisyydessä kuitenkin tärkeäksi sen, ettei yhteisöllisyyttä ja kriittisyyttä väheksytäkään sen kustannuksella, eikä se saa olla tuuliajolla. Ja toisinpäin: hän ajattelee, että kirkko, joka rohkaisee yhteisöllisyyttä ja kriittisyyttä, mutta on unohtanut mystisen tekijän, voi olla älyllinen, mutta samaan aikaan hengellisesti vajaa. (Hughes 2005, 52-54.)

Hughes (2005) varoittaa sisäisen maailmamme laiminlyömisestä, sillä silloin suljemme itsemme pois yhteydestämme Jumalaan, joka on myös vapautemme lähde. Hän ajattelee, että mielikuvitus on usein laiminlyöty, loistava ihmisen ominaisuus. Voimme käyttää mielikuvitustamme mm. menemällä kaikilla aisteillamme, tunteillamme ja mielellämme mukaan evankeliumien kertomuksiin. Tuolloin kertomus voi tunkeutua aina syvimpään salaperäisyyteemme asti ja sieltä käsin vaikuttaa havaitsemiseemme, ajatteluumme ja toimintaamme. (Hughes 2005, 52, 74.)

5.2.3 Kohti hiljaisuutta ja aitoa elämystä

Mielikuvien paikan ja niiden välillisen merkityksen löytäminen tulee pitää mielessä mielikuvien parissa työskenneltäessä. Päivi Huuhtanen-Somero (2006) varoittaa kirjassaan Rukous ja piirtämisen taito, että saatamme mielikuvien myötä vajota tunteiluun, joka vie meidät kohteen tarkkailusta oimen tuntemustemme tarkkailuun ja takaa-ajoon. Huuhtanen-Somero jatkaa toteamalla, että nykykulttuurin elämyshakuisuus kannustaa meitä suuntautumaan edellisen kaltaisella tavalla. (Huuhtanen-Somero 2006, 27-28.) Myös Wilfrid Stinissen (2004) näkee kokemuksissa kaksinkertaisen vaaran. Stinissenin mukaan jäämme ensiksikin helposti kiinni kokemustemme suloisuuteen, mikä vangitsee meidät itseemme. Toisena vaarana on se, että ihminen alkaa mitata Jumalaa siten kuin hän hänet kokee. Sen sijaan Stinissen ajattelee, että uskon pimeys ei anna meille mitään, mihin takertua ja näin sallii Jumalan olla Jumala. (Stinissen 2004, 140-141.)

Martti Lindqvist (2000) on löytänyt aitojen elämysten luonteen. Hän tietää elämässä käyvän usein seuraavanlaisesti: mitä enemmän jotakin asiaa tavoittelemme, sitä kauemmaksi se katoaa. Näin on Lindqvistin mielestä myös elämysten laita. Hän lisää, että usein elämykset ulkoistetaan näyttäväiksi ilmiöiksi tai niitä tavoitellaan kemiallisilla aineilla, mikä jättää ihmisen kuitenkin sisäisesti köyhäksi. Aidot elämykset taas perustuvat kohtaamiseen ja antautumiseen. Ne ovat Lindqvistin mukaan osa ihmisen omaa elämän tarinaa, jota kirjoitetaan halki elämän. Elämys syntyy siis ihmisen omasta elämän kipinästä. Siihen tarvitaan uskallusta uuden etsimiseen, liikkeelle lähtemiseen ja uuteen näkökulmaan. Ihmisen tulee luopua puolustautumisestaan. (Lindqvist 2000, 97-98.)

Tosi elämyksessä ihmisen oma haavoittuvaisuus on läsnä. ”Kokemuksena se voi olla onnellinen tai onneton, raskas tai kevyt, vapauttava tai ahdistava, mutta siinä kohdassa me aina kohtaamme itsemme – ja muutumme hivenen.” (Lindqvist 2000, 97-98.) Edellisestä nousee kaunis näköala myös kuvataidepajan mahdollisuuksiin. Uskon teemat voivat olla kasvojen ihmisen oman elämän kipinän kanssa mielikuvatyöskentelyssä ja hän voi ikään kuin nähdä itsensä keskellä kertomusta, kohdata sen ytimen ja merkityksen oman elämänsä kertomukselle. On kuitenkin samalla tärkeä muistaa, ettei kukaan tarkasti suunnitellenkaan voi *tuottaa* elämyksiä kenellekään (Heinonen 1993, 61). Voimme vain olla luomassa mahdollisuuksien tilaa.

Mielikuvien käyttö pyhän palveluksessa johtaa meidät liikkeeseen mielikuvista kohti hiljaisuutta, jossa emme keskity kokemuksiimme tai tunteisiimme, vaan kuten Owe Wikström (1994, 133) kirjoittaa, hiljaisuudessa meidän on vähitellen kohdistettava ajatuksemme Jumalan läsnäoloon.

Hänen on sytytettävä sisimpäänsä kynttilä, joka pienellä liekillään valaisee hengellisen temppelin alttarin. Hänen on hakeuduttava hiljaisuuteen Jumalan kasvojen eteen sekä sisäisesti että ulkoisesti. Hänen on levättävä Jumalan hiljaisuudessa, kunnes se täyttää hänet niin kuin ilma täyttää keuhkot. (Wikström 1995, 133.)

Tästä samasta liikkeestä kohti hiljaisuutta muistuttaa myös Wilfrid Stinisen (2004, 120):

Kun hiljainen rukous on kehittynyt ja ihminen vähitellen tullut "mykäksi" Jumalan käsittämättömän rakkauden edessä, kun hän ymmärtää olleensa "mielelön, ymmärrystä vailla... kuin järjetön eläin sinun edessäsi" (Ps. 73:22), ei enää ole olemassa mitään tukipisteitä ymmärrykselle, muistille ja mielikuvitukselle. (Stinisen 2004, 120.)

Owe Wikström (1995, 134-135) on tiivistänyt perinteisen opetuksen Jumalan läsnäolosta seuraavanlaisella tavalla, jonka saatoin kuvitella olevan lähellä sitä sielunmaisemaa, jossa matkasimme Kuvataidepajassamme Taiteiden Kesä-leirillä. Sitaatti kuvaa myös syvällisellä tavalla mielikuvien mahdollisuutta uskonelämän syventäjänä:

Älä sitoudu liiaksi määrättyihin kaavoihin, vaan harjoita hartautta nöyrän luottavasti. Ulkoinen voi auttaa sisäistä. Tila on tärkeä: pöydälle sytytetty valo, hyllyllä oleva ikoni, levysoittimeen asetettu äänilevy. Luo tällä tavoin ulkoisen avulla sisäinen kappeli, rukouskammio, jossa koet olevasi lähellä Jumalaa. Yritä nähdä sielusi silmin tämä kappeli. Rakenna sisimpääsi kätketty kammio ja vaella mielessäsi sinne usein. Voit astua sinne sisään, missä tahansa oletkin. Se on löydettävissä heti, kun suljet silmäsi, annat käsiesi levätä, istut selkää suorana ja seuraat hengitystäsi. On hyvä sytyttää kammioon kynttilä, joka valaisee sisimmässäsi olevan pehmeuden. Se lämmittää tuntemasi kylmyyden ja polttaa pois synnin orjantappurat. Tällaiset sisäiset mielikuvaharjoitukset autta-

vat muistamaan Jumalan läsnäoloa. Jos myrskytuulet heittelevät sielusi laivaa sinne tänne, herätä Herra, joka lepää aluksessasi, ja hän tyynnyttää nopeasti myrskyn nostattamat aallot. Päättää jättäytyä Jumalan käsiin ja sanoudu irti kaikesta, mikä ei ole hänen omaansa. (Wikström 1995, 134.)

Wikström (1995, 135) jatkaa ja muistuttaa, ettei pidä huolestua, jos ajatukset harhailevat. Edellisen kaltaisen pyhän tavan kautta luodaan kotoista suhdetta Jumalaan. Nämä elementit olivat ehkä ulkomuodoltaan kuva-aihepajassamme erilaisia, mutta niiden sisältö ja tavoitteet olivat mielestäni paljolti samankaltaisia. Ajattelen, että loimme työskentelyssämme niin ikään ulkoisen avulla sisäistä kappelia.

Martti Lindqvist (2000) arvelee elämän olevan joltakin kannalta lumetta, suuren unen kaltainen. Tulemme tässä unessa mielen piilokuvina ja yllättävinä hahmoina itseämme vastaan. Kun kohtaamme itseämme, me muutamme. Tämä elämän lume on parhaimmillaan elämän lumoa, jossa saamme elämämme lahjaksi yhä uudelleen. (Lindqvist 2000, 135.) Lindqvistin seuraava ajatus sanoittaa oivallisesti sisäisen maailmamme sekä mielikuvien salaperäisyyttä ja mahdollisuuksia elämässämme:

Ihminen on Jumalan näkemä uni.

Mitä tahansa Jumalasta ajattelee tai uskoo, mielikuva ihmisestä Jumalan unena tuntuu koskettavalta. Se on samantapainen kuin C.G. Jungin ajatus siitä, miten kasvin olemus on sen juurakossa. Kukinto antaa sille vain hetkellisen ilmi-asun. Me olemme sekä uni, että sen selitys, mutta jokainen uni on paljon enemmän kuin yksikään sille annettu tulkinta. (Lindqvist 1992, 7.)

5.3 Pyhät mielikuvat pajassa

Kuvataidepajassa mielikuvat olivat työskentelymme keskiössä ja työskentelyn lähtökohtana. Jokaisen pajapäivän alussa syvennymme mielikuvamatkan (LIITE 4) kautta uskon teemoihin kannettuna ja suojattuna olemisesta. Näistä teemoista käsin lähdimme myös luovaan kuvalliseen työskentelyyn. Laitoimme pajassa käytäntöön esimerkiksi Jokisen (2006) ja Heinosen (1997, 115) sanoittaman ajatuksen siitä, että imaginatiiviset ajatusprosessit voivat edistää ihmisen luovuutta.

Luovuuden ajatuksen lisäksi mielikuvatyöskentely oli tuomassa pajaan myös tärkeitä sanan harjoittamisen näkökulmaa, sekä levollisuutta. Salme Blomster (2003, 33) on avannut mahdollisuutta harjoittaa mielen tyyneyttä. Voimme esimerkiksi hiljaisuudessa sytyttää kynttilän ja keskittää sisäiset ajatuksemme kauniiseen maisemaan tai Jeesukseen. (Blomster 2003, 33.) Keskitimme pajassa mielikuvien ajatuksemme hoitaviin uskon teemoihin ja etsimme vastausta siihen, mitä on olla Jumalan kantamana ja suojaamana.

Ajattelen, että olimme luomassa mielikuvien pajassa sisäistä kappelia (ks. Wikström 1995, 134), sekä etsimässä vastausta siihen, millä tavalla Jumala on läsnä elämässämme. Mielikuvien kautta, uskon symboleihin eläytyen, tavoittelin välineessä omakohtaisuuden mahdollistumista suhteessa valittuihin Raamatun teemoihin. Kun aistien ja olemuksemme voimalla astumme uskon teemojen näyttämölle, voivat kertomukset porautua sielumme syvimpiin kerroksiin. Pirkko Lehtiö (2006, 210-211) kirjoittaa Ignatiuksen ajatuksia mukaillen, että mielikuvituksen avulla emme tarkastele evankeliumin tapahtumaa ulkopuolelta, vaan voimme sijoittaa sinne itsemme. Kertomus tulee meitä lähelle ja kysyy: Miten tämä sinuun vaikuttaa? Mikä on kertomuksen sanoma sinulle? (Lehtiö 2006, 210-211.)

Martti Lindqvistin (1995, 46) tapaan pyrin tiedostamaan välineen käytössä ihmisen tarpeen nähdä unia ja liittyä symbolisiin kuviin. Lindqvist kirjoittaa, että ihmisen tuntee hänen kyvystään unelmoida laumassa. Voisiko olla niin, että pajassamme oli kysymys juuri tästä, yhteisestä unelmoinnista?

6 PYHÄ, PARANTAVA LUOVUUS

Käsittelen tässä luvussa luovuutta ominaisuutena, joka on meissä kaikissa ja jota voi harjoittaa. Erityisesti tarkastelen luovuutta taiteen kaltaisen toiminnan yhteydessä liukuen kuin luistimilla näissä ja näiden välisellä vyöhykkeellä. Kuvataidepajan sisältö suuntaa käsittelemään luovuutta taiteen yhteyksissä. Seuraava Henri J.M. Nouwenin kuvaus suhteestaan Rembrandtin maalaukseen Kotiinpaluu (siinä isä on sulkenut kotiin palanneen tuhlaajapojan syleilyynsä) kertoo kauniilla tavalla taiteen mahdollisuuksista kurottautua sydäntemme syvyyksiin ja sanoittaa ihmishengen pysyvän kodin kaipuuta:

Seuraavina kuukausina ja vuosina tapahtui paljon. Toivuin äärimmäisestä väsymyksestäni ja palasin entiseen elämäni, joka oli täynnä opetustyötä ja matkoja. Mutta Rembrandtin syleily oli syöpinyt syvälle sieluuni, se ei ollutkaan ollut tilapäinen turvallisuuden tunteen ilmaus. Se oli saanut minut kosketuksiin omassa sisimmässäni jonkin sellaisen kanssa, joka on kiireisen arkielämän nousujen ja laskujen tuolla puolen, jonkin joka edustaa ihmishengen jatkuvaa kaipausta, lopullisen paluun kaipausta, kiistattoman turvallisuuden, kestävän

kodin kaipausta. Jouduin olemaan tekemisissä monien ihmisten kanssa, moniin asioihin sidottuna ja yhtämittaa näkyvällä paikalla, mutta tublaajapojan kotiinpaluu saatteli minua ja kaiken aikaa kasvoi yhä merkittävämmäksi hengelliselle elämälleni. Kestävän kodin kaipaus, jonka Rembrandtin maalaus oli nostanut tietoisuuteeni, syveni ja vahvistui, ja maalari itse muuttui minulle uskolliseksi kumppaniksi ja matkaoppaaksi. (Nouwen 2004, 12).

Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Leanne Payne (1998, 92) on ilmaissut, että ihminen Jumalan kuvana luo luomisen periaatteiden mukaan. Myös ihmisen hauraus ja haavat ovat läsnä luovuudessa ja kuvan tekemisessä. Voiko ihminen siis kokea tai tavoittaa jotakin pyhyydestä luodessaan? Entä onko mahdollista hahmottaa, miten pyhyys voi luovuuden ja taiteen yhteydessä ilmentää itseään? Riikka Juvonen (Rasilainen 2004) ajattelee, että kenties lähimmäs pyhyyttä voi taiteessa päästä, jos kykenee aidosti ilmaisemaan toisensa ihmisyyttä. Tapio Puolimatka (2005, 134) tuumii Jumalan läsnäolon voivan loistaa taiteen lävitse.

Muistan mummun poimuiset kädet, kun ne bankasivat toisistaan irti pullataikinaa. Taikina kuivui ja varisi puiselle leivonta-alustalle tytön samalla tarttuessa huolella jokaiseen taikinan muruseen tarkoilla sormillaan ja kuljettaen jauhoiset rippeet suuhunsa. Kumpikohan maistui herkullisemmalta: sokeriset taikinamurut, vai mummun kanssa vietetyt yhteiset ja erityiset arjen hetket? Kesällä -90 mummu kuoli. Kuva maalatessaan tyttö itki. Maalauksessa mummulle oli yllään tuttu valkoinen pihlajanmarjakuvioin kirjailtu mekko ja esiliina, jonka taskussa oli aina taiteltu nenäliina ja kermakaramelleja sekä sädekehä. Hän oli kasvotusten entisen koiramme, Gracen kanssa. (oma muistoni)

Mummolan pihakukkia,
joiden nimeä en koskaan kysynyt,
koska kauneus eikä nimi jo silloin
oli tärkeää
kasvaa tänä kesänä
naapurini pihassa rajapyykin luona,
jotta lohdutus niidenkin kautta
ulottuisi minuun. (Lehtinen 2004, 52)

6.1 Luovan prosessin liikkeestä

Martti Lindqvist (1992) on löytänyt metaforan, joka hänen ajatuksissaan tiivistää luovuuden ytimen paremmin kuin mikään muu. Se on kuva hedelmöittämisestä, raskaudesta ja synnyttämisestä, jotka kuvaavat prosessia, jossa elolliset oliot syntyvät ja saavat kukin ominaisen hahmons. Luovaa prosessia kuvatakseen hän kuvaa myös sukupuolivietissä olevan aina väistämättä jotakin kaoottista ja hallitsematonta. Hedelmöittäminen kuvaa spontaanisuutta ja raskaus luovuutta. Syntyy yksilö, joka sisäisessä keskeneräisyydessään kantaa mahdollisuutta luovuuteen. (Lindqvist 1992, 20.)

Luovuus on ominaisuus, joka on aina ollut osa ihmistä. Jakob Moreno ajatteli, että luovuus on hyvien asioiden tuottamista tutuissa tai oudoissa tilanteissa. Näitä asioita voivat olla esimerkiksi ajatukset, toimintatavat tai tavat. Myös Morenolle oli tärkeää prosessi, luominen sinänsä, ei niinkään siinä syntyvät tuotokset. Morenon mukaan spontaanisuuden tila on luovuuden lähtökohta. (Kopakkala 2005, 29-30.) Luovuus tarkoittaa mahdollisuutta toimia uusissa tilanteissa mielekkäällä tavalla, sekä totutuissa tilanteissa uudella tavalla. Spontaanisuus toimii ikään kuin katalysaattorina tälle prosessille. Jakob Moreno on kuvannut luovuuden edellyttävän spontaanisuuden nousua, jota hän kuvaa virittymisen prosessiksi. Luovassa prosessissa syntyy kulttuurisäilykkeitä. Spontaanisuutta tarvitaan aika ajoin rikkomaan näiden jäykistyviä rakenteita ja vapauttamaan luovuus jälleen ihmisen itsensä käyttöön. Spontaanisuus ja luovuus, vaikka eri käsitteitä ovatkin, liittyvät näin läheisesti toisiinsa. (Lindqvist 1992, 151.)

Jotta ihminen voisi toimia spontaanisti, hänen on saatava tuntee psyykkistä turvallisuutta. Spontaanisuus taas mahdollistaa läsnäolon nykyhetkessä. Jokainen hetki pitää sisällään aina ennakoimattomuutta, siksi spontaanisuuden puute saa ihmisen kokemaan ahdistusta. Kun taas vastaisesti luovuus ja spontaanisuus lisääntyvät, vähenee ahdistus, sillä silloin ihminen kykenee olemaan läsnä omassa elämässään ja vaikuttamaan oman elämänsä ilmiöihin. Spontaanisuus parhaimmillaan johtaa luovuuteen. (Kopakkala 2005, 30.) Psyykkisen turvallisuuden näkökulmasta nousee eräs tärkeä näkökulma Kuvataidepajassa käsiteltyihin uskon teemoihin: Kannettuna ja suojattuna olemisen kokemukset, sekä Jumalan läsnäolon muistaminen voivat olla rakentamassa ihmisessä kokonaisvaltaista turvallisuuden tunnetta, joka kytkeytyy näkyvää maailmaa syvemmälle.

Luovuudesta on syntynyt kautta historian tutkimuksessa lukemattomia määrittelyjä. Laajimmin hyväksytyssä määritelmässä luovuudelle ominaisiksi piirteiksi on kuvailtu omaperäisyyttä, joustavuutta ja sujuvuutta. Omaperäisyys ilmentää henkilökohtaista tulkintaa, joustavuudella taas voidaan kuvata luovalle prosessille ominaista avoimuutta ja herkkyyttä ympäristölle. Sujuvuudella voidaan kuvata luovassa prosessissa syntynyttä ajattelun vuota ja siinä valmiutta muuttaa ajattelun suuntaa. (Ruth 1984, 14-15.)

Korkean aktivaatiotason sekä luovan asenteen on katsottu olevan luovuuden edellytyksiä. Luovaa suhtautumista voidaan kuvata siten, että ihmisellä on tuolloin esimerkiksi tavallista vähemmän estoja, tarvetta puolustautua tai teeskennellä ja vähemmän pelkoja naurunalaiseksi tulemisesta. Hänellä voi lisäksi olla tavallista enemmän itseluottamusta ja tahdonvoimaa. Halu joutua ymmälleen ja nauttia vastakohtista ovat luovan asenteen edellytyksiä. Ruth on kuvannut edellisten lisäksi keskittymiskyvyn olevan taiteellisen luovuuden ehtoja. (Ruth 1984, 17.)

Niin leikin kuin luovuudenkin elementit auttavat näkemään prosessin arvon. Niiden täytyy niin ikään saada tilaa olla itsensä mieliä. Martti Lindqvist oli oivaltanut sisäisen lapsen vaalimisen tärkeyden, mikä mahdollistaa ja antaa tilaa luovuudellemme:

Minuuden huikea aikahorisontti on luovuuden resurssi. Elämän sirkus karuselleineen ei ole tarkoitettu ainoastaan lapsille. Se on kaikille lapsenmielisille – niin kuin taivasten valtakuntakin Jeesuksen sanojen mukaan. Ihmisen kyky luoda perustuu paljolti siihen että hän voi löytää itsessään olevan lapsen, kuunnella sitä ja ottaa huomioon sen tarpeita. Se rikastuttaa tunnekokemusta sekä vähentää sosiaalisten roolien ja suorittamisen aiheuttamaa painetta. Koskaan ei ole liian vanha kiipeämään karusellisbevoson selkään. (Lindqvist 1992, 127.)

Claes Andersson (2001) tuumii, että niin luovuudessa kuin psykoosissa olemme voimissamme, keisareita omassa valtakunnassamme, joille ”itsensä nostaminen tukasta ei ole temppu eikä mikään, joka uhmaa luonnon lakeja ja joka on suojassa kaikesta pahasta.” Luovassa toiminnassa aktivoituvat sisäiset äänemme ja persoonallisuutemme varhaiset kerrokset. Sisäinen 2-4 -vuotias lapsi meissä herää inspiraation hetkinä eloon ja tuo ilmaisuamme herkkyyttä sekä kaikkivoipaisuuden tunteita. Luovuudessa tunne on mahtaileva ja palkitseva, missä piilee myös yksi luovuuden kääntöpuolista. Luovuus voi

olla myös tuhoavaa, sillä luovuuteen liittyvä regressio kaikessa palkitsevuudessaan saattaa vaikuttaa meissä niin, ettemme haluakaan tulla sieltä takaisin ikävämpään todellisuuteen. Näin luovuus voi olla siis sekä syvällisellä tavalla sekä terapeutista, että saastuttavaa. (Andersson 2001.)

Andersson (2002) pitää muistia ja mielikuvitusta luovuuden ehtymättöminä lähteinä. Muistimme on tallentanut meihin kaiken kokemamme. Luovaan työhön tulisi saada mukaan myös ne puolet meistä, jotka ovat pimenossa, syvällä ja piilossa tallentuneina sisimpäämme aina kohdun kokemuksimme alkaen. Andersson ajattelee, että vaikka luovuutta tai luovaa prosessia ei pitäisikään mystifioida tai tehdä todellisuutta monimutkaisemmaksi, on siinä kuitenkin paljon sellaista, mitä emme pysty analysoimaan tai selittämään. Hän kuvailee luovan prosessin olevan ”monessa mielessä epärationaalinen, järjen ulottumattomilla oleva tapahtumasarja, eräänlainen puoliautistinen, unenomainen ja epätodellinen (tai hyper-todellinen!) mielenlaatu.” (Andersson 2002, 40, 46-47.)

6.2 Parantava luovuus

Luovuuden terapeutinen arvo on tiedostettu jo pitkään. Rafael Wardi (Paavilainen 2003) on kertonut kuvataiteen vaikuttavan sekä laukaisevasti, että puhdistavasti. Wardi on halunnut hämärtää taiteen ja elämän välistä rajaa, sillä taide heijastaa aina elettyä elämää. Taide voi tuoda ihmisiä lähemmäs toisiaan ja auttaa näkemään itsensä suhteessa muihin. Wardi toteaa, ettei ”nälkää voi tyydyttää pelkällä taiteella, eikä sydäntä korvata sykkivällä taulun sydämellä, mutta taide antaa mahdollisuudet poistaa ihmisten välisiä rajoja.” (Paavilainen 2003, 74-75.)

Claes Andersson näkee taideterapian lähtevän oivalluksesta, että jokainen lapsi osaa tehdä kuvia ja niin siis myös jokainen aikuinen. Näin kuvasta voi tulla yhteinen kieli, joka mahdollistaa vuoropuhelun, jossa voi jakaa vaikeita-kin kokemuksia. Kuvan tekemisen kautta voimme löytää väylän toisen ihmisen luo ja tuolloin se, mikä on ollut kivuliasta, voi prosessissa menettää otet- tansa meistä. (Andersson 2001.) Samankaltaisesta vuoropuhelusta voi varmasti puhua myös varsinaisen taideterapian ulkopuolella käsiteltäessä terapeutista, taiteenkaltaista toimintaa yleensä. Andersson toteaa lopuksi julistuksenomaisesti, että ”taide edustaa mielikuvitusta, luovuutta, inhimillisyyttä ja iloa. Kaikkea tätä me toki tarvitsemme” (Andersson 2001).

Rafael Wardi on puhunut taiteesta vuoropuhelun mahdollistajana. Hän on tiedostanut jokaisen ihmisen tarpeen saada ilmaista tunteitaan, myös surua ja aggressioita. Kuvan tekemisen mahdollisuudet voivat korostua esimerkiksi silloin, kun muut väylät ympäröivään maailmaan ovat suljetut. Näin taiteen avulla voidaan rakentaa siltoja yhteyteen ja löytää keinoja muuttaa omaa elämää. (Paavilainen 2003, 75.)

Mielenkiintoisen näkökulman taiteen ja luovuuden kykyyn rakentaa siltoja ja mahdollistaa vuoropuhelua ihmisten välillä luo Martti Lindqvist (1992) ajatuksessaan ryhmän soveltuvuudesta luovaan työskentelyyn. Hän kirjoittaa, että kun ryhmäläiset kokoontuvat samaan tilaan, heillä on alusta alkaen tunteita, mielikuvia ja fantasioita toisistaan. Martti Lindqvist näkee ryhmän soveltuvan hyvin luovaan työskentelyyn, sillä sen sisälle muodostuu luonnostaan eri vastapoolien kenttä, virittyneisyys, joka on hedelmällinen lähtökohhta luovalle työskentelylle. Ryhmän jäsenet reagoivat toisiinsa ja näin syntyy jatkuva muutos ja liike, joka tietyissä tilanteissa voi johtaa hyvinkin spontaaniin ja luovaan prosessiin. (Lindqvist 1992, 27.)

Meri-Helga Mantereen tutkimuksessa jakamistilanne taiteellisessa ryhmäprosessissa nousi erittäin merkittävään asemaan sekä taiteellisessa että terapeutisessa mielessä. Siinä yhdistyvät Mantereen mukaan yksilön ainutkertainen kokemus yhteisyyden kokemukseen. Muiden ryhmän jäsenten reagoimista toistensa kuviin, voivat osalliset saada kokemuksen oman yksilöllisen ilmaisunsa voinnista. Myös yhteinen yleisinhimillinen kokemus voi elävöityä. (Mantere 1991, 138.)

Rafael Wardi veti viikoittaista taidekerhoa Nikkilän sairaalan potilaille. Wardi totesi, että tärkeintä työskentelyssä oli pyrkiä rehellisyyteen. Taidekerhossa ei pyritty taiteellisesti korkeatasoisiin suorituksiin. Wardi kehotti osallistujia ilmaisemaan kuvan tekemisessä omia tuntemuksiaan spontaanisti. Hän laittoi esille erilaisia työvälineitä ja opasti niiden käytössä, muttei pakkottanut ketään valitsemaan tiettyä tekniikkaa. Hän kertoo naisesta, joka ei kyennyt uskomaan, että hänen kukkapiirroksensa olivat kauniita, ei ennen kuin he yhdestä suusta olivat hänet asiasta vakuuttaneet. Lopulta hän alkoi uskoa siihen itsekin. Wardi korostaa seuraavan näkökulman tärkeyttä: ”samalla kun hyväksymme hänen piirroksensa, hyväksymme myös hänet itsensä.” (Paavilainen 2003, 69, 72.) Hieman samankaltaisesta ajatuksesta jatkaa Tarja Kupiainen kuvaillessaan yhteisötaiteellisen toiminnan tavoitteita. Kohtaaminen on tärkeää, ei se, syntyykö taidetta (Kupiainen 2006). Tämä oli ta-

voitteena myös Kuvataidepajaa suunniteltaessa. Tavoitteena oli luoda pajaan tila, joka voisi kohtaamisen kautta olla mahdollistamassa myös hyväksytyksi tulemisen kokemuksia.

Marjatta Bardy on kuvaillut taiteen kaltaisen toiminnan voiman piilevän sen kyvyssä integroida mielen eri kerrokset ja aistit, joiden avulla voimme nähdä maailman tarkemmin (Liikanen 2004). Wardi (Paavilainen 2003) näkee kuvien tuottamisen kumpuavan sanallista ilmaisua syvemmältä. Ihminen kuvaa tehdessään kuvaa jollakin tavalla aina myös itseään. Hän voi lainata kuvan hahmolle omia kokemuksiaan, tai esimerkiksi fyysisiä ominaisuuksiaan. Wardin mukaan kuvan tekemisen kautta ihminen ilmaisee itsestään asioita, jotka tuovat esille persoonallisuuden tiedostamattomia kerroksia. Taide voi auttaa ihmistä löytämään omia voimavarojaan, jotka saattavat usein olla piilossa ihmiseltä itseltäänkin. Tähän prosessiin tarvitaan aikaa, kärsivällisyyttä, rehellisyyttä, sekä luottamusta, mutta sen myötä voi alkaa hahmotua elävä ja luova ihminen. (Paavilainen 2003, 70-75.)

Eri taiteenalueiden kautta voimme ”kirjoittaa itseämme” ja oman elämämme tarinaa. Sava ja Katainen (2004) ovat tiivistäneet Heikkisen mukaan tämän taiteellisen prosessin mielenkiintoisella tavalla:

Taiteen keinoin näkyväksi tehty elämäntarina heijastuu sitten takaisin itselle katsottavaksi, tulkittavaksi ja ymmärrettäväksi. Kaikissa näissä kertomisen tavoissa perusajatus on sama: Ilmaisen jotakin itsestäni. Teen jäljen itsestäni maailmaan, koen itseni katsomalla tekemääni jälkeä ja vertaan sitä itseäni. Hahmotan, millainen olen. (Sava & Katainen 2004, 29.)

Myös Meri-Helga Mantere (1991) on kuvannut kuvan tekemisen ja elämän prosessin analogista suhdetta. Sekä luova, kuvallinen prosessi että elämän prosessi voivat kohdata samankaltaisia esteitä, kuten liikaa itsekriittisyyttä, asiaan paneutumisen välttämistä, ilon ja innostuksen tukahduttamista sekä avuttomuuden tunteita. Tämä tarkoittaa siis myös sitä, että estynytkin kuva voi olla todellinen kuva ihmisen elämäntilanteesta ja Mantereen mukaan siinä mielessä aito ja arvokas. Omien esteiden kokeminen kuvallisessa prosessissa voi auttaa havaitsemaan samoja esteitä myös elämässä. Usein jo esteiden tiedostamisen voidaan kokea edistävän vapautumista. (Mantere 1991, 138.)

Taiteellisen toiminnan vahvuus on Savan ja Kataisen (2004) mukaan sen aistivoimaisuudessa. Sen myötä voimme tavoittaa tietoisien käsittelyn ulko-

puolelle jääviä kokemuksia, jotka ovat tavalla tai toisella osa meidän olemistamme ja itseymmärrystämme. Mieleemme voi nousta taustalle hälvenneitä muistoja ja kokemuksia. Sava ja Katainen pitävät erityisen tärkeänä sellaisia taidepedagogisia harjoitteita, jotka vetoavat eri aisteihin ja auttavat ihmistä tavoittamaan muotoa vailla olevia tuntemuksia ja ovat saattamassa prosessia käyntiin näiden tuntemusten kanssa. (Sava & Katainen 2004, 36.)

Ilona Tikka (2004) näkee identiteetin rakentamisen nykypäivänä koostuvan monista osista. Se on kuin palapelin tekoa. Hän toteaa, että ”taide voi avustaa palasten esineellistämisessä, konkretisoimisessa tai myös abstrahoimisessa”. Palaset alkavat näin tulla eläviksi niiden omistajalle ja hän voi alkaa koota niistä omanlaistaan kuvaa. Tikka kirjoittaa, että itsensä ilmaiseminen tapahtuu Charles Taylorin mukaan tyypillisesti taiteellisenä luomisen prosessina eli poiesiksena. Taylor ajattelee, että yhteys omaan minuuteen edellyttää, kuten taiteen tekeminenkin, mielikuvitusta. (Tikka 2004, 163-164.)

Myös Jaana Venkula (2003) kirjoittaa taiteesta siltana minään. Taiteellisen kokemuksen kautta persoonallisuutemme voi laajeta ja syventyä; minä ikään kuin katoaa maailmaan, jolloin voimme irrottautua sen sentimentaalisesta tarkastelusta. Taide voi tuoda meidät lähemmäs todellisuutta ja samaan aikaan irrottaa meidät itsestämme ja arjesta. Ihminen liittyy syvimmin itseensä ja maailmaan toiminnallaan, mihin myös taiteen rooli siltana perustuu. Taiteen harjoittaminen ja kokeminen vaikuttavat ajatteluumme ja tekemisen taitoihimme. Venkula ajattelee, että antautuessamme taiteelle opimme näkemään, kuulemaan ja liikkumaan. (Venkula 2003, 43-45.)

Taidekasvatuksen myötä voidaan ihmisen arvotajuntaa ja arvokapasiteettia Paula Tuomikosken (1987) mukaan voimistaa. Omakohtainen tekeminen syventää ihmisen tietoisuutta omista kyvyistään ja mahdollisuuksistaan muuttaa ympäristöään, sekä antaa mahdollisuuden ilmaista sisäisiä näkemyksiään. Tuomikoski pitää luovaa toimintaa ihmisen ydintajuisuuden ilmentymänä, jonka kautta ydintajuiset toiminnot saavat myönteisen muodon. Taidekasvatus ei Tuomikosken mielestä ole tarpeen vain taiteen vuoksi, vaan ennemminkin sen kautta voidaan ylläpitää inhimillistä luovuutta. Taide suojelee elämää ja antaa sille merkityksiä. (Tuomikoski 1987, 207.) Myös Kuvataidepajan teemoissa ja työskentelyssä voidaan nähdä elementtejä taiteen elämää suojelevasta voimasta. Kannettuna ja suojattuna olemisen kokemusten kautta voidaan hahmottaa sitä tilaa, jossa Jumala kaitsee ihmistä.

Tarja Kupiainen (2006) pitää eräänä modernin hyvinvointivaltion ongelma-

na sitä, että taide rajataan usein vain vapaa-aikaan kuuluvaksi mahdollisuudeksi, vaikka taiteella ja kulttuurilla tulisi olla mahdollisuus läpäistä kaikki yhteiskunnan eri sektorit ja elämäntilanteet. Tästä lähtökohdasta käsin voi hahmotella taidelähtöisen kehitystyön pyrkimyksiä:

Lopulta taidelähtöisessä kehitystyössä näyttäisi olevan pyrkimys ylittää pirstoutuneen ja ohentuneen ihmiskäsityksen pulmia. Tilaa haetaan kokonaiselle ihmiselle, joka voi huonosti, jollei hänellä ole mahdollisuuksia toteuttaa itseään monipuolisesti. Sitä paitsi on hyvä pitää mielessä yksi taiteen keskeisistä yhteisönkin kannalta tärkeistä tehtävistä: taide täydentää elämän. (Kupiainen 2006.)

6.3 Luovuus ja kaaos

Kuten aikaisemmin leikkiosiossa kirjoitin leikillä olevan kaoottinen luonteensa. Samoin on myös luovuuden laita. Jo aikaisemmin lainaamani Matti Bergströmin sitaatti sitoo nämä kaksi yhteen: ”luovuus on leikkiä, ja se tuo kaaoksen järjestelmään, jossa uutta syntyy” (Bergström 1997, 157). Kaaos ja luovuus kulkevat myös Martti Lindqvistin (1992) mukaan aina hetken käsi kädessä. Usein luova prosessi lähtee liikkeelle jonkinlaisesta kivusta ja kaaoksesta. Lindqvist määrittelee luovuuden spontaanisuudella hedelmöitetyn kaaokseksi. Hän tosin huomauttaa, että ainoastaan Jumalassa kaikki spontaanisuus muuttuu luovuudeksi. (Lindqvist 1992, 17, 137, 151.)

Kaaoksellakin on kuitenkin oltava vastapuolensa. Martti Lindqvist hahmottelee uskonnollisessa mielikuvassa sen olevan Jumala. ”Jos missään ei ole muotoa eikä rajoja, mihin silloin voi ankkuroitua ja tarttua kiinni?” Jumala tuo mielen kaaoksen keskelle. Luova prosessi sijoittuu Lindqvistin mukaan kaaoksen ja Jumalan välimaastoon. Hän lisää kuitenkin, että me emme ole jumalia, vastapäättä maailmaa, vaan osa sitä. (Lindqvist 1992, 137.)

Lindqvist kirjoittaa, että myös luovuus tarvitsee selkeät aikaan ja tilaan liittyvät rajat, jotta voitaisiin löytää se alue, jossa on turvallista liikkua ja luoda. Hän jatkaa toteamalla, että löydettyämme tuon tilan, voimme asettua omaan oloomme ja kuunnella sitä, mikä meissä liikkuu. Tilaan tullessamme voimme jättää velvollisuutemme, arkiset rutiinimme, sekä sosiaaliset roolimme. (Lindqvist 1992, 140-141.) Kuvataidepajan tilanne oli mielenkiintoinen, sillä yhteiseen tilaamme kokoontui viikoksi kahdeksan pääosin entuudestaan

toisilleen tuntematonta ihmistä työskentelemään syvien kysymysten parissa. Tässä nousee keskeiseen asemaan ryhmäytymisen näkökulma, johon olisi kaivannut perehtyä opinnäytetyössäni syvällisemminkin. Pajan työskentelyssä toistui joka päivä pääosin samankaltainen rakenne, jota myös välineen jakaminen eri askeleisiin tuki. Pajalaisille saattoi päivien myötä muodostua käsitys siitä, mihin työskentelyssä oltiin kulloinkin kulkemassa, jolloin hetkien ennakoitavuus saattoi tukea turvallisuuden tuntua tilassa. Myös pajan liittymisen osaksi leirin kokonaisuutta ajattelen tukeneen tätä.

Rafael Wardi (Paavilainen 2003, 66) tietää maailman olevan täynnä ristiriitoja, joita ihmisen on vaikea hallita. Samaan hengenvetoon hän kuitenkin toteaa, että myös taide tarvitsee syntyäkseen ristiriitoja. Claes Andersson (2002) jatkaa samasta teemasta todeten ihmisessä taistelevien vastakkaisten tunteiden olevan hedelmällisiä luovuudelle: rohkeus yhdistyy epävarmuuteen, avuttomuus kaikkivoipaisuuteen. Andersson lainaa psykoanalytikko Rollo Mayn ajatuksia ja toteaa, että ihmisen täytyy sietää itsessään epävarmuuden ja riittämättömyyden tunteita, mutta samalla mieltää itsessään rohkeus ja päättäväisyys ryhtyä luovaan prosessiin ja lopulta, viedä prosessi itsepintaisesti päätökseen. Andersson kuvailee tämän ”jakomielisen prosessin olevan yksi luovan työn perusominaisuuksista.” (Andersson 2002, 130.)

Luovuudessa väijyy Anderssonin (2002) mukaan myös tuhon siemen. Usein ahdistuksen vaiheessa pysähdymme ja alamme epäillä mahdollisuuksiamme, vastustamme muutosta. Vaatii rohkeutta jatkaa prosessissa eteenpäin, sillä usein olisi helpompaa ja vähemmän ahdistavaa vaalia muuttumattomuutta. Radikaalissa muutoksessa heittäydymme tuntemattomaan ja joudumme astumaan ulos tutulta turvavyöhykkeeltämme. (Andersson 2002, 130.) Luova prosessi Kuvataidepajassamme mielikuvatyöskentelyineen oli varmasti pajalaisille myös heittäytymistä tuntemattomaan. Hetkittäin saatoimme matkata turvavyöhykkeidemme rajoilla tai niiden ulkopuolella. Oli tärkeää toiminnallaan pyrkiä rohkaisun ilmapäiriin matkanteon edetessä, jotta tuo tuntematon voitaisiin kokea enemmän rakentavana kuin uhkana. Oli tärkeää sallia myös epävarmuus osana tuota prosessia.

Meri-Helga Mantere näkee riskinoton sekä vanhoista ja turvallisista ratkaisumalleista luopumisen aina liittyvän luovaan prosessiin. Luovaan prosessiin antautuessaan ei voi koskaan tarkalleen tietää, minne on menossa ja millaisia kysymyksiä joutuu prosessin edetessä kohtaamaan. Lisäksi luovaan prosessiin tuo oman haasteensa epätietoisuus siitä, kykeneekö saattamaan pro-

sessin tyydyttävään päätökseen: entä jos kuva ja sisäinen prosessi jäävätkin kesken. (Mantere 1991, 142.)

6.4 Pyhä luovuus

Seuraava George Steinerin (Puolimatka 2005, 135) ajatus on mielenkiintoinen lähtökohta aloittaa löytöretki pyhän luovuuden ja taiteellisen toiminnan aarnipolulla:

Missä Jumalan läsnäolo ei ole enää pätevä oletus ja missä Hänen poissaoloaan ei enää tunneta musertavan painona, jotkin ajattelun ja luovuuden ulottuvuudet eivät ole enää tavoitettavissa (Steiner, Puolimatkan mukaan 2005, 135).

Tapio Puolimatka (2005) käsittelee taidetta yhtenä kokemuksellisenä väylänä saada tietoa Jumalasta: ”Taiteen läpi loistaa Jumalan läsnäolo”. George Steinerin mukaan kysymys taiteesta on pohjimmiltaan teologinen. Puolimatka kirjoittaa Steinerin ajatelleen, että ihminen voi ymmärtää Jumalan merkityksen suuren taiteen kautta. Taiteessa ihminen voi toteuttaa tarvettaan tutkia merkityksen ja totuuden mahdollisuuksia, jotka ovat *empiirisen haltuunoton* ja todistuksen ulottumattomissa. Uskonnollinen totuus on taiteen perusta ja sitä kautta ihmiselle voi avautua uskonnollinen ulottuvuus. Kauneus ei voi George Steinerin mukaan olla merkityksellistä ilman teologista perustaansa. Myös taiteellisen ilmaisun merkitys riippuu Jumalan olemassaolosta. Taiteen luomisessa kohdataan tuonpuoleista. (Puolimatka 2005, 134-135.) Pauli Annala (Rasilainen 2004) ajattelee, että pyhä voi avartaa ihmisen tietoisuutta murtaessaan arkielämämme rationaliteettejä.

Kauneus ei ole Owe Wikströmin (2003) mukaan vain subjektiivinen näkemys, vaan objektiivinen, Jumalasta kertova todellisuus. Dostojevski on ajatellut kauneuden pelastavan maailman. Wikström pohtii, että halutessamme etsiä Jumalaa, voimme hyvin aloittaa kauneudesta. Hän toteaa, että tietynlaisessa hurskaudessa on haluttu ottaa etäisyyttä taiteeseen, sillä on ajateltu sen suuntaavan ajatukset pois Kristuksesta. Wikström tunnustaa ajattelevansa Kierkegaardin lailla, että on olemassa paljon ”esteettistä itsekeskeytyä – älyllistä teeskentelyä, kauneutta hienostelijoiden käytössä”. Wikström kuitenkin kirjoittaa, että esimerkiksi musiikki puhuu meille Jumalasta sen vuoksi, että Jumala on kauneuden lähde. Näin siis voidaan nähdä sillä ole-

van sekä välinearvo että itseisarvo. (Wikström 2003, 68-69.)

Schaeffer (1973) kirjoittaa Wikströmin tapaan peloista ja epäluuloista, joita kristityillä saattaa olla suhteessa taiteisiin. Hän muistuttaa lukijaa vapaudesta:

Do we understand the freedom we have under the Lordship of Christ and the norms of Scripture? Is the creative part of our life committed to Christ? Christ is the Lord of our whole life and the Christian life should produce not only truth – flaming truth – but also beauty. (Schaeffer 1973, 31.)

Wikström (2003) kirjoittaa Besalelistä, toisen Mooseksen kirjan taiteilijasta (2. Moos. 35:31), joka valmisti varusteita Jumalan pyhäkköketiltaan. Jumalan Pyhää Henkeä kuvataan siinä voimaksi, joka ohjaa taiteilijan kättä. (Wikström 2003, 69.) Meissä on luotuina jälki Luojusta, kuten seuraavasta Tolkienin ajatuksesta voi nähdä:

Mielikuviutus on ja pysyy inhimillisenä oikeutena”, kirjoittaa J.R.R. Tolkien kirjassaan Puu ja lehti. ”Me luomme omien mahdollisuuksiemme mukaan ja omalla perityllä tavallamme, samalla kun itse olemme luotuja; me emme ole vain luotuja, vaan luotuja Luojamme kuviksi.” (Luumi 1987, 11.)

Leanne Payne (1998) kirjoittaa, että oikeastaan vain Jumalaa olisi oikein kutsua luojaksi. Kuitenkin hänen kuvinaan me *luomme* luomisen periaatteiden mukaan. Jumala loi kaiken olevaisen sanallaan tyhjästä. C.S. Lewiskin totesi omaperäisyyden olevan ominaisuus, joka vain Jumalalla on. Lewis näki ihmisen osan luomistyössä seuraavan sitaatin esittämällä tavalla: ”Kun toimimme...Jumalasta, joka on meissä – meistä tulee luomistyön apulaisia ja välikappaleita.” (Payne 1998, 92-93.)

Payne (1998) kirjoittaa, ettei taiteilija varsinaisesti ole luomuksensa luoja. Hän muistuttaa Michelangelon kertoneen, että hänen veistoksensa olivat ensin kuin kivessä, josta hahmot huusivat päästä vapauteen ja kehottivat taiteilijaa löytämään muodot. Payne kuvaa ihmisen huutavan samalla tavalla Jumalan puoleen: ”’Anna minulle muotoni, anna minulle olemukseni!’ kaaoksessa oleva sielu huutaa. ’Erota minut pimeydestä, kivistä. Täällä minä olen – olen täällä kokonaisuudessani – vapauta minut!’” (Payne 1998, 94-95.)

Kaisa Raittila (Rasilainen 2004) ajattelee, ettei pyhyyttä ilmaisevan taiteen

tarvitse olla kaunistä: ”Kuvatessaan pyhyyttä, taide ei voi olla näyttämättä myös sirpaleita.” Raittila toteaa, että taiteessa pyhää on katseleminen. Jotta taiteilija voisi nähdä pyhyiden, on hänen kohdattava totuus *silmästä silmään* riippumatta siitä, miten kaunis tai ruma hänen kohtaamansa totuus kulloinkin on. Pauli Annalan (Rasilainen 2004) ajatuksissa pyhyyteen liittyy yksinkertaisuus, jota vastaluotu maailma *tihkui*. Hänen mukaansa tarvitsemme aistien vallankumousta, jotta voisimme jälleen päästä kosketuksiin pyhän kanssa.

Francis A Schaeffer (1973) toteaa, että jos kristinusko on todella totta, niin silloin se koskee koko ihmistä, myös hänen luovuuttaan. Tämän kokonaisvaltaisuuden olemme Schaefferin mukaan monesti unohtaneet.

Christian art is the expression of the whole life of the whole person who is a Christian. What a Christian portrays in his art is the totality of life. Art is not to be solely a vehicle for some sort of self-conscious evangelism.--- The Christian is the really free man – he is free to have imagination. This is too our heritage. (Schaeffer 1973, 61.)

6.5 Pyhä, parantava luovuus pajassa

Wilfrid Stinissen on kirjoittanut, että vain rakkaudessa on luovaa kykyä. Hän toteaa Jumalan olevan Luoja siksi, että hän on rakkaus. (Stinissen 1997, 67.) Jumalan sana itsessään hoitaa sieluamme. Tämä toteamus oli lähtökohdiana ajatellessani kuvallista luovaa prosessia sekä sen mahdollista eheyttävää roolia kuvataidepajassa. Olimme pajassa lähteneet kuvalliseen työskentelyyn syvennyttyämme mielikuvien uskon teemoihin kannettuna ja suojattuna olemisesta. Mannermaa (1995, 96) ajattelee, että myös kuvataide ohjaa sisintä tahtoamme. Esimerkiksi tätä ajatusta vasten on sekä mielenkiintoista että haastavaa pohtia tapaa, jolla kuvallinen prosessi oli osa pajan sisältöä ja tavoitteita.

Pyrin suunnittelemaan pajan sisällön ja välineen niin, että sen kautta voisi välittyä työskentelyyn vapauden ilmapiiri, jossa kukin voisi lähteä kuvalliseen työskentelyyn omalla, erityisellä tavallaan. Myös prosessin merkityksen nostaminen eri keinoin keskeiseksi oli osaltaan mielestäni luomassa vapaata tilaa liikkua ja luoda. Myös Wardin (Paavilainen 2003, 72) ajatus siitä, että hyväksyessämme toisen piirroksen, hyväksymme myös hänet itsensä, soveltuu tavoitteisiin, joita asetin määritel-

lessäni sitä kokemisen ja jakamisen tilaa, jolle pyrin toiminnallani luomaan puitteita.

Lähdimme pajassa joka päivä mielikuvamatkan jälkeen vapaamuotoiseen kuvalliseen työskentelyyn. Sekä teemat, että tekniikat olivat jokaisen itse valittavissa. Olin varannut laajan valikoiman eri materiaaleja, joista kukin sai valita mieleisensä kutakin kuvallista prosessia varten. Jokaisen pajan päivän päätteeksi kokoonnuimme pieneen jakamisen hetkeen, jossa kuvan tekijä sai kertoa työstään ja prosessistaan ja toiset saivat jakaa ajatuksiaan kuulemastaan ja näkemästään.

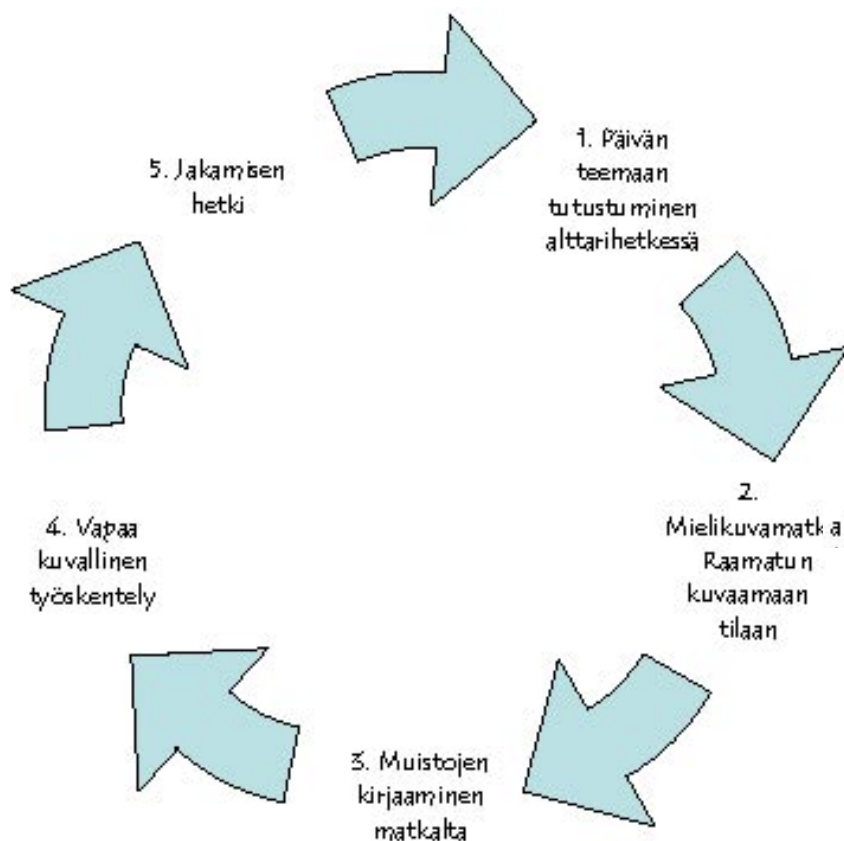
Edellisen kaltaisen mahdollisuuden tärkeydestä vakuutti esimerkiksi Meri-Helga Mantereen (1991, 138) ajatus siitä, että jakamistilanteessa yhdistyy yksilön ainutkertainen kokemus yhteisyyden kokemukseen. Pajalaisten jakaessa ajatuksiaan ja kokemuksiaan, saattoivat kokemukset työskentelystä kannettuna ja suojattuna olemisen teemoissa saatella pajalaisia osallisuuden yhteisestä prosessista. Kuvissa kuvattu sisäinen todellisuus ja jaetut ajatukset voivat liittyä osaksi yhteisiä toiveita, uhkia, kaipuuta...

7 PRODUKTION TOTEUTUS

7.1 Johdanto produktioon – pajan idea

Opinnäytetyöni toiminnallisena osuutena suunnittelin ja toteutin elämyksellisen kuvataidepajan Kansanlähetyksen ja Creative Arts European yhdessä järjestämälle Taiteiden Kesä -leirille 29.7 - 3.8.2006. Pajan idea oli soveltaa leikin, luovuuden ja mielikuvien säikeitä luovassa kuvallisessa työskentelyssä sekä syvennyttäessä uskon teemaan: mitä on olla Jumalan kantamana ja suojaamana. Tavoitteena ja johtotähtenä työtä suunnitellessa oli ajatus Jumalan tuntemisesta tässä produktiossa, tällä välineellä. Esikuvana suunnittelussa oli lapsenkaltaisuuden ihanne. Keskeisenä sisältönä kuvataidepajassa oli mielikuvien purku kuvallisessa työskentelyssä.

Pajan teema kasvoi suunnitelmien myötä simpukan muotoon. Jokainen työskentelyymme valittu teema satoi Simpukan rakenteen jokaisen osan, helmeä unohtamatta, johonkin tiettyyn Raamatun teemaan. Niistä muodostui viikon aikana pajassa ikään kuin simpukan tarina. Työskentelyssä sovelsin luovaa välinettä, jota opinnäytetyössäni pyrin kehittämään, ottamaan haltuun ja ymmärtämään. Tätä 12 askeleen ohjelmaa (LIITE 2) mukautin jokaisen päivän sisältöihin sopivaksi siten, että keskeiset elementit (KUVIO 2) työskentelyssä säilyivät. Tilassa oli alttari, jonka ääreen jokaisen työskentelyn aluksi kokoonnuimme. Alttarin luona tutustuttiin päivän teemaan sekä tehtiin mielikuvamatka siihen liittyvään Raamatun kuvaamaan tilaan. Mielikuvamatkan jälkeen kirjoitimme muistiin kokemuksiamme matkalta ja lähdimme sekä materiaaleiltaan, että sisällöiltään vapaaseen kuvalliseen työskentelyyn. Jokaisen työskentelypäivän päätteeksi vietimme juhlahetkeä, johon kokoonnuimme jakamaan ja kokemaan toistemme ajatuksia ja teoksia.

KUVIO 2. Pajatyöskentelyn keskeiset elementit

Pajan ytimessä oli ajatus siitä, että ihminen haluaa kokea Jumalan ja ymmärtää sydämellään sen, minkä *tietää* todeksi. Jaana Venkula on todennut, että taide-elämys jättää ihmiseen jäljen, joka voi muuttaa käsitystämme todellisuudesta, jopa koko elämänsä, tutkimisen ja tietämisen suunnan (Venkula 2003, 72). Ignatius Loyola ajatteli, ettei paljon tietäminen ravitse ja tyydytä sielua, vaan ”asiain sisäinen tunteminen ja maistaminen” (Teinonen 1990). Pajaa suunnitellessani pohdin pajan kaltaisen työskentelyn sielunhoidollisuutta: onko se mahdollista ja millä tavalla se voisi toteutua. Luotasin ajatuksiani esimerkiksi seuraavankaltaisesta Stinissenin (2004, 50-52) näkemyksestä käsin. Hän ajattelee, että usein käännyimme ihmisten puoleen etsien heidän katsettaan, sen sijaan, että asettuisimme alttiiksi jumalallisille silmille:

Ratkaisu on sisäinen keskittyminen. Käännyt sisäänpäin ja kohtaat Jumalan rakastavan katseen. Asetut hänen silmiensä eteen, silmien, jotka katsovat sinuun rajattomalla rakkaudella. Hänen katseensa on luova. Se tekee sinut siksi, mitä todella olet. Hänen katseensa alla sinusta tulee täydellisesti oma itsesi. Hänen katseensa ei vieraannuta, vaan tekee sinusta oikean persoonan, todellisen itsesi. Hänen katseensa parantaa vähitellen kaikki haavat – askel askeleelta. Hän antaa sinulle aikaa kasvaa siinä tahdissa, jonka hän tietää olevan sinulle hyväksi. (Stinissen 2004, 51-52.)

Leikki voi olla heittäytymistä, vallattomuutta, ihmettelyä ja läsnäoloa. Sitä ei voi kokonaisuudessaan valjastaa palvelemaan jotakin tiettyä päämäärää, vaan se antaa luvan korostaa prosessin merkitystä. Leikin *on saatava olla itsensä mieli*, kuten Martti Lindqvist on todennut. Imaginatiiviset ajatusprosessit, kuten leikin elementit, voivat edistää ihmisen luovuutta. Lisäksi mielikuvin voimme löytää Raamatun teemoihin syvemmän suhteen astumalla itse kaikilla aisteillamme mukaan tapahtumien näyttämölle. Ihmisen luovuus perustuu Lindqvistin (1992, 127) mukaan suurelta osin siihen, että ihminen voi kuunnella itsessään olevaa lasta. Tämä rikastuttaa tunnekokemusta ja vähentää sosiaalisten roolien aiheuttamaa painetta.

Edellisten esimerkkien tapaan leikki, luovuus ja mielikuvat kietoutuvat toisiinsa ja muodostavat yhdessä kolmisäikeisen langan, josta pajan idea on kudottu.

7.2 Toimintaympäristö

7.2.1 Yhteistyökumppanit

Taiteiden Kesä -leirin järjestää Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen nuorisotyö yhteistyössä Creative Arts European kanssa. Nuorten maailma on Kansanlähetyksen nuorisotyön visio, johon tutustuminen auttoi linkittämään opinnäytetyöni osaksi suurempaa kokonaisuutta. Yhteistyösopimus solmittiin Kansanlähetyksen kanssa opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa. Työelämäyhteyshenkilö Kansanlähetyksessä oli Taiteiden Kesän projektisihteeri, joka oli käytännön vastuussa Taiteiden Kesä 2006 -taideleiristä.

Suomen evankelisluterilainen Kansanlähetys on yksi luterilaisen kirkon viidestä lähetysjärjestöstä. Sen näky tiivistyy seuraavaan lauseeseen: ”Evankelioikaa kansa evankelioimaan kansoja”. Saavuttaakseen tämän näkynsä Kansanlähetys julistaa evankeliumia kotimaassa hengellisen elämän synty miseksi, syventämiseksi ja vahvistamiseksi. Evankeliumin kuulemisen kautta Jumalan rakkaus haastaa ihmisen lähtemään liikkeelle joko lähtijänä tai lähettäjänä. (Suomen evankelisluterilainen Kansanlähetys 2006.)

Kansanlähetyksen päämääränä on toteuttaa Jeesuksen antamaa lähetyskäskyä Suomessa ja muualla maailmassa. Kansanlähetys toimii työssään Raamatun ja luterilaisen tunnustuksen pohjalta. Suomessa Kansanlähetyksellä on 17 piirijärjestöä. Lähetystyöntekijöitä järjestöllä on noin 100 eri puolilla maailmaa. Kansanlähetysohasto toimii Ryttylässä, missä myös vuotuinen Taiteiden Kesä -leiri järjestetään. (Suomen evankelisluterilainen Kansanlähetys 2006.)

Kansanlähetyksen nuorisotyön visiona *Nuorten maailma* uskoo, että kirkolle ja hengellisille järjestöille on ensisijaisen tärkeää tavoittaa nuori sukupolvi kantamaan evankeliumin soihtua eteenpäin. Visio painottaa jokaisen sukupolven tarvetta omaan kulttuuriin ja tapaan ilmaista uskoaan ja kristinuskon muuttumatonta sanomaa omalla uniikilla tavallaan. (Nuorten Maailma 2006a.)

Nuorten Maailman näky on tiivistetty seuraavaan lauseeseen: ”...kutsuu rajoja ylittäen nuoren sukupolven Jeesuksen seuraajaksi, elämään kristittyjen yhteydessä ja varustaa heidät tavoittamaan maailmaa.” Näky pitää sisällään neljä painopistettä, joita ovat:

- etsiminen/kutsuminen (evankelointi)
- kasvattaminen (opetuslapseuttaminen)
- yhteyttäminen (seurakuntayhteydessä eläminen)
- varustaminen (edellytysten tarjoaminen Jumalan palvelemiseen).

(Nuorten Maailma 2006b.)

Nuorten Maailman keskiössä on ajatus seurakunnasta, joka on liikkeessä ja jonne kynnys on mahdollisimman matala. Se on maailmaa tavoittava seurakunta, joka jakaa Jumalan huolenaiheen uskosta osattomista. Paras todistus Jumalasta on Jumalan kohdannut ihminen itse, joka on aito: hän ei peittele puutteenalaisuuttaan eikä myöskään evankeliumin muutosvoimaa. Nuorten

maailmalla on näky etsiä jatkuvasti ajanmukaisia, innovatiivisia ja rohkeita keinoja viestittää evankeliumia nykypäivän maailmassa. Nuorten Maailman visio on auttaa nuoria löytämään omia lahjojaan ja rohkaista heitä käyttämään niitä seurakunnan rakentamiseksi. Visiossa on asetettu työn tavoitteeksi myös palvelija-asenne ja sielunhoidollisuus. (Nuorten Maailma 2006b.)

Creative Arts Europe (CAE) on kansainvälinen Brysselissä päämajaansa pitävä yhteiskristillinen verkosto taiteilijoille ja taiteen rakastajille, jotka haluavat rikastuttaa yhteiskuntaa taiteiden kautta. Järjestö tiivistää toiminta-ajatuksensa seuraavanlaisesti: "Creative Arts Europe aspires to permeate European culture with art that offers hope and life." Järjestö tiedostaa taiteiden merkityksen ja arvon yhteiskunnassa ja haluaa olla rohkaisemassa ja varustamassa taiteilijoita heidän elämässään ja kutsumuksessaan. CAE haluaa sijoittaa nuoriin ja auttaa heitä löytämään oman paikkansa ja merkittävyytensä huomisen historian tekijöinä. (Creative Arts Europe 2006a.)

7.2.2 Taiteiden Kesä -leiri

Taiteiden Kesä -leiri on Suomen Evankelisluterilaisen Kansanlähetyksen ja Creative Arts European yhdessä järjestämä, monia eri taiteenlajeja ja Sanaa yhdistävä kokonaisuus. Viikon mittainen leiri järjestettiin Kansanlähetyksen lähetyskeskuksessa Hausjärvellä, Ryttylässä vuonna 2006 yhdeksättä kertaa. Eri taidepajojen lisäksi leirillä viivytään yhdessä hengellisten kysymysten äärellä monipuolisen ohjelman myötä. (Nuorten maailma 2007.)

Leirin eräs lähtökohta on, että jokainen voi olla omassa taiteen harrastuksessaan ja työssään hyvän sanoman levittäjä. Leirillä etsitään omaa paikkaa elämässä, kuin myös mielenkiinnon kohteita taiteen saralla. Leirillä osallistujille halutaan viestittää sitä, että jokainen on arvokas Jumalan luomus omine persoonallisine vahvuuksineen. (Nuorten maailma 2007 & 2006c.)

Eri taiteenlajien pajoissa työskennellään päivittäin useita tunteja. Leirin opettajien kanssa leiriläiset voivat keskustella henkilökohtaisesti kaikesta mieleen tulevasta. Nämä keskustelut ovat muodostaneet hyvin merkittävän osan leirien kokonaisuutta. Vuonna 2006 Taiteiden Kesä -leirille osallistui 150 ihmistä Suomesta ja muualta Euroopasta. Pääosa osallistujista leireillä on lukioikäisiä nuoria, mutta ikärajaa leirille ei ole asetettu. (Nuorten maailma 2007 & 2006c.)

7.2.3 Produktion merkitys yhteistyökumppaneille

Kansanlähetys on minulle henkilökohtaisesti tuttu järjestö entuudestaan. Olen useana kuluneena vuotena toiminut Kansanlähetysten Taiderippileirileireillä kuvallisen ilmaisun ohjaajana, joiden yhteydessä olen voinut alkaa hahmotella opinnäytetyöproduktioni kaltaista välinettä. Osa kuvataidepajaan osallistuneista olikin aikaisempia taiderippileiriläisiä, mikä osaltaan rohkaisi minua edelleen hahmottamaan välineen mahdollisuuksia. Tuntui luonteeltaan toteuttaa opinnäytetyöni toiminnallinen osuus tutussa ympäristössä, sillä se antoi mahdollisuuden keskittää voimavaroja täydemmin itse leirin suunnitteluun ja toteutukseen.

Sain syventyä opinnäytetyöni kirjallisen osuuden eteenpäin viemiseen sekä leirin suunnitteluun Kansanlähetysten tiloissa Ryttylässä kesällä 2006 ennen Taiteiden Kesä -leiriä. Tämä oli hedelmällistä siinäkin mielessä, että kokemukseni mukaan yksin opinnäytetyötä tekevän on tärkeää aina ajoittain saada peilata ajatuksiaan ja kysymyksiään toisten kanssa. Lukuisia kertoja löysinkin itselleni keskustelukumppanin milloin Kansanlähetysten ruokalassa, milloin kirjastossa, milloin pihanurmella. Uskon, että tällä tavalla pystyin myös juurruttamaan produktiota omissa ajatuksissani, sekä konkreettisesti esimerkiksi pajan suunnittelussa sen tapahtumapaikkaan, mikä tietyllä tavalla tiivistä myös Produktion työelämälähtöisyyttä.

Tämänkaltaisella produktiolla voi olla monipuolista annettavaa sen yhteistyökumppaneille. Produktioni konkreettinen anti yhteistyökumppaneille oli toki itse luova Kuvataidepaja, joka sisällöltään kohtaa mielestäni tämän päivän ihmistä ja haastaa etsimään lapsenkaltaisuutta myös suhteessa taiteen tekemiseen. Kuvataidepajan keskeinen anti yhteistyökumppaneille löytyy Nuorten maailman (2006b) näystä löytää ajanmukaisia, innovatiivisia ja rohkeita keinoja evankeliumin viestittämiseen. Juuri tämän näyn toteuttamista myös Produktioni osaltaan voi olla tukemassa. Lisäksi Nuorten maailma haluaa olla auttamassa nuoria löytämään omia lahjojaan sekä kutsumustaan. Samoin Creative Arts Europe (2006b) haluaa rohkaista ja varustaa taiteilijoita heidän elämässään ja kutsumuksessaan. Produktioni oli omalla panoksellaan auttamassa edellisten tavoitteiden saavuttamista, mikä satoi Kuvataidepajan osaksi leirin perustehtävää. Nuorten Maailmassa (2006b) työn erääksi tavoitteeksi on asetettu sielunhoidollisuus, jonka uskon olleen mah-

dollista toteutua myös kuvataidepajassa työskentelyn kautta.

Vilkka ja Airaksinen (2003) ovat huomauttaneet, että usein ajatellaan uutta olevan vain sellaisen tiedon, jota maailmassa ei vielä ole. Uutta tietoa voi kuitenkin olla myös se muoto, johon saatan produktioni omalla persoonallisella tavalla. Tämä persoonallinen ote voi Vilkan ja Airaksisen (2003) mukaan ”avartaa toisen ammattilaisen näkemystä mahdollisuuksista, joilla kyseisiä asioita voi toteuttaa” (Vilkka & Airaksinen 2003). Tässä on mielestäni eräs produktioni mahdollisuus tuoda uutta tietoa sen yhteistyökumppaneille. Erään konkreettisen esimerkin löydän opinnäytetyöpäiväkirjaan tallentamastani tekstiviestistä, jonka eräs Kansanlähetyksen työntekijä rippileiriltä minulle lähetti: ”Hei, tein just leiriläisten kanssa sellaisen mielikuvaharjoituksen hyvästä kohtaamisesta, tuntui helpolta kuvailla sitä, kun olin saanut sun kanssa silloin jutella.”

7.3 Kuvataidepaja – kertomus simpukasta

7.3.1 Pajan suunnitteluprosessi

Kalevi Lehtinen on kirjoittanut lähettäjäkirjeessään, että ”suunnitteluprosessi alkaa aina näystä ja tavoitteista eikä käytettävissä olevista varoista tai muista resursseista”. Tämä kuvaa hyvin myös produktioni suunnitteluprosessia. Olin ennen Taiteiden Kesä -leiriä eri yhteyksissä työskennellyt samankaltaisten teemojen ja menetelmien parissa kuin opinnäytetyössäni nyt, mutta pää-

osin intuition varassa. Olin kokenut työskentelyn mielekkäänä ja innostavana ja tullut siihen sisäiseen tilaan, jossa kaipasin jo ymmärtää syvällisemmin sitä prosessia, joka uskon teemoihin ja luovaan kuvalliseen työskentelyyn liittyi. Olin valmis ihmetellen heittäytymään tähän prosessiin tietämättä, mitä tulisin löytämään. Eräässä mielessä kokemuksellisen oppimisen kehä on nähtävissä myös omassa prosessissani produktiota suunnitellessa, toteuttaessa sekä purkaessa, kuin myös yrityksessäni ymmärtää ja ottaa haltuun kehittämääni välinettä. Tälle matkalle kokemustieto ja teorial tieto sekä samankaltaisiin menetelmiin tutustuminen antoivat sekä mahdollisuuksia ja välineitä että rohkaisua. Prosessi on ollut niin monimuotoinen ja suurelta osin myös omia elämänskysymyksiäni koskettava, että sitä on mahdoton avata tavalla, joka kuvaisi matkaa lähimainkaan kattavasti.

Idea pajan sisällöstä lähti kasvamaan jo ennen varsinaista opinnäytetyöprosessia aikaisempien kokemusteni yhteydessä. Kuva psalmin majasta (Ps. 27), jonne Jumala kätkee ihmisen, oli jäänyt kiehtomaan ja puhuttelemaan. Se oli kuin itu varsinaisen pajan teemalle. Pajan ideointi lähti käyntiin lopullisesti keväällä 2005, jolloin tein produktiosta alustavan suunnitelman. Olin ensin aikeissa toteuttaa opinnäytetyön toiminnallisen osuuden taiderippileirillä kesällä 2006, mutta lopulta tulin siihen tulokseen, että Taiteiden Kesä -leiri samana kesänä soveltuisi välineen haltuunottoon paremmin, sillä siellä työskentelyaikaa päivässä teemojen parissa oli enemmän ja itsellä parempi mahdollisuus keskittyä kokonaisvaltaisemmin juuri pajan sisältöön. Tämä osoitautuikin hedelmälliseksi ratkaisuksi, sillä sain samana kesänä ennen Taiteiden Kesää toteuttaa ja kokeilla suunnittelemani teemoja ja työskentelytapoja jo rippileiriläisten kanssa. Rippileirillä sain toteuttaa ikään kuin pilot-tihankkeen produktiolleni. Lisäksi työskentely eri konteksteissa antoi uusia näkökulmia ja haasteita. Sain rippileiriläisten palautteen ansiosta hyvää materiaali produktion lopullisen ilmiasun suunnitteluun.

Kesällä 2005 esitin toiveeni Kansanlähetykselle saada toteuttaa opinnäytteeni toiminnallinen osuus Taiteiden Kesä -leirillä. Tammikuussa 2006 kirjoitin kuvauksen pajan sisällöstä Taiteiden Kesän suunnittelukokoukseen, jossa paja päätettiin ottaa osaksi leirin pajavalikoimaa. Sopimus yhteistyöstä solmittiin helmikuussa 2006. Kirjoitin esittelyn ja kutsun pajaan (LIITE 3), joka liitettiin Nuorten maailman internetsivustoilla olleeseen Taiteiden Kesästä tiedottavaan osioon, jonka kautta myös ilmoittautuminen leirille oli mahdollista. Jännitystä produktion suunnitteluun toi odotus, ilmoittautuisiko

pajaan riittävästi ihmisiä. Jännitys säilyi loppuun asti, sillä lopullinen osallistujamäärä varmistui pajani kohdalla vasta samana päivänä kuin leiri alkoi. Näiden prosessien keskellä pyrin kuitenkin heittäytymään suunnittelutyöhön kokonaisvaltaisesti, ajoittain kokemastani epävarmuudesta huolimatta. Olin ilahtunut ja huojentunut siitä, että kuvataidepajaan osallistui lopulta kahdeksan ihmisistä, mikä oli mielestäni hyvä lukumäärä tämänkaltaiseen työskentelyyn. Samalla kun sain usean ihmisen palautteen pajasta, toteutui siellä mielestäni myös ilmapiirin intiimiys.

Kesällä 2006 olin ensin töissä Kansanlähetyksen taidერიппileirillä, minkä jälkeen viiden viikon ajan tutustuin opinnäytetyötäni koskevaan teorialiettoon sekä suunnittelin Kuvataidepajan teemoja ja ohjelmaa lähetykskeskudessa. Tämä toimi käytännössä hyvin, sillä materiaalien hankinta oli helpompaa ja aina oli lähettyvillä ihmisiä, jotka saattoivat neuvoa käytännön asioissa, kuin myös muissa sisällöllisissä kysymyksissä.

Monien keskusteluiden kautta sain ideoita ja uusia näkökulmia produkti-
on suunnitteluun. Näissä keskusteluissa tulin usein tulin rohkaistuksi jatka-
maan eteenpäin. Muistan hyvin keskustelun ruokalassa, jossa myönsin pel-
kääväni vääriä valintoja omassa prosessissani. Tunnistin ottavani kurssia jol-
lakin tavalla läpi elämän kestäväälle prosessille, joka toi mukanaan kohtalon-
tuntua. Samaan aikaan tiedostin yhä syvemmin sitä, miten herkkiä osa-
alueita produktiossani käsiteltävät teemat ihmisessä koskettavat, vastuu tun-
tui suurelta. Oivalsin kuitenkin jälleen, ettei elämä ole nuorallatanssia. On
mahdollisuus tehdä korjausliikkeitä. Kohdalleni osui eräs hymyilyttävä Sa-
muel Becketin sanaletka, jonka Claes Andersson on suomentanut kirjaansa
Luova mieli: ”Aina yritetty – aina epäonnistuttu – entä sitten – yritä uudes-
taan – epäonnistu paremmin” (Andersson 2002, 129).

Pajaa suunnitellessa koetin löytää sen sisällölle hahmon, joka olisi riittävän
yhtenäinen kokonaisuus kuuden päivän aikana toteutettavaksi. Raamatun
majasta lähtenyt idea alkoi tiivistyä teemoihin kannettuna ja suojattuna ole-
misesta. Perehtyessäni näitä kuvaaviin Raamatun teemoihin alkoi mielessäni
hiljalleen hahmottua simpukan muoto, jota käsittelen lähemmin kappalees-
sa *Pajan teema*. Kuvallisen hahmon löytäminen sisällölle tuki myös suunnit-
teluprosessia. Koetin koko suunnitteluprosessin ajan hahmottaa myös mah-
dollisia odotuksia, joita pajaan tulevilla ihmisillä olisi. Pyrin huomioimaan
tämän mm. luomalla sellaisen ohjelman, jossa olisi mahdollista syventyä toi-
veidensa mukaisesti eri osa-alueisiin.

Suunnittelin teoriaperustaa ja produktiota lomittain, jotta vuoropuhelu niiden välillä mahdollistuisi. Huomasin käsittelemieni menetelmien ajankoh-
taisuuden ja totesin, miten paljon on jo tehty ja kehitelty. Tämän huomates-
sani oli hetkittäin nöyrä olo. Tuolloin oli tärkeää antaa itselle lupa olla alus-
sa. Suunnitteluprosessiani kuvasi osuvasti myös luovuuteen liittyvä kaaok-
sen käsite, joka alkoi kuitenkin saada hiljalleen muotoa suunnitelmien ede-
tessä. Huomasin, miten tärkeää oli antaa luovalle prosessille aikaa ja pyrkiä
hetkiin, jolloin aikaansaavuus ei olisi tärkeintä, vaan ideoiden vapaa tila hau-
tua ja kehittyä.

7.3.2 Pajan väline

Ennen opinnäytetyöproduktion työstämistä olin toteuttanut joitakin mieli-
kuvatyöskentelyjä eri yhteyksissä, kuten harjoittelun aikana erityiskoulussa
viikonloppukurssin muodossa, kansainvälisellä taideleirillä sekä taiderippi-
leireillä. Käytännössä olin toteuttanut hetket hyvin vapaamuotoisesti siten,
että niissä yhdistyivät mielikuvatyöskentely, mielikuvien purku taiteenkal-
taisen toiminnan kautta sekä yhteinen purku, jossa kokoonnuttiin jakamaan
ajatuksia työskentelystä ja kuvista. Opinnäytetyötä tehdessä ja produktiota
suunnitellessa aloin kuitenkin hahmotella välinettä, jossa useammat elemen-
tit olisi huomioitu selkeämmin.

Välineen kehittäminen ja jako 12 eri askeleeseen (LIITE 2) tuki pajatyö-
skentelyn suunnittelua ja ohjausta käytännössä. Se antoi turvallisen raken-
teen, jonka puitteissa ja jota soveltaen saattoi johdonmukaisesti rakentaa päi-
vien kulkua. Kun olin hahmotellut välineen näihin 12 askeleeseen, oli uuden
teeman toteutuksen suunnittelu selkeämpää. Oli tärkeäksi katsomistani ele-
menteistä muodostuva perusta, jolle uuden teeman saattoi laskea. Välineen
hahmotteluun sain tukea erityisesti Jerome Berrymanin kehittämään Godly
Play (Suuri leikki) -menetelmään tutustumisesta. Sovelsin välinettä eri päi-
vinä siten, että se parhaiten palvelisi päivän kulkua ja teemaa.

Pajoissa työskenneltiin Taiteiden Kesä -leirillä noin neljä tuntia päivässä ja
työskentely tapahtui yleensä kahdessa jaksossa päivän muun ohjelman lo-
massa. Istutin välineen päivän kulkuun siten, että askeleet 1 - 9 tervetulotoi-
votuksesta muistiin merkintään olisivat pääsääntöisesti ensimmäisessä, noin
puolitoista tuntia kestävässä työskentelyjaksossa. Mahdollisesti aikaa saattoi
riittää myös materiaalien valintaan ja luovan kuvallisen työskentelyn aloit-

tamiseen (askel 10). Toisen, noin kaksi ja puoli tuntia kestävän työskentelyjakson kukin aloitti omaan tahtiinsa työnsä parissa. Olimme sopineet ajankohdan, jolloin työskentelyn jälkeen kokoontuisimme yhteiseen purkuun ja juhlahetkeen.

Olin valmistellut tilan ennen jokaista pajapäivää vastaanottamaan ryhmäläiset. Patjat olivat kaaressa alttarin edessä ja Seran pesä oli varustettu kutakin päivää varten tarvittavilla materiaaleilla. Odotin pajalaisia luokkatilassamme ja toivotin jokaisen tervetulleeksi. Asetuimme paikoillemme patjarinkiin ja jaoimme kuulumisia. Pyysin jotakuta pajalaisista sytyttämään kynttilän alttarille. Kynttilän sytytys avasi alttarihetkemme sekä työskentelyn päivän teemassa. Aloitimme kynttilän sytytyksen jälkeen jokaisen päivän rukouksella ja usein kysyinkin, jos joku pajalaisista olisi halukas rukoilemaan työskentelymme aluksi. Pyrin kaikessa toimimaan siten, että toiminnassa välittyisi vapaaehtoisuus ja arvostava ilmapiiri.

Rukouksen jälkeen esittelin päivän teeman lyhyesti. Usein luin teemaa koskevia Raamatunlauseita samalla kuin avasin Seran pesän luukun ja nostin sieltä teemaa havainnollistavan esineen alttarille. Raamatunjakeet olivat aarre-raamatunkohtia, jotka sitoivat simpukan ja jakeiden hoitavan teeman toisiinsa. Tästä lähdimme varsinaiseen mielikuvamatkaosuuteen. Kehotin ihmisiä etsimään itselleen paikan, joka tuntui hyvälle. Pyrin olemaan hienotunteinen ihmisten odotuksille ja toiveille. Luokassa oli tuoleja ja tilaa myös työskennellä muulla tavoin, jos ei halunnut osallistua matkalle. Sanoin usein jotakin tämän kaltaista matkan alussa: "Ota hyvä asento patjallasi. Voit istua tai käydä makuulle. Voit sulkea silmäsi, jos haluat. Osallistu mielikuvamatkaan tavalla, joka on sinulle paras ja mukavin..."

Matkan aluksi laitoin soimaan rauhallisen musiikin, joka toimi hyvin myös rentoutuksena matkan alussa. Joskus mielikuvamatka aloitettiin Raamatunjakeilla. Joidenkin matkojen välissä pidin taukoja ja pyrin havaitsemaan, kuinka pitkään ryhmäläiset maisemassa halusivat kulkea. Usein mielikuvamatkan päätteeksi annoin vain musiikin soida. Sopivan hetken kuluttua saatoin sanoa jotakin seuraavanlaista: "Viivy matkalla vielä niin kauan kuin tahdot. Kun olet valmis, voit kirjoittaa jotakin kokemuksestasi. Voit merkitä muistiin ajatuksiasi, tunteita, värejä, tuoksujä, ihan niin kuin sinulle parhaiten sopii." Kirjoittamalla, tai muuten kuvaamalla jokainen saattoi muistiinmerkitä itselle tärkeät asiat matkaltaan.

Muistiinmerkinnän jälkeen kukin lähti omaan tahtiinsa valitsemaan materiaaleja ja välineitä kuvalliseen työskentelyyn. Tarvittaessa pyrin neuvoamaan välineiden käytössä. Luovan, kuvallisen työskentelyn jälkeen kokoonnuimme vielä yhteiseen hetkeen, jossa valmiit työt, kunkin työn tekijän niin halutessa, laitettiin esille ja niistä heränneitä ajatuksia jaettiin. Joskus pajalaiset myös lukivat muistiinmerkintöjään toisille. Usein juhlistimme hetkeä vielä mehulla ja vaikkapa kermakaramellilla, jotka nekin löytyivät Seran pestistä. Viimeisenä päivänä kokosin kaikkien kuluneiden päivien havaintoesineet pitsiliinalle patjaringin keskelle ja lyhyesti kävimme läpi kaikki pajassa käsitellyt simpukan teemat.

7.3.3 Pajan tila

Saimme Kuvataidepajaa varten luokan Kansanlähetyksen lähetykskeskuksen kappelirakennuksesta. Tila oli juuri sopivan kokoinen yhdeksälle ihmiselle, varsinkin kun leirin aikana ilma oli aurinkoinen ja lämmin, joten oli mahdollista työskennellä myös ulkona. Olin valmistelemassa pajaa lähetykskeskuksessa, joten materiaalien ja sisustuselementtien hankintaan oli aikaa. Kiersin ja kolusin aittoja ja varastoja kottikärryjen kanssa ja koetin löytää elementtejä, joilla saisin luotua tilaan kodikkaan, rennon ja inspiroivan tunnelman. Koetin jättää tilan riittävän avoimeksi, jotta jokainen voisi löytää sieltä oman paikkansa.

Jokaista osallistujaa varten oli tilassa patja, jolla saattoi halutessaan levätä es. mielikuvamatkojen aikana. Luokan perällä oli tuoleja, pöytiä työskentelyä varten sekä materiaalipöytä.

Rakensin luokan vapaalle seinälle alttarin, johon käytin jo luokkatilassa ollutta kaappia. Kaappi innoitti minut toteuttamaan alttarin siten, että jokaisen työskentelypäivän aloitushetkessä alttarin alaosan verho siirrettiin syrjään ja kaappiin, eli alttarille *pesän*. Seran

pesästä löytyi aina työskentelyn alussa jokaisen päivän mielikuvamatka sekä teeman havaintoesine, joka aarre-raamatunkohtaa luettaessa asetettiin alttarille. Lisäksi Sera tarjosi meille mehun ja joskus muutakin evästä lopun koon- ti- ja juhlahetkeen. Patjat asettelin kaareksi alttarin eteen. Altтари ja luokkatila elivät työskentelyn mukana koko viikon.

Alttarihetken ja mielikuvamatkan jälkeen materiaalipöydältä sai valita haluamansa työskentelyvälineet ja lähteä toteuttamaan kuvaa joko sisällä tai ulkona. Halutessaan oli kullakin mahdollisuus jäädä vaikkapa patjoille lepää

mään tai toimia muulla itselleen mielekkäällä tavalla. Kappelin ulkorappusilta löytyi useana päivänä hyvä tila maalata.

Pajapäivän päätteeksi kokoonnuimme vielä patjoille yhteiseen hetkeen, jossa katselimme ja keskustelimme mm. syntyneistä maalauksista. Viimeisenä päivänä kokoonnuimme ulkona. Tuolloin rakensimme myös näyttelynlatoon, joka toimi Taiteiden Kesän jälkeen alkavilla Nuorten Kesä -festivaaleilla kahvilana.

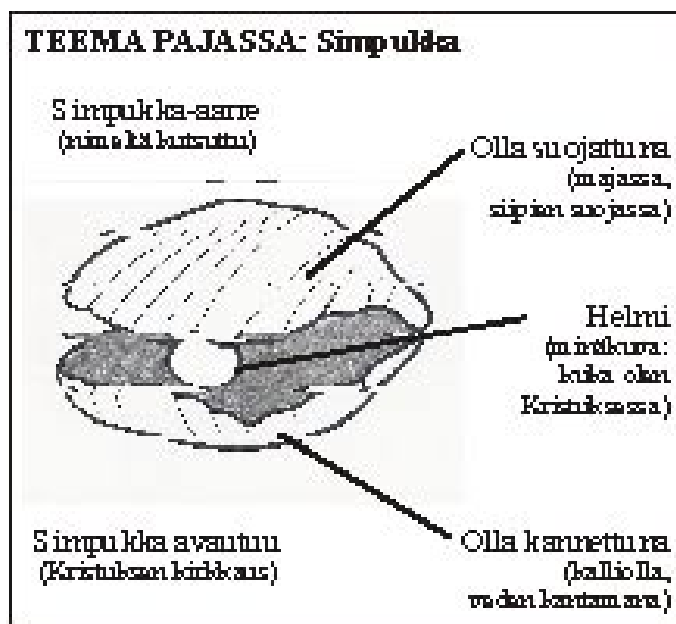
7.3.4 Pajan teema

Yhtä minä pyydän Herralta, yhtä ainoaa minä toivon: että saisin asua Herran temppelissä kaikki elämäni päivät! Saisin katsella Herran ihanuutta hänen pyhäkössään ja odottaa, että hän vastaa minulle. Kun vaara uhkaa, hän ottaa minut majaansa. Hän antaa minulle suojan teltassaan, nostaa minut turvaan kalliolle. (Ps. 27:4-5.)

Edellisen psalmin kuvaama maja oli pajan teeman suunnittelun alkusykäys, josta lopulta kasvoi elämyksellisen Kuvataidepajan teemojen kokonaisuus. Jo produktion suunnittelun alkuvaiheessa annoin opinnäytteeni työnimeksi Olla kannettuna – olla suojattuna. Olin lähtenyt etsimään maja-teeman innoittamana Raamatusta kohtia, jotka voisivat yhdessä majan kanssa muo-

dostaa ehyen kokonaisuuden. Samoista psalmin jakeista löysin myös kallion, jolle Jumala ihmisen nostaa. Löysin psalmista siis sekä kantavan, että suojaavan teeman. Näistä muodostui ajatuksissani ikään kuin ihmisen pesä: olla sekä kannettuna alhaalta, että suojattuna ylhäältä. Ihminen on suojassa Jumalan kämmmenten muodostamassa pesässä.

Ajattelin, että näiden kämmmenten suojassa voisi kasvaa oivallus siitä, keitä olemme Kristuksessa. Näin syntyi ajatus simpukasta ja helmestä (KUVIO 3), joka kasvaa simpukan sisällä suojattuna ja kannateltuna.

KUVIO 3. Pajan simpukkateema

Jokaisena pajapäivänä syvennyimme simpukan tarinaan tekemällä siihen liittyviin Raamatun teemoihin mielikuvamatkan (LIITE 4) eri tavoin toteutettuna. Simpukan löydettyäni oli pajan teema mielestäni tukevissa raameissa ja koin, että sen avulla kykenin rakentamaan pajan viikosta ehyen. Opinäyteprosessissa kuvitin muutenkin teemoja usein joko mielessäni tai konkreettisesti, sillä niiden kautta minun oli henkilökohtaisesti helpompi hahmottaa ja luoda kokonaisuutta.

Ensimmäisenä päivänä lähdimme matkalle, jolta löysimme aarrerasian, jonka sisällä oli sekä simpukka että viesti. Lähtökohtana matkallemme oli Jesajan kirjan jae (45:3): ”Minä annan sinulle aarteet pimeistä piiloistaan ja kalleudet

kätköistään, jotta oppisit tietämään, että se, joka sinua nimeltä kutsuu, olen minä, Herra, Israelin Jumala.” Matkan jälkeen lähdimme toteuttamaan aarerasiaa mosaiikkimenetelmällä (LIITE 6). Mosaiikkirasiaa tehdessä oli mahdollisuus yhden pöydän ympärillä myös tutustua toisiimme.

Toisena päivänä kiipesimme mielikuvin jyrkän kallion laelle, jonne Jumala nostaa ihmisen turvaan, kuten psalmissa 27 kuvataan. *Kolmantena päivänä* mietimme, miten vesi kannattelee. Mielikuvamatkan toteutimme tekemällä jalkakylvyn. Kuuntelimme veden ääniä, joimme vettä ja ajatuksissamme lepäsimme laiturilla. *Neljäntenä päivänä* katselimme millaiseen majaan Jumala meidät kätkee. *Viidennen päivän* teemana oli helmi, jonka sisällön tiivistin lauseeseen: kuka olen Kristuksessa. Tuolloin vain lepäsimme ja kuuntelimme psalmin 139 sanoja: ”Sinä olet luonut minut sisintäni myöten. Äitini kohdussa olet minut punonut...” *Kuudentena päivänä* simpukka avautui. Teemana oli tuolloin Kristuksen kirkkaus. Mielikuvin asetimme nurmelle viltin ja kuuntelimme Raamatun jakeita, joissa kirkkaudesta kerrottiin. Jokaisena päivänä kaikki pajan materiaalit olivat käytettävissä ja niiden puitteissa jokainen saattoi työskennellä haluamallaan tavalla teemojen ja syntyneiden ideoiden parissa.

Viikon puolessa välissä ohjelmaan oli merkitty *vaihtoehtopajat*. Tämä tarkoitti sitä, että kaikkien Taiteiden Kesän pajojen osallistujat saivat valita pajan, jonka työskentelyyn haluaisivat tutustua yhden iltapäivän ajan. Toteutin tuolloin majateeman uudelleen. Oli mielenkiintoista havainnoida, miten myös muista pajoista tulleet lähtivät rohkeasti työskentelemään mielikuvien parissa.

7.4 Produktion arvioinnin välineet

Pajalaisten palautteen Kuvataidepajan sisällöstä keräsin avoimia kysymyksiä sisältävän kvalitatiivisen kyselylomakkeen (LIITE 5) avulla, jonka kaikki kahdeksan osallistujaa täyttivät viimeisenä päivänä. Kerroin kyselylomakkeita jakaessani, että tulisin käyttämään heidän vastauksiaan osana opinnäytetyöni produktion arviointia ja rohkaisin pajalaisia kirjoittamaan rohkeasti monenlaisia ajatuksia, myös kritiikkiä. Ennen viimeisen päivän mielikuvamatkaa jakamani lomakkeet sai täyttää omassa tahdissa ennen kuin päivän työskentely päättyisi. Kerroin käsitteleväni vastaukset nimettöminä. En ollut palautteenantotilaisuudessa kirjoittanut muistiin, miten olin asian esittänyt, enkä myöskään palautelomakkeeseen kirjoittanut opinnäytetyön te-

osta, joten halusin vielä jälkikäteen varmistaa, että minulla todella oli vastaajien lupa analysoida heidän vastauksiaan. Lähetin pajalaisille sähköpostia, jossa kysyin vielä heidän lupansa vastausten käyttöön osana opinnäytetyöni arviointia. Kysyin myös lupaa saada liittää kuvia heistä ja heidän maalauksistaan osaksi työtäni. Kuviin, joita liitin opinnäytetyöni raporttiin, olen saanut luvan pajassa tai vaihtoehtopajassa olleilta.

Aluksi ajattelin toteuttaa kyselylomakkeen, jossa vastaajat voisivat kirjoittaa vapaasti kokemuksiaan, ilman erillisiä kysymyksiä. Oletin, että tällä tavalla voisin saada näkyville ne teemat, jotka olivat kullekin osallistujalle ne merkittävimmät. Testasin kyselylomakkeen taiderippileiriläisillä, joille olin muotoillut kysymyksen tähän tapaan: *Kerro omin sanoin millaisia ajatuksia ja tunteita työskentelymme sinussa herätti, löysitkö jotakin tällä viikolla, oliko jotakin, mitä jäit kaipaamaan ym.* Rippileiriläiset kirjoittivatkin paljon ajatuksiaan ja kokemuksiaan, mutta totesin, että produktion kannalta voisi olla mielekkäänpää, jos tekisin muutaman suuntaa antavan kysymyksen joissa kuitenkin olisi tilaa vastata ja tuoda esille juuri niitä itselle tärkeimpiä asioita. Näin voisin rajatun tarkastella joitakin tiettyjä ilmiöitä, joita olin tiivistänyt jo produktion tavoitteisiin, sekä saada erilaisia näkökulmia samoista teemoista tarkasteltavaksi.

Kysyin leiriläisiltä neljä seuraavaa avointa kysymystä:

1. Kerro omin sanoin millaisia ajatuksia ja tunteita työskentelymme taidepajassa sinussa herätti.
2. Mikä oli itsellesi merkittävintä kuluneena viikkona pajassamme?
3. Löysitkö työskentelyn kautta jotakin uutta suhteessasi Raamatun ja uskon teemoihin, joissa matkasimme? Jos löysit, niin mitä?
4. Mitä jäit kaipaamaan?

Näiden kysymysten kautta tavoitteenani oli löytää esiin nousevia yhteisiä teemoja ja pohtia työskentelyn herättämiä ajatuksia ja tunteita. Koin, että lomake oli johdonmukainen pajan menetelmien kanssa: siihen saattoi vastata samankaltaisella otteella kuin oli työskennellytkin. Kuten Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2007, 196) toteavat: avoimet kysymykset osoittavat vastaajien asiaan liittyvien tunteiden voimakkuutta, sekä sen, mikä heidän ajattelussaan on keskeistä ja merkittävää.

Tulevaisuudessa voin pyytää työskentelystä palautetta tarkemminkin ky-

symyksillä, mutta tämän produktion yhteydessä lomake oli mielestäni melko toimiva, sillä avoimilla kysymyksillä pajalaiset saivat ilmaista juuri niitä seikkoja, jotka kokivat merkittäviksi. Lisäksi sain mielestäni riittävästi materiaalia opinnäytetyöproduktioni arviointia varten. On mahdollista, että oma läsnäoloni lomakkeen täyttötilanteessa on saattanut vaikuttaa vastauksiin, kuin myös ajankohta, jossa lomakkeet jaoin. Olisin myös voinut pyytää vastaajia palauttamaan lomakkeet esimerkiksi postitse, jolloin jälkeenpäin olisi voinut nousta vielä lisää joitakin ajatuksia. Toisaalta välitön palaute tuo esille juuri niitä tuntemuksia, joita siihen hetkeen sisältyy.

Pajalaiset vastasivat kvalitatiivisessa kyselylomakkeessa esittämiini neljään kysymykseen paneutuen ja syvällisesti. Vastausten analysointi olikin sekä haastavaa ja antoisaa. Olen pyrkinyt hahmottamaan analysoinnissa myös niitä sisältöjä, joita luonteensa vuoksi on mahdotonta mitata.

Produktion arvioinnissa olen pyrkinyt analysoimaan vastauksia sekä kysymysten mukaan jaoteltuina, että hahmottelemalla vastauksista löytyneitä yhteisiä tai muuten merkittäviä teemoja. Lisäksi olen liittänyt osaksi arviointia joitakin leirin aikana kirjaamiani omia havaintojani. Työyhteisön arviointia pajan tavoitteiden saavuttamisesta ei ollut mahdollista saada, sillä pajassa ei ollut läsnä muita kuin pajalaiset ja minä. Arvioinnissa olen pyrkinyt analysoimaan seuraavia asioita: mitä leiriläiset kokivat, mitä itse näen ja miten teorian, leirin ja palautteen jälkeen ymmärrän välineen nyt. Pääpaino arvioinnissa on leiriläisten kokemuksissa.

8 PRODUKTION ARVIOINTI

8.1 Pajalaisten kokemukset

Kuvataidepajalaisten vastauksista oli löydettävissä useita yhteisiä teemoja, joiden avulla oli mahdollista hahmottaa kokemuksia, joita produktiossa käyttämiini menetelmiin ja teemoihin liittyy. Etsin kunkin neljän kysymyksen vastauksista samansuuntaisilta vaikuttavilta ajatuksilta työskentelystä. Kokosin näitä teemoja valottavat vastaukset yhteen ja koetin löytää niille yhteisen nimittäjän. Mielenkiintoista oli myös etsiä, kirjata ja pohtia pajalaisten yksittäisiä kokemuksia, joita toiset pajalaiset eivät maininneet, mutta jotka kuitenkin saattaisivat edustaa suuremman joukon kokemuksia. Tässä analyysissä on mukana kaikkien kahdeksan pajalaisen ajatuksia, joita he jakoivat kvalitatiivisen kyselylomakkeen välityksellä. Aikaisemmin kesällä keräämäni taidेरippileiriläisten palaute antoi mielenkiintoisen vertailukohteen. Myös heidän palautteestaan oli mahdollista löytää samankaltaisia teemoja, vaikka kohderyhmä olikin toinen. Rippileiriläisten palautetta en tullut tässä yhteydessä analysoimaan, mutta se on antanut tukea analyysissä tekemiini johtopäätöksiin.

Pajalaisten kokemukset pajasta olivat suurelta osin hyvin myönteisiä ja työskentelyssä koettu vapaus näytteli pajalaisten vastauksissa tärkeää roolia. Palautteesta kävi ilmi, että työskentely oli pajalaisille merkityksellistä monella eri tasolla.

8.1.1 Ensimmäinen kysymys – työskentelyn herättämiä ajatuksia

Ensimmäisessä kysymyksessä pyysin pajalaisia jakamaan kokemuksiaan, joita työskentely Kuvataidepajassa oli heissä herättänyt. Ensimmäinen kysymys kuului seuraavalla tavalla: *Kerro omin sanoin millaisia ajatuksia ja tunteita työskentelymme taidepajassa sinussa herätti?* Eräs vastauksissa usein kommen-

toitu teema oli mielikuvamatkojen kokemukset. Useista vastauksista kävi ilmi, että mielikuvamatkat koettiin mielekkäinä ja ne antoivat myös virikkeitä luovaan työskentelyyn.

On ollut kiva tehdä töitä mielikuvamatkojen pohjalta. Se antaa sopivasti virikkeitä, mutta ei kuitenkaan sido mihinkään.

Mielikuvitusmatkat oli mukava lisä siihen aamuun aina ja se jalkojen pesu oli kans kiva.

Taidepajassa heräsi aina paljon ajatuksia. Mielikuvamatkat tavallaan herättivät mielikuvituksen joka aamu ja oli paljon helpompi lähteä tekemään ajatuksia kuviksi, kun pää ei ollut aivan tyhjä.

Mielikuvamatkat auttoivat valtavasti työskentelyssä. Kun sai vain loikoilla rennosti ja kulkea mielikuvissa, ei ollut paineita idean keksimisestä tai inspiraatiosta. Ja ideoita tuli jokaisella matkalla, niitä oikein pulppusi, ei tarvinnut yhtään pakottaa ja pinnistää.

...ja jos ei ollut inspiraatiota, mielikuvamatkat antoivat sitä niille keiltä siitä puuttui.

Erään pajalaisen kokemus mielikuvamatkoista toi tärkeän näköalan siihen, millaisia tunteita mielikuvien kanssa työskentely voi uutena herättää. Ne sisältävät tiettyä ennalta-arvaamattomuutta ja voivat herättää ihmisesä myös pelon tunteita:

Aluksi mielikuvamatka tuntui vähän oudolta ja ehkä pelottavaltakin. Yleensä pyrin toimimaan järkevästi ja jotenkin hallitusti.

Toinen selkeästi esiin noussut teema ensimmäisen kysymyksen vastauksissa oli työskentelyssä koettu vapauden ja levollisuuden tunne. Osa pajalaisista on pitänyt vastauksissaan tärkeänä myös kokemusta siitä, ettei töitä arvostella.

*Pidin ihan mielettömästi, oli hienoa saada toteuttaa itseään niin kuin tah-
toi...*

Täällä pajassa sai olla vapaasti luova. Sai tehdä tai olla tekemättä. Ei tarvinnut stressata. Se oli kiva, sillä tulinhan tänne myös lepäämään.

Turvallisuutta ja rauhallisuutta. Ei ollut kiireen tuntua tai sellaista stressiä, että työt arvosteltaisiin --- Ja on ollut sopivasti omaa aikaa ja hiljaisuutta, niin että on voinut tarkemmin miettiä kunkin päivän teemaa.

Työskentely oli rentoa ja siitä tuli aina hyvälle tuulelle.

Työskentely pajassa oli mukavaa, vapaata ja helppoa. Vapaa työskentely on paljon helpompaa kuin "nyt me teemme tätä bla bla bla..."

Pajassa koettiin myös luomisen tuskaa. Toisinaan pintaan nousi kipeitäkin asioita:

On ollut turvallinen ja hyvä olla, vaikka välistä onkin ollut "luomisen tuskaa" kun jokin juttu ei ole onnistunut. Paineita ei silti ole ollut ja se on ollut tosi ihanaa.

Koin kyllä monesti sellaista huonouden tunnetta ---

Osa ryhmäläisistä kommentoi pajan tilan elementtejä. Serasta oli tullut pajamme maskotti ja myös hänet huomioitiin palautteessa. Tilan elementit olivat luomassa pajaan tietynlaista tunnelmaa.

Sera majoineen ja yllätyksineen oli mukava.

Patjat olivat mahtava juttu, ja oli kiva kokeilla kaikkea uutta ja ihanaa että materiaaleja sai käyttää vapaasti.

Oli kiva tunnelma: musiikki, patjat, Sera, kaappi, valot ja muut jutskat.

Eräs ryhmäläinen toi esille tässä yhteydessä myös ajatuksiaan taiteen terapeutisuudesta. Hän koki pajan olleen esimakua siitä, mitä taideterapia voi olla.

Mua kiinnostaa taiteet ja sielunhoito. On mieletöntä miten taideteoksista pysyy tavottamaan ja myös purkamaan erilaisia tunnetiloja.

8.1.2 Toinen kysymys – merkittävimmiksi koetut asiat

Toisen kysymyksen kautta pyrin hahmottamaan asioita, jotka pajalaiset kokivat viikon aikana omalla kohdallaan merkittävimpinä. Kysymys oli muotoiltu näin: *Mikä oli itsellesi merkittävintä kuluneena viikkona pajassamme?* Lupa työskennellä omalla tavalla ja omalla aikataululla nousivat esiin monien vastauksissa. Jotkut olivat kokeneet myös ryhmän ja ohjaajan kannustuksen tärkeänä.

Levollisuus ja vapaus, se ettei ollut pakko, eikä ollut mitään ennalta määrättyä aikataulua tai työjärjestystä tai päämäärää. Juuri siinä pääsi luovuus valloilleen, ja pystyi myös rauhassa luottamaan omiin kykyihinsä, ja ryhmän ilmapiirissä ei tarvinnut pelätä epäonnistumisiakaan. Paja oli minulle valtavan antoisa ja kannustava. En osaa edes sanoa miten paljon sain irti

Merkittävintä pajassa ehkä se, että sai olla sellainen kun on ja tehdä mitä halusi. Opettaja oli kannustava.

Saada tehdä taidetta omalla tavallaan miten siihen kukin pystyy.

Juuri sellainen turvallisuus ja sellainen rauhallinen oma tekeminen omassa tahdissa. On saanut rauhassa tehdä ja olla. --- Mutta kaikkein tärkeintä on ollut juuri se turvallinen ja rauhoittava ilmapiiri.

Joidenkin ryhmäläisten mielestä yksi merkittävimmistä asioista pajassa oli saada purkaa ja pohtia oman elämänsä tärkeitä kysymyksiä, kuten oman paikan etsimistä ja omaa suhdetta taiteeseen. Palautteesta saattoi löytää myös onnistumisen kokemusten tärkeyden, sen että saa kokea olevansa jossakin hyvä.

Se, että sain purettua tukkoista päätä ja sain ajatukset pitkästä ajasta virtaamaan. Mahtavaa taideterapiaa, sanoisin.

Heränneet ajatukset omasta suhteestani ja suhtautumisestani taiteeseen. Mietin myös yleisesti elämää ja paikkaani. Tavoitin ehkä paremmin omia mieltymyksiäni ja lahjojani. Toisaalta sain myös ymmärrystä ja rohkeutta tunnustaa, että mikä ei oo mun juttu.

Töitä tehdessä ajatukset sai levätä. Sai rauhassa miettiä elämäänsä ja samalla raapustaa.

Kysyessäni pajalaisten merkittävimpiä kokemuksia viikon aikana, kahdessa vastauksessa otettiin esille myös Jumalan läsnäolon näkökulma.

Ja jos ajattelee niin jos pajassa ei olisi ollut Jumala lähellä ja mukana kuvioissa niin en olis kyllä viihtynyt läbellekään yhtä hyvin. Varmaan Jumala tuo sitä turvallisuuden tunnettakin.

Vaikea sanoa. Varmaan se miten Jumala on puhutellut mielikuvamatkojen ja oman työskentelyn kautta.

8.1.3 Kolmas kysymys – uskon teemojen avautumista

Kolmannella kysymyksellä kartoitin uskon teemojen avautumista työskentelyssä. Kysymys kuului: *Löysitkö työskentelyn kautta jotakin uutta suhteessasi Raamattuun ja uskon teemoihin, joissa matkasimme? Jos löysit, niin mitä?* Tämänkaltaisten asioiden mittaamisen tai tunnistamisen vaikeus tuli esille palautteessa siten, että suurin osa vastaajista kertoi löytäneensä uusia asioita suhteessaan Raamatun teemoihin, mutta ilmaisivat vaikeuden kertoa ja tiedostaa mitkä uudet löydökset olivat. Vaikutti siltä, että pidempi syventyminen yhteen uskon teemaan oli tuonut pajalaisille uusia näkökulmia ja omakohtaisuutta suhteessa Raamatun teemoihin. Yksi pajalainen toi palautteessaan esille uskon ja taiteen suhteen syvenemisen elämässään.

Jotenkin se turvallisuuden tuntu kasvoi. Sai tuntea sen kuinka todella Jumala on vahva kallio ja kannatteleva vesi sekä samalla suojaa antava pesä. Se ekan päivän juttu jäi ehkä parhaiten mieleen kun siellä vedessä oli se kivi joka oli valkoinen ja siihen oli kiinnitetty se laatikko, jonka kannessa oli oma nimi ja sisällä sitten se viesti Jumalalta.

Opin sen, että uskosta ja yhteydestä Jumalaan kumpuaa parhaat jutut taiteen tekemisessä, ennen Jumala ja taide ovat olleet melko erillään, nyt ne kytkeytyvät erottamattomasti yhteen.

Eri teemoihin pääsi uudella ja tuoreella tavalla käsiksi työskentelyn kautta. Jollakin tavalla sai nähdä asioita uudesta mukavasta näkökulmasta. Mielikuvamatkat olivat tässä iso apu. --- En osaa selittää tarkemmin, mutta jotain uutta ja ihanaa tästä pajasta sain.

Mielenkiintoisen näkymän pajan sisältöön toi palautteessa erään ryhmäläisen oivallus, ettei omaa uskoa tarvitse verrata toisen uskoon.

8.1.4 Neljäs kysymys – ”Mitä jäimme kaipaamaan”

Neljännän kysymyksen muotoilun huomasin olevan kaksimerkityksinen. Pyyisin pajalaista vastaamaan kysymykseen: *Mitä jäit kaipaamaan?* Vastauksissa kuvailtiin sekä seikkoja, joita pajalaiset kokivat puuttuvan, että asioita, joita he pajan sisällöistä jäivät kaipaamaan sieltä lähtiessään. Näistä molemmista katsantokannoista nousi esille konkreettisia ja tärkeitä näkökulmia.

Kolme pajalaista ilmaisivat toiveensa, että pajatyöskentelyyn olisi leirilä varattu enemmän aikaa. Erityisesti mielikuvamatkoihin ja maalaamiseen kaivattiin lisää aikaa. Palautteesta kävi ilmi, että myös opastusta materiaalien käytössä kaivattiin enemmän. Taidetarvikkeiden monipuolisuudesta kiitettiin, mutta koettiin myös, että taidot eivät riittäneet kaikkien välineiden hyödyntämiseen. Tässä yhteydessä on tärkeää pohtia sitä, kuinka paljon perustaitoja tarvitsee olla tullessa tämän kaltaiseen työskentelyyn. Onko työskentelyssä silloin läsnä hoitavuus, jos materiaaleihin on vaikea saada otetta? Voiko tuolloin olla mahdollista kokea mielekkyyttä uuden alueen valtaamisesta? *Mieleni minun tekevi aivoni ajattelevi -mielikuvien käyttö opettamisessa -ke-*

hittämishankkeessa (Porkka ym. 2001, 23) todetaan, että samoin kuin rentoutusta myös maalaamista tulee harjoitella, jotta huomio voi kiinnittyä menetelmän sijasta tuotokseen.

Eräässä vastauksessa ryhmäläinen kertoi, että olisi kaivannut tutustua toisiin pajalaisiin paremmin. Eräs pajalainen kertoi kokeneensa joskus velvollisuutta tulla pajaan, hän kertoi kaivanneensa, ettei olisi kokenut näin. Hän totesi edellisen johtuvan ehkä levon tarpeestaan. Pajalaiset luettelivat myös elementtejä, joita he pajasta tulevat kaipaamaan sieltä lähdettyään. Näitä olivat esimerkiksi mielikuvamatkat, yhteishenki, patjoilla löhöily, tunnelma ja levollinen taiteilu.

Pajalaisten palautteen perusteella pajan idean voi perusosin katsoa toteutuneen. Palautteesta on löydettävissä kosketuspintaa jokaiseen produktiolle asettamaani tavoitteeseen. Pajan työskentely koskettaa kuitenkin sellaisia elämänteemoja, jotka ovat vaikeasti mitattavissa, joten kaikkien tavoitteiden toteutumista en voi edes lähteä analysoimaan. Eräs pajalainen kertoi palautteessaan, että ajatukset kuvataidepajasta olivat vahvasti nivoutuneet leirin muuhun ohjelmaan. Palautteen tarkastelussa on hyvä huomioida siksi myös seikka, että vastaukset voivat ilmentää pajalaisten kokemuksia Taiteiden Kesä -leiristä kokonaisuudessaan.

8.2 Omat havainnot ja kokemukset

Arvioidakseni omaa työskentelyäni käytin menetelmänä kirjaamista, kysymyksiä ja reflektointia. Kirjasin Kuvataidepajassa työskentelyn lomassa myös omia havaintojani siitä, kuinka pajan eri elementit mielestäni toimivat, sekä millaisia näköaloja käytäntö avasi välineen toimivuudesta. Lisäksi muistiinmerkitsin työskentelyn aikana mielessäni heränneitä kysymyksiä, jotka usein liittyivät ammattietiikkaan tai teorian soveltamiseen. Pyrin havaintoja kirjaamalla reflektoimaan omaa työskentelytapaa, jotta saatoin soveltaa kehittävää työtä jo leiriviikon aikana. Totesin, että monista pajalaisten palautteissa esiin tuomista teemoista olin tehnyt myös itse havaintoja leirin aikana. Toisaalta oli myös monia seikkoja, joita en olisi havainnut ilman kyselylomakkeen vastauksia.

Ymmärrän, että on varmasti monia kokemuksia ja näkökulmia, jotka jäivät opinnäytetyöni arvioinnissa havaitsematta. Työn edetessä tiedostin jatkuvasti enemmän siitä, miten syvällisiä, moniulotteisia ja yksilöllisiä opinnäy-

tetyössäni hahmottelevat prosessit ovat ja miten vähän on mahdollista niitä mitata ja pukea sanoiksi.

Mielikuvamatkojen suunnittelu ja toteutus olivat itselleni haastavia tehtäviä. Pajan aikana pyrin havainnoimaan ryhmäläisten reaktioita ja esimerkiksi antamaan tietyille elementeille mielikuvatyöskentelyssä lisää aikaa, jos koin pajalaisten sitä kaipaavan. Mielikuvamatkoja kirjoittaessani koetin välttää tuomasta omaa kokemusmaailmaani liiaksi esille. En tiedä kuinka hyvin tässä onnistuin. Välillä olinkin huolissani siitä, että toisin matkoihin maiseimia, joissa pajalaiset eivät olisi halukkaita kulkemaan. Toteutin matkat tässä mielessä parhaan ymmärryksen mukaan. Matkojen aikana oli hyvin hiljais-ta ja koin, että pajalaiset viihtyivät niillä. Yhdessä palautteessa esitettiin toivomus, että mielikuvamatkoille olisi voinut varata enemmän aikaa. Mielikuvamatkoja suunnitellessa pohdin myös aiheiden teologisia sisältöjä. Mietin millaista teologiaa matkat tuottaisivat ja mikä olisi oikea tapa käyttää Raamatun teemoja siten, etten irrottaisi niitä väärällä tavalla kontekstistaan.

Työskentely uskon teemojen parissa saattaa herättää ihmisessä myös kipeitä kysymyksiä. Näitä kysymyksiä tunnistan paljon myös itsessäni. Tästä syystä oli hetkittäin vaikea kohdata pajalaisten kokemuksia, sillä saatoin eläytyä niihin omista elämänskysymyksistäni käsin. Oli tärkeää kohdata ja arvostaa näitä kokemuksia, vaikka ne kipeiltä olisivatkin tuntuneet. Totesin työskentelyssä, miten tärkeitä onnistumisen kokemukset ihmiselle ovat. Tämän produktion kaltaisella työskentelyllä on nähdäkseni ilmeinen mahdollisuus antaa rohkeutta oman näköiseen ilmaisuun ja saada siitä toisten palautetta, ja sitä kautta vahvistaa onnistumisen ja hyväksytyksi tulemisen kokemusta. Kuten Rafael Wardi (Paavilainen 2003, 72) on todennut terapeutin taiteen kontekstissa, että hyväksyessämme toisen maalauksen, hyväksymme samalla myös hänet itsensä.

Teoriatietoon tutustuminen auttoi ymmärtämään työskentelyssä enemmän ilmiöiden syitä ja seurauksia: miksi jokin toimii kuten toimii. Tämä mahdollisti eri elementtien tietoisemman soveltamisen osaksi välineen kehittämistä ja pajan toteutusta. Totesin, että mielikuvien kanssa työskentelyssä on paljon mahdollisuuksia, mutta myös haasteita, joita teoria auttoi hahmottamaan. Koen myös, että ryhmäytymisen ilmiöön on tulevaisuudessa tärkeää perehtyä tarkemmin kuin opinnäytetyöni yhteydessä oli mahdollista. Tämän ajatuksen vahvasti erään pajalaisen palaute jossa hän mainitsi, ettei ujuden tähden tutustunut toisiin niin hyvin kuin olisi halunnut.

Pyrin pajan kuluessa havainnoimaan millaiseen työskentelyyn pajalaiset olivat motivoituneita. Välillä esitin heille kysymyksiä siitä, miten he kokivat esimerkiksi mielikuvien parissa työskentelyn. Yksi leiriläinen vastasi kysymykseen, että ”kyllä, haluaisimme niitä enemmänkin.” Kalliolle tehdyssä mielikuvamatkassa kalliolla kohdattiin hahmo, joka tuli matkalaisen luokse. Olin kirjoittanut matkaan kysymykset: Kuka hän sinulle on? Mitä haluaisit, että hän sinulle sanoisi?

Erityisesti tämän matkan toteutettuani huomasin pohtivani syntyikö matkalla tunne, että se oli liikaa ohjailtu, sillä tämänkaltaisessa kontekstissa pajalaiset olisivat saattaneet kokea hahmon siten, että hahmon tuli olla Jeesus. Kysyin tästä pajalaisilta, ja he totesivat, että olivat matkan aikana kyllä mietineet oliko hahmo Jeesus, vai tuliko hänen olla Jeesus, vai voisiko hän olla Jeesus. Eräs ryhmäläinen, totesi, että ”en osannut ajatella mitä hän sanoisi, mutta ei se ahdistavaa ollut. Hyväksyin sen etten tiennyt.” Esimerkiksi tämän kaltaisia havaintoja tein leirin aikana ja sain paljon näköaloja siihen, mihin suuntaan kehittää omaa työskentelyäni tulevaisuudessa.

9 NÄKYMIÄ PUUMAJASTA

9.1 Ajatuksia ammattietiikasta

Opinnäytetyötä tehdessä mieleeni nousi monia ammattietiikkaan liittyviä kysymyksiä. Prosessin edetessä tein lukuisia valintoja, usein melkoisen aivomyrskyn saattelemana. Eettisyys opinnäytetyötä tehdessä tarkoittaa osaksi sitä, että suhtaudutaan kriittisellä asenteella niin vallitsevia käytäntöjä kuin löytynyttä tietoakin kohtaan (Kuokkanen, Kivirinta, Määttänen & Ockenström 2005, 30). Tiedon hankinnassa jouduin tekemään jatkuvaa rajausta siinä, mitä teoriaa voin ja haluan työssäni hyödyntää. Oli työlästä löytää kirjavasta joukosta juuri se materiaali, johon voisin riittävällä tavalla ajatuksissani sitoutua.

Eräs tärkeä seikka prosessin suunnittelussa oli löytää keino välttää sitä, etten toisi omaa kokemusmaailmaani liiaksi välineen mukana, eli miten kykenisin takaamaan leiriläisille tilan, jossa he voivat itse ja omalla tavallaan löytää työskentelyssämme sen kielen ja muodon, joka on sopusoinnussa heidän sisimpänsä kanssa. Mielikuvamatkoja kirjoittaessa mietin tätä paljon. Pyrin olemaan liiaksi sanoittamatta sitä, mitä kukin aihe voisi omasta mielestäni tarjota tai avata, niin että Raamatun teemat voisivat inspiroida ja puhutella jokaista omintakeisella tavalla. Näin Sana ja väline voivat toimia mahdollisimman läpinäkyvällä tavalla, ilman että ohjaajan oma kokemus niitä summentaa tai ohjailee.

Puitteiden luominen luovalle ja vapaalle tilalle työskennellä oli keskeisellä sijalla kuvataidepajassa. Jokaisella tulisi olla yhtäläinen vapaus kuvitella ja luoda. Martti Lindqvist (1992) muistuttaa, että luovuus sisältää aina riskin, vastaan voi tulla mitä vain. Niin kuin elämälläkin – sillä on hintansa. Ohjaajan, tai muun tilanteesta vastaavan tehtävä ei siis ole rajoittaa, kritisoida tai moralisoida toisten itseilmaisua, mutta samalla ohjaajan tulisi pitää kuitenkin huoli siitä, ettei tapahdu mitään pahaa. (Lindqvist 1992, 23.)

Työskentelyssämme oli tärkeää ilmaista selkeästi se, että joka tilanteessa oli myös vapaus olla osallistumatta. Tämä tuli huomioida jo taidetilan rakentamisessa. Mielikuvamatkan aluksi oli tärkeää muistuttaa, että jokainen osallistuisi siihen tavalla, joka tuntui itsestä hyvältä. Sai sulkea silmät ja käydä makuulle jos siltä tuntui, mutta myös muut tavat olivat aivan yhtä sallittuja. Valitsin pajaan positiivisen teeman, sillä koin, että tämän hetkinen ammatillisuuteni ei olisi riittänyt ohjaamaan työskentelyä, jossa pajassa käsitellyt teemat olisivat nostaneet pintaan kovin rankkoja tunteita. Tällä hetkellä työskentely valitsemani teeman parissa tuntui sopivalta.

Opettajan tai ohjaajan on koko ajan työssään kyseltävä mitä oppija on ja miten hän on. Kaiken uuden oppiminen rakentuu oppijan tajunnan ja merkityssuhteiden ainutkertaisuuden perustalle. Näin siis opettajan on etsittävä jatkuvasti oppijan ”ideaa”, jota etsiessä merkittävimmäksi opettajan tarvitsemaksi tiedoksi nousee se tieto, jota hänellä ei vielä ole. (Jaatinen 1996, 23.) Pyrin Kuvataidepajan työskentelyssä etsimään sitä tietoa, mitä minulla ei vielä ollut, jotta voisin kohdata pajalaisten oman ”idean” parhaalla mahdollisella tavalla.

Tavoitteiden mielessä pitäminen auttoi tekemään ratkaisuja. Sekä omassa suunnitteluprosessissani, että pajan työskentelyssä oli tärkeää antaa tilaa luovuudelle, joka olisi mahdollisimman vapaa valtarakenteista. Samaan aikaan koin tärkeäksi tutustua syvemmin yhteistyökumppaneideni hengellisen työn näkyyn sekä tavoitteisiin leirin suhteen, voidakseni sitoutua leirin suunnittelussa myös työelämälähtöisiin motiiveihin. Kaikkien eettisten ratkaisujen tavoitteena on opinnäytetyössä kuitenkin ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus ja oikeudenmukaisuuden korostaminen (Kuokkanen ym. 2005, 30).

9.2 Lopuksi

Opinnäytetyöprosessin lähestyessä päätepidettään tuntuvat välineen mahdollisuudet kohdata sille asettamiani tavoitteita eläviltä. Pajalaisten produktiosta antaman palautteen myötä usko tämänkaltaisen työskentelyn antiin on kasvanut. Leikin, mielikuvien ja luovuuden säikeistä voi todella punoa köytä, jota pitkin kiipeämällä on mahdollista löytää matkanteon mieli. Produktion ajatuksessa korostuivat samaan aikaan niin päämäärä, kuin myös oleminen tässä ja nyt, niin että matkanteko on jo sisältö sinänsä. Palautteen ana-

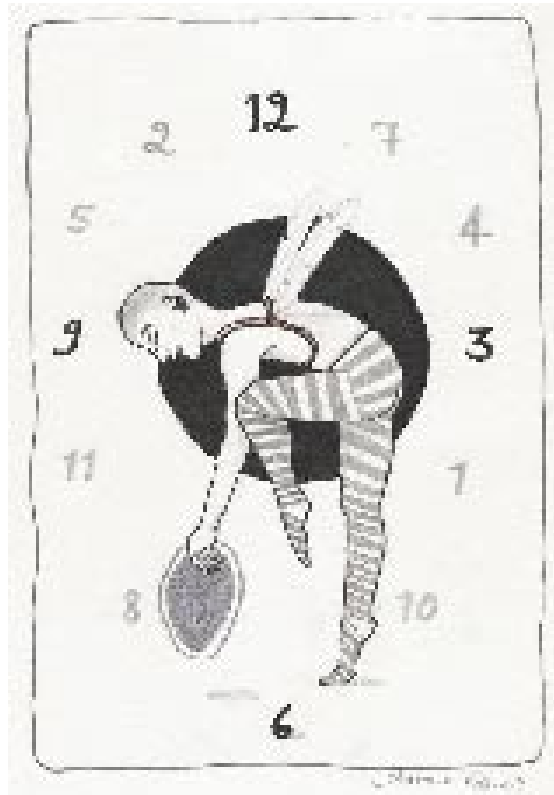
lysointi sai minut vakuuttumaan siitä, että pajan työskentely oli monella tasolla merkityksellistä myös pajalaisille. Kannettuna ja suojattuna oleminen saattoi löytää uutta kosketuspintaa niin mielikuvamatkojen kuin kuvallisen työskentelynkin kautta. Monet teemat saivat jäädä produktion arvioinnissa ikään kuin ilmaan, sillä pajan luonteen vuoksi sen sisällyttämiä prosesseja on mahdotonta raamittaa selkeästi. Tietty luovalle prosessille ominainen vallattomuus säilyi siis myös halki opinnäytetyöprosessin ja arvioinnin.

Koin oman ammatillisuuteni ottaneen opinnäytetyön työstämisen lomassa isoja lapsen askelia. Usein koin, että käsittelin työtä tehdessä oman elämäni kannalta suuria kysymyksiä, mikä teki prosessista sekä hyvin antoisan että raskaan. Työ luki itseäni sen kasvaessa. Sain lähteä syvemmälle sillä tiellä, millä olin jo aikaisemmin saanut lähteä kulkemaan. Samalla prosessi toi mukanaan epävarmuutta tiedostaessani yhä enemmän vastuuta, jota tämänkaltaisen välineen käyttö tuo mukanaan ja sitä hienotunteisuutta, jota ohjaajan tulee omata. Sain vahvistusta oman ammatillisuuteni suuntaamiseen, josta aiheen imu sai minut varmistumaan. Hieman samalla tavoin kuin Ignatiuksen omat mielikuvat ohjasivat hänen kasvatuskäsitystensä syntyä, koen opinnäytetyöprosessissani tapahtuneen jotakin vastaavaa. Ignatius uskoi sen, mikä häntä itseään oli auttanut, auttavan myös muita.

Havaintoni välineen toimivuudesta sekä pajalaisten palaute antoivat varmuutta ajatuksilleni mielikuvien, leikin ja luovuuden elementtien soveltamisen mahdollisuuksista. En ajattele kehittäneeni mitään järkevää uutta työssäni, mutta sitäkin merkittävämpänä näen sen annin, jota oma persoonallinen ote tämänkaltaisten sisältöjen haltuunotossa voi ympäröivälle yhteisölle antaa, esimerkiksi uusien ideoiden tai innostuksen muodossa. Välineen kehittämistä tärkeämmäksi näkökulmaksi kasvoi henkilökohtaisella tasolla välineen haltuunotto osaksi omaa ammatillisuutta.

Hengellisten teemojen ja luovuuden kontekstissa eri tavoin työskentely kiinnostaa opinnäytetyöprosessin myötä itseäni yhä syvemmin. Myös diakoniatyölle tämänkaltaisella työskentelyllä voi olla annettavaa. Jos näin voidaan tukea ihmisen osallisuutta ja työskentelyssä on läsnä sen sielunhoidollisuus, liikutaan silloin myös diakoniatyön tavoitteiden ytimessä. Ajattelen, että tämänkaltaisilla menetelmillä, syventyessämme eri aistein uskon teemoihin, voi tapahtua jotakin sellaista, mitä Tuomo Mannermaa on seuraavassa ajatuksessaan kuvaillut. Tässä produktiossa kehittäämäni väline voi olla omalla sarallaan kaivertamassa sanan sisältöjä sydämemme syvyyksiin:

Mieleemme painunut Kristuksen sana ja sana Kristuksesta elää ja vaikuttaa meissä, havaitsimme pa sitä aina tai emme. Sanassa vaikuttava Henki on valo, joka hiljaa valaisee ymmärryksemme. Se on lämpö, joka lämmittää tahtomme eli rakkautemme. (Mannermaa 1995, 97.)

Välillä aivokuoreni tuntui olevan aivan pöhöttynyt kaikesta tiedon ja ajatusten tulvasta, mitä en tuntenut välillä olevani kykenevä pysäyttämään tai rajaamaan, saati sitten sisäistämään. Eteeni osui tuolloin vapauttava ajatus eräässä kolumnissa, joka auttoi priorisoimaan oman elämän ohella valmistuvaa opinnäyteyötäkin tuoreella tavalla ja antoi itselle luvan olla keskeneräinen tien kävijä:

Jokaisella ihmisellä on oma aikansa kätellä sieluaan. Oma aikansa oivaltaa asioita. Niin että ne muuttuvat todeksi. Osaksi jokapäiväistä liikettä. Opetajia on paljon, mutta jokainen ihminen käy omaan tahtiinsa. Sen oivaltaminen on tärkeää. Ehkä siihen vaaditaan tuhat barhapolkua, ja eksymistä, mutta jos sen päästä löytää yhteyden itseän, niin matka on kannattanut. (Rinne, Hopper 2007, 53.)

Eräs Veli-Matti Hynnisen (Luukkonen 2004) ajatus kuvaa mielestäni hyvin olotilaa, jota produktiossani tavoittelin. Hän muistuttaa jokaisen päivän sisältävän mahdollisuuksia ja pohtii, millä tavalla kirkko voisi olla tiennäyttäjänä leikin maailmaan: ”Ryhtymällä itse leikkimään voi saada toisetkin innostumaan. Tiukkaan napitettu vakavuus vaihdetaan leikinomaiseen kokemiseen. Seurakunnan suuri haaste on kehittää uusia tapoja kokemuksellisuuteen.” Ja vielä: ”Jeesus vapauttaa meidät iloon ja kekseliäisyyteen. Mitä kaikkea hyvää löydämmekään, jos vain annamme leikin hurmata meidät.” (Luukkonen 2004, 13). Tämän ajatuksen saattamana on hyvä jatkaa kulua peremmälle.

Meri-Helga Mantereen ajatus taiteen ja elämän analogisesta suhteesta johdatti minut näkemään erään elämänanalogian myös opinnäytetyöprosessileni. Keväisen auringon jo paistaessa alkoivat harakat rakentaa pesäänsä kotini pihassa seisovaan koivuun. Harakat aloittivat työpäivänsä yleensä minua aikaisemmin, minä taas jatkoin kirjoitustyötäni ikkunan ääressä hieman myöhempään. Joskus hymähdin huomatessani harakan lentävän tiheikön halki kantaen nokassaan mielestäni omaan kokoonsa nähden hieman liian suurta keppiä. Ihmeellisesti se kuitenkin sai oksat liitettyä pesäkyhäelmänsä, vaikka toimet ja kokonaisuus hetkittäin näyttivätkin melkoisen sekavilta. Mutta siellä se on, pihakoivussa, harakan pesä, palvelemissa tarkoitustaan kevään edetessä.

LÄHTEET

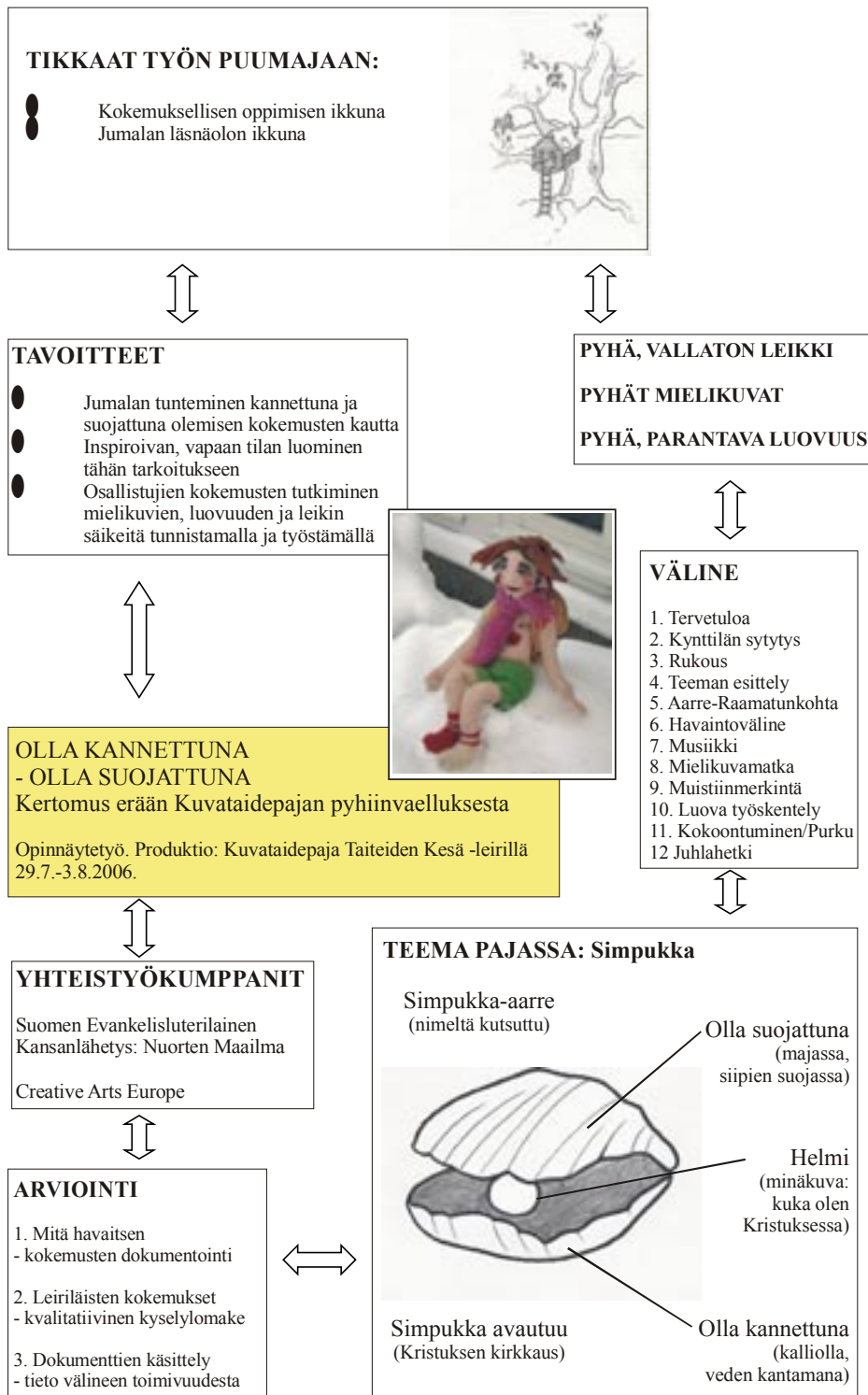
- Ahtiainen, Anita 2005. Suuri leikki. Teoksessa Kalevi Virtanen (toim.) Kohti leikkivää kirkkoa. Helsinki: Lasten Keskus. 106-116.
- Andersson, Claes 2001. Terapeuttinen luovuus. Tiimi 2/2001, 4-5.
- Andersson, Claes 2002. Luova mieli. Kirjoittamisen vimma ja vastus. Helsinki: Kirjapaja.
- Bardy, Marjatta 1998. Leikki leikin vuoksi, mutta taiteen tähden. Teoksessa M. Bardy (toim.) Taide tiedon lähteenä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy. 19-23.
- Bergström, Matti 1997. Mustat ja valkeat leikit. Helsinki: WSOY
- Berryman, Jerome 2005. Suuri leikki. Ohjaajan opas. Uuden testamentin kertomuksia pääsiäisestä alkaen. Helsinki: Lasten Keskus.
- Beumer, Jurjen 1998. Henri J.M. Nouwen – Väsymätön etsijä. Helsinki: Kirjapaja Oy.
- Blomster, Salme 2003. Levottomuudesta rauhaan. Helsinki: Karas-Sana.
- Creative Arts Europe 2006a. Viitattu 2.4.2007 <http://www.creativeartseurope.org/index.htm>. Tuloste tekijän hallussa.
- Creative Arts Europe 2006b. Mission and values. Viitattu 2.4.2007 <http://www.creativeartseurope.org/mission.htm>. Tuloste tekijän hallussa.
- Coelho, Paulo 2002. Alkemisti. Helsinki: Bazar Kustannus.
- Engeström, Yrjö 1995. Kehittävä työntutkimus. Perusteita, tuloksia, haasteita. Helsinki: Painatuskeskus.
- Heikkinen, Hannu 2004. Vakava leikillisuus. Draamakasvatusta opettajille. Helsinki: Kansanvalistusseura.
- Heinonen, Reijo E. 1997. Imaginaatio – kadotettu ulottuvuus. Teoksessa M. Kotiranta (toim.) Kuvan teologia. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 209. 107-118.
- Heinonen, Reijo E. 1993. Perhosen perspektiivi. Mielikuvat ja arvot opetuksessa. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hughes, Gerard W. 2005. Pyhän yllättämä. Opas uskon aarteisiin. Helsinki: Kirjapaja.
- Huhtanen-Somero, Päivi 2006. Rukous ja piirtämisen taito. Helsinki: Kirjapaja.
- Jaatinen, Riitta 1996. Opettajan kokemuksellinen tieto – kertomuksia, kuvia vai kuvitelmia? Teoksessa J. Lehtovaara & R. Jaatinen (toim.) Dialogissa, osa 2 – ihmisenä ihmistyhteisössä. Tampere: Tampereen yliopiston opettajankoulutuslaitoksen julkaisuja. 13-28.
- Jokinen, Seppo 2006. Fantasioista ja totuudesta. Asiantuntijan vastaanotolla. Nuotta. Nuoren seurakunnan sanoma 2/2006. Helsinki: Kustannus Oy Arkki & Ryttylä: Kustannus Oy Uusi Tie, 14.
- Karimäki, Reeli 2005. Kuvitellut ja todelliset leikki-ajat. Teoksessa H. Saarikoski (toim.) Leikkikentiltä. Lastenperinteen tutkimuksia 2000-luvulta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 106-129.

- Kilpeläinen, Irja 1978. Samalle portille. Miten ihminen kokee lähestyvän poismenonsa? Porvoo: WS-OY.
- Kohonen, Vilho 1990. Opettajien ammatillisen täydennyskoulutuksen kehittämisestä kokonaisvaltaisen oppimisen viitekehyksessä. Teoksessa S. Ojanen (toim.) Akateeminen opettaja. Täydennyskoulutusjulkaisuja No 4. 2. uud. Painos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 34-64.
- Kohtamäki, Tiina 1998. Mielikuvista konkretiaan – tavoitteista tuloksiin. Käden taidon osaamisen merkitys sosiaalialan ammattikorkeakouluopinnoissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusyksikön julkaisuja. Julkaisusarja B, Opintomateriaalit 3. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusyksikkö.
- Kopakkala, Aku 2005. Jakob Morenon psykodraama. Teoksessa T. Janhunen & S. Sura (toim.) Miten käytän toiminnallisia menetelmiä? Psykodraaman ohjaajat kertovat. Tampere: Resurssi, 28-42.
- Krappala, Mari 2004. Avoin tila lapsen ja aikuisen välillä. Teoksessa I. Sava & V. Vesänen-Laukkanen (toim.) Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus. 167-190.
- Kupiainen, Tarja 2006. Avauspuheenvuoro. Hyvinvointia Kulttuurista –seminaari 4.5. 2006. Pohjois-Karjalan taidetoimikunta. Viitattu 26.1.2007. <http://www.pktaidetoimikunta.net/main.site?action=sireupdate/view&id=138>. Tuloste tekijän hallussa.
- Kurki, Leena 2004. Kasva vapaaksi. Matka Jesuiittojen kasvatustajatteluun. Helsinki: Kirjapaja.
- Lehtinen, Leena 2004. Lohdunversoja. Hämeenlinna: Päivä Osakeyhtiö.
- Lehtiö, Pirkko 2006. Ignatianinen hengellinen ohjaus. Teoksessa H. Kotila (toim.) Hengellisen ohjauksen kirja.
- Lewis, C.S. 2005. Narnian tarinat. Helsinki: Otava.
- Liikanen, Hanna-Liisa 2004. Taiteen soveltavat mahdollisuudet sosiaali- ja terveydenhuollossa. Suomen mielenterveysseura. Terveystä kulttuurista -verkosto. Viitattu 26.1.2007. <http://www.mikkeli.ami.fi/kny/kuve/docs/liikanen.doc>. Tuloste tekijän hallussa.
- Lindqvist, Martti 1990. Ihmisenä ja ammatissa kasvaminen. Teoksessa S. Ojanen (toim.) Akateeminen opettaja. Täydennyskoulutusjulkaisuja No 4. Helsinki: Helsingin yliopisto. Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. 159-164.
- Lindqvist, Martti 1995. Mieli vai tarkoitus. Helsinki: Otava.
- Lindqvist, Martti 1992. Unelma rohkeasta elämästä. Helsinki: Otava.
- Lindqvist, Martti 2000. Tässä seison. Helsinki: Otava.
- Loyola, Ignatius de 1777. Hengellisiä harjoituksia. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 105.
- Luukkonen, Liisa 2004. Leikki on vapautta iloon ja aitoon rohkeuteen. Pyhäkoululehti 10/04. Helsinki: Lasten Keskus, 12-13.
- Luukkonen, Liisa 2005. Leikki kirkon omimpana olemisen tapana. Teoksessa Kalevi Virtanen (toim.)

- Kohti leikkivää kirkkoa. Helsinki: Lasten Keskus. 99-105.
- Luumi, Pertti 1987. Taitava kertoja. Helsinki: Lasten Keskus.
- Lönnebo, Martin. 2005. Suom. Eero Jokela. Teoksessa Kalevi Virtanen (toim.) Kohti leikkivää kirkkoa. Helsinki: Lasten Keskus.
- Mannermaa, Tuomo 1995. Pieni kirja Jumalasta. Helsinki: Kirjapaja.
- Mantere, Meri-Helga 1991. Mielen kuvat. Kuvallinen ilmaisu terapeuttisessa kontekstissa. Taideteollisen korkeakoulun julkaisusarja A 9. Helsinki: VAPK-kustannus.
- Mello, Anthony de 2003. Havahtuminen. J. Francis Stroud (toim.) Helsinki: Like.
- Nouwen, Henri J.M. 2002. Erämaasta puutarhaan. Helsinki: Kirjapaja.
- Nouwen, Henri J.M. 2004. Kotiinpaluu. Helsinki: Kirjapaja.
- Nuorten Maailma 2006a. Nuorten Maailma. Viitattu 2.4.2007 http://www.nm.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=30. Tuloste tekijän hallussa.
- Nuorten Maailma 2006b. Visio ja arvot. Viitattu 2.4.2007 http://www.nm.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=17&Itemid=31. Tuloste tekijän hallussa.
- Nuorten Maailma 2006c. Taiteiden Kesä. Taiteiden Kesässä tutustuttiin omiin kykyihin. Viitattu 14.2.2007 http://www.nm.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=324&Itemid=367. Tuloste tekijän hallussa.
- Nuorten Maailma 2007. Taiteiden Kesä. Pajat. Viitattu 2.4.2007 http://www.nm.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=162&Itemid=179. Tuloste tekijän hallussa.
- Paavilainen, Maija 2003. Rafael Wardi. Valo varjossa. Helsinki: Kirjapaja.
- Payne, Leanne 1998. Parantava Läsnäolo. Hämeenlinna: Päivä Osakeyhtiö.
- Piironen, Liisa 1995. Leikissä taiteen ainekset. Ala-asteen kuvaamataidon opetuksen perusteita. Teoksessa I. Grönholm (toim.) Kuvien maailma. Opetushallitus, 13-44.
- Piironen, Liisa 2004. Leikin voima taidekasvatuksessa. Teoksessa L. Piironen (toim.) Leikin pikkujättiläinen. Helsinki: WSOY, 316-325
- Pilinszky, Janos 1982. Kolkutus. Teoksessa Suurempi kuin sydämeni. Uskonnollista runoutta 1900-luvun Euroopassa. Uskon lyriikkaa 2. Valikoinut ja suomentanut Anna-Maija Raittila. Helsinki: Kirjapaja.
- Porkka, Jouko 2005. Lehtori. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Sähköpostiviesti. 2.5.
- Porkka, Jouko, Salminen, Pirjo & Wikki, Tiinakaisa 2001. Mieleni minun tekevi, aivoni ajattelevi. Mielikuvien käyttö opetuksessa. Kehittämishanke. Helia ammattikorkeakoulu, ammatillinen opettajankoulutusohjelma. Tuloste tekijän hallussa.
- Puolimatka, Tapio 1999. Kasvatus ja filosofia. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.
- Puolimatka, Tapio 2002. Opetuksen teoria. Konstruktivismista realismiin. Helsinki: Tammi.
- Puolimatka, Tapio 2005. Usko, tieto ja myytit. Helsinki: Tammi.

- Pääjoki, Tarja 2003. Leikkivät tarinat. Teoksessa M. Krappala & T. Pääjoki (toim.) Taide ja toiseus. Syrjästä yhteisöön. Helsinki: Sosiaali ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kirkolliskokouksen vuonna 1992 käyttöön ottama suomennos. Helsinki: Kirjapaja.
- Raittila, Anna-Maija 2002. Hiljaisuuden kirja. Matkaopas levon lähteille. Helsinki: Kirjapaja.
- Raittila, Kaisa 2007. Mikä ihmeen lattiakuva? Pyhäkoululehti 2/07. Helsinki: Lasten Keskus, 11.
- Rasa, Risto 1984. Teoksessa T. Tupala (toim.) Runo puhuu lapsesta. Helsinki: Kirjapaja.
- Rasilainen, Risto 2004. Voiko pyhä näyttäytyä taiteessa. Kristillisdemokraattinen viikkolehti. Viitattu 16.4.2007. <http://www.kristillisdemokraatit.fi/lehti/kd/artikkelit.php?id=701>. Tuloste tekijän hallussa.
- Reima, Vilho 1914. Leikki kasvatuksen välikappaleena. 2. painos. Kotikasvatusyhdistyksen julkaisu- ja. Porvoo: WSOY.
- Rinne, Teemu & Hopper, Hedda 2007. Suuri puhallus. Koiran elämää. Askel 1/2007. Helsinki: Kustannus oy Kotimaa.
- Ruth, Jan-Erik 1984. Luova persoona, prosessi ja tuote. Teoksessa R. Haavikko & J. Ruth (toim.) Luovuuden ulottuvuudet. Espoo: Weilin+Göös, 13-35.
- Räsänen, Marjo 2000. Sillanrakentajat. Kokemuksellinen taiteen ymmärtäminen. Taideteollisen korkeakoulun julkaisu A 28. Taidekasvatuksen osaston tutkimuksia. Helsinki: Taideteollinen korkeakoulu.
- Räsänen, Marjo 1995 Kuvasta kokemukseksi – eräs näkökulma taidekuvan tarkasteluun. Teoksessa I. Grönholm (toim.) Kuvien maailma. Opetushallitus.
- Sava, Inkeri & Katainen, Arja 2004, Taide ja tarinallisuus itsen ja toisen kohtaamisen tilana. Teoksessa I. Sava & V. Vesänen-Laukkanen (toim.) Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus. 22-39.
- Savolainen, Maisa 2005. Keskustelua Godly Play-menetelmästä Jerome Berrymanin kanssa. Teoksessa K. Virtanen (toim.) Kohti leikkivää kirkkoa. Helsinki: Lasten Keskus, 130-134.
- Schaeffer, Francis A. 1973. Art and the Bible. Downers Grove, Illinois: InterVarsity Press.
- Setterlind, Bo 1982. Näkyvä ja näkymätön. Teoksessa Suurempi kuin sydämeni. Uskonnollista runoutta 1900-luvun Euroopassa. Uskon lyriikkaa 2. Valikoinut ja suomentanut Anna-Maija Raittila. Helsinki: Kirjapaja.
- Sinkkonen, Jari 2006. Lapsi – maamme paras tavara. Risto Nurmen Maammeradio. YLE Radio 1. 20.1.2006.
- Stinissen, Wilfrid 1997. Hengellisestä ohjauksesta. Helsinki: Karas-Sana.
- Stinissen, Wilfrid 1998. Sana on lähellä sinua. Helsinki: Karas-Sana.
- Stinissen, Wilfrid 1999. Kristillinen syvämietiskely. 4. painos. Helsinki: Katolinen tiedotuskeskus.
- Stinissen, Wilfrid 2004. Syvemmälle rukoukseen. Kohti hengellistä ydintä. Helsinki: Kirjapaja.

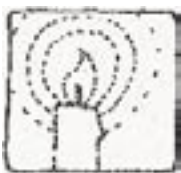
- Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyt 2005. Suomen Evankelisluterilainen Kansanlähetyt. Viitattu 2.4.2007 http://www.sekl.fi/index.php?option=com_content&task=view&id=61&Itemid=116. Tuloste tekijän hallussa.
- Teinonen, Riitta & Teinonen, Seppo A. 1990. Keskustelua mystiikasta. Helsinki: WSOY.
- Teinonen, Seppo A. 1977. Pyhä Ignatius ja hänen hengelliset harjoituksensa. Teoksessa I. Loyola. Hengellisiä harjoituksia. Helsinki: Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 105.
- Tikka, Ilona 2004. Muistojen keinussa. Teoksessa I. Sava & V. Vesanen-Laukkanen (toim.) Taiteeksi tarinoitu oma elämä. Jyväskylä: PS-kustannus, 150-166.
- Tuomikoski, Paula 1987. Taide ja ihminen. Helsinki: Hanki ja jää.
- Turunen, Raija 2003. Ainoastaan sydämellään näkee hyvin – Mielikuvaoppiminen Ignatius Loyolan kasvatuskäsitteessä Joensuu: Joensuun yliopisto. Käytännöllisen teologian laudaturtyö. Teologinen tiedekunta. Viitattu 6.7.2006 <http://www.joensuu.fi/teoltdk/lantteol/tutkimus/graduturunen.pdf>.
- Utriainen, Terhi 1999. Läsä, riisuttu, puhdas. Uskontoantropologinen tutkimus naisista kuolevan vierellä. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Vakkuri, Kai 1999. Leikki ja luovuus: näin lisää luovuutta leikin avulla. Helsinki: BSV-kirja.
- Valtonen, Olli 2007. Pakonomainen ajatteleminen on sairasta. Sanoja ja tekoja. Askel 1/2007. Helsinki: Kustannus oy Kotimaa. 37-38.
- Venkula, Jaana 2003. Taiteen välttämättömyydestä. Helsinki: Kirjapaja.
- Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.
- Wennermark, Pirjo-Liisa 2005. Suuri leikki aarteen äärellä. Teoksessa T. Issakainen (toim.) Kotikirkko tutuksi viidellä aistilla. Helsinki: Lasten Keskus. 55-60.
- Wikström, Owe 1995. Häikäisevä pimeys. Näkökulmia hengelliseen ohjaukseen. Helsinki: Kirjaneiliö.
- Wikström, Owe 2003. Pyhyiden kaipuu. Usko ja aikamme ihminen. Helsinki: Kirjapaja.

LIITE 1: Opinnäytetyön käsitekartta

LIITE 2: Väline

1 Tervetuloa. Jokaisen pajahetken aluksi toivotettiin osallistujat henkilökohtaisesti silmiin katsoen tervetulleeksi. Tila oli valmisteltu vastaanottamaan osallistujat. Paikkoja oli saman verran kuin leiriläisiä.

2 Kynttilän sytytys. Kynttilä avasi alttarihetken ja koko työskentelyn. Osallistujat saivat kukin halutesaan sytyttää kynttilän. Kynttilän valo loi tilaan myös levon ja pyhän tuntua.

3 Rukous. Jokainen työskentely aloitettiin rukouksella, jonka kukin leiriläinen sai halutessaan pitää. Rukouksessa avattiin sydämiä ja toivotettiin myös Luoja työskentelyn keskipisteeksi.

4 Teeman esittely. Tässä avattiin teemaa Raamatusta, johon tultaisiin syventymään työskentelyssä.

5 Aarre-raamatunkohta. Teemaa syvennettiin aihetta käsittelevillä Raamatunkohdilla. Jakeet saatettiin lukea myös samalla, kun havaintoväline asetettiin alttarille.

6 Havaintoväline. Alttarille asetettiin esine, joka havainnollisti teemaa, johon päivän aikana tultaisiin syventymään.

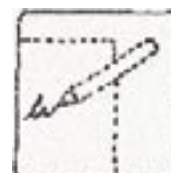
7 Musiikki. Mielikuvamatka aloitettiin usein teemaan sopivalla musiikilla, jota osallistujat saivat kuunnella patjallaan leväten. Musiikki toimi usein myös rentoutuksena ennen mielikuvamatkaa, sekä sen taustalla.

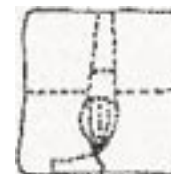
8 Mielikuvamatka. Raamatun teemaan sukkellettiin mielikuvamatkalla. Mielikuvamatka toteutettiin eri tavoin, joskus vapaana, joskus tarkemmin ohjattuna.

9 Muistiin merkintä. Jokaisesta teemasta osallistujat kirjoittivat ajatuksiaan muistiin mielikuvamatkan jälkeen haluamallaan tavalla. Tämä tapahtui hiljaisuudessa. Kirjoitettuaan leiriläiset lähtivät kuvalliseen työskentelyyn omaan tahtiinsa.

10 Luova työskentely. Laajasta materiaalivalikoimasta osallistujat saattoivat valita sopivat välineet työhönsä, jota kukin lähti työstämään ajatustensa pohjalta vapaasti.

11 Kokoonntuminen ja purku. Työskentelyn päätteeksi kokoonnuttiin yhteen ja kukin sai kertoa halutesaan omasta työstään ja muut saivat jakaa toisten töiden herättämiä ajatuksia.

12 Juhlahetki. Työskentely päätettiin juhla- ja kiitos hetkellä. Juhlahetken ei tarvinnut olla suurieleinen, vaan sitä saatettiin viettää esimerkiksi kilistämällä mehulaseja

TAITEIDEN KESÄ 29.7. - 3.8.2006

Kuvataide2: Irina Leino

Oletko miettinyt, millaiset ovat näkymät paimenen harteilta, entä kalliolta, joka nousee yli hämärän? Pajassa matkaamme mielikuvien uskon teemoissa sekä maalaamme sisäisiä kuvia ja matkamuistoja kokemuksistamme. Millainen on sinun matkasi? Liikutko aukealla arolla vai jännittävässä, tiheässä viidakossa? Tule mukaan etsimään aarteita, eläytymään Sanaan, ja ehkä yllättymäänkin. Välineenä työskentelyssä käytämme pastelli- sekä öljyliituja, kollaasia, sekä rohkeasti materiaaleja yhdistelevää mosaiikkia. Pajaan voi tulla jokainen, jolla on halu sukeltaa tämänkaltaiseen työskentelyyn. Aikaisempaa kokemusta materiaaleista ei tarvitse. Olet lämpimästi tervetullut!

Irina Leino on Pieksämäellä asuva taidelasiartesaani ja taiteen tekijä. Tällä hetkellä hän on diakoni/sosionomi -opintojensa loppupuolella. Erityisenä kiinnostuksen kohteena Irinalla on terapeuttilinen taide, johon hän on syventynyt mm. Taide kuntoutuksen tukena -projektissa. Kansainvälistä ilmaa Irina on hengittänyt viime vuosina mm. Mongoliassa, Indonesiassa ja Havaijilla.

TAITEIDEN KESÄ 29.7.2006 - 3.8.2006

Kuvataidepaja

29.7.2006 Lauantai	Aarre (1. Nimeltä kutsuttu)
30.7.2006 Sunnuntai	Kannettuna (2. kalliolla)
31.7.2006 Maanantai	Kannettuna (3. Veden kantamana)
1.8.2006 Tiistai	Suojattuna (4. majassa)
2.8.2006 Keskiviikko	Helmi (5. Kuka olen Kristuksessa?)
3.8.2006 Torstai	Simpukka avautuu (6. Kristuksen kirkkaus)

29.7.2006 Lauantai – Aarrematka

1. Nimeltä kutsuttu

Aarre-raamatunkohdat:

Minä annan sinulle aarteet pimeistä piiloistaan ja kalleudet kätköistään, jotta oppisit tietämään, että se, joka sinua nimeltä kutsuu, olen minä, Herra, Israelin Jumala. (Jes.45:3)

Ja nyt – näin sanoo Herra, joka sinut loi, Jaakob, joka sinut muovasi, Israel: – Älä pelkää. Minä olen lunastanut sinut. Minä olen sinut nimeltä kutsunut, sinä olet minun. (Jes.43:1)

Mielikuvamatka:

“Kahlaat raikkaassa vedessä kesäisenä lauantai-iltana. Ulpukat nostavat keltaisia kasvojaan kohti sinisintä taivasta. Lumpeet antavat vielä odottaa kukintojaan ja näyttävät vain aavistuksen valkoista hehkuaan vahvojen terälehtiensä lomasta. Järven pohjassa pehmeä hiekka ja sileät, pyöreät kivet tuntuvat elävän samaa lauantai-illan pehmeyttä kuin sinäkin. Vesi on juotavan kirkasta ja pieni aalto saa jalkateräsi näyttämään siltä, kuin ne taipuisivat aaltojen mukana. Kuljet hitaasti rannan suuntaisesti ja joka askel halkoo veden vastusta kuin aura. Kirkkaan veden läpi näet valkoisen kiven ja sen rinnalla jotakin kummaa kimallusta. Kumarrut tavoittamaan kiveä ja upotat kämmenesi veteen tarkastellaksesi lähemmin tuota mielenkiintoista välkettä. Huomaat pienen kuvioidun rasian kiven rinnalla. Näet oman nimesi kirjoitetun kiven pintaan ja ymmärrät, että tämä paikka ja tämä aarre ovat juuri sinua varten, juuri nyt. Tarkastele rasiaa kämmenelläsi. Millainen se on? Avaat rasian ja sen sisällä näet simpukan ja pienen taitellun viestin. Avaat paperin taitokset ja luet selkein kirjaimin kirjoitetun viestin: 'Minä olen sinut nimeltä kutsunut.' Laita aarteesi talteen. Voit palata sitä katselemaan milloin vain.”

2. Kalliolla

Aarre-raamatunkohdat:

Herra Sebaot, minun kuninkaani ja Jumalani! Sinun alttarisi luota on varpunenkin löytänyt kodin, pääsky-nen pesäpaikan, jossa se kasvattaa poikasensa. Miten onnellisia ovatkaan ne, jotka saavat asua sinun huoneessasi! He ylistävät sinua alati.(Ps.84: 4-5)

Herra, sinä päästit minut turvaan, sinä olet vuorilinnani. Jumalani, sinuun minä turvaudun, sinä olet kallio, olet kilpeni, pelastukseni sarvi, olet vuori ja turvapaikka. Sinä olet pelastajani, sinä autat minut turvaan vainoojilta. (2 Sam.22:2-3)

Mielikuvamatka:

Vain Herra on pyhä, ei ole toista, meidän Jumalamme yksin on luja kallio. (1 Sam.2:2)
Yhtä minä pyydän Herralta, yhtä ainoaa minä toivon: että saisin asua Herran temppelissä kaikki elämäni päivät! Saisin katsella Herran ihanuutta hänen pyhäkössään ja odottaa, että hän vastaa minulle. Kun vaara uhkaa, hän ottaa minut majaansa. Hän antaa minulle suojan teltassaan, nostaa minut turvaan kalliolle. (Ps.27:4-5)

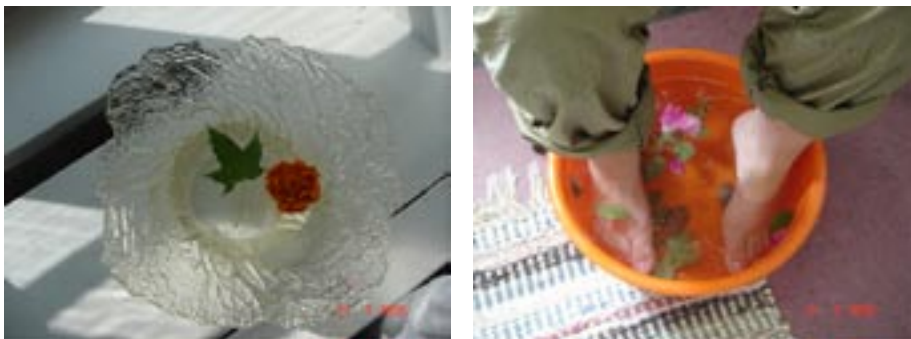
Maan ääristä minä huudan sinua, kun sydämeni nääntyy. Sinä viet minut turvaan, kalliolle, jolle en itse jaksaisi nousta. Sinä olet turvani, vahva linnoitus vihollista vastaan. Minä tahdon aina asua sinun luonasi, minä etsin sinun siipiesi suojaa. (Ps.61:3-5)

“Näet edessäsi jylhän ja mahtavan kallion. Kaipaat lähteä matkalle sen avaralle laelle; paikkaan, jossa saat levätä, hengittää vapaasti, olla turvassa. Kallio on jyrkkä ja nousu tuntuu aluksi mahdottomalta. Päätät kuitenkin lähteä matkaan. Löydät kallion seinämästä samalten vuoraaman kolon, josta löydät sopivan paikan alkaaksesi kiivetä. Painat kätesi samaleeseen. Jää hetkeksi tunnustelemaan sen vihreätä, kosteata ja upottavaa pintaa. Metsä on lämmin ja mitä korkeammalle nouse, sitä enemmän aurinko saa puiden väistyessä osua sinuun osua. Hiljaisuus on ympärilläsi. Kuulet lintujen siipien lyönnit, lehtien kahinan, kun tuuli kääntelee niitä kulkiessaan. Miltä kallio tuntuu? Tunnustele käsilläsi sen koloja ja kouroumia. Tunnet kuinka sinua kannatellaan ja olet yllättynyt kuinka keveältä nousu tuntuu. Kiipeät laelle asti. Vedät keuhkot täyteen raikasta ilmaa. Voit levittää kätesi ja tunnustella

taivasta ja avaruutta ympärilläsi. Kalliolta näet kauas. Millainen maisema edessäsi avautuu? Kalliolla näet myös pääskysen pesän, ja kuulet pääskysten laulua. Mitä muuta kallion laella näet? Etsi itsellesi hyvä paikka kalliolla. Luoksesi tulee hahmo. Tunnet, että hän haluaa sinulle hyvää. Sallit hänen istua viereesi. Keskusteletteko vai oletteko hiljaa. (Kuka hän sinulle on?) Mikä on asia, jonka haluaisit kuulla häneltä?"

31.7.2006 Maanantai – Kannettuna

3. Veden kantamana

Aarre-raamatunkohta:

Onnellisia ne, jotka saavat voimansa sinusta, ne, jotka kaipaavat pyhälle matkalle. Kun he kulkevat vedettömässä laaksossa, sinne puhkeaa virvoittava lähde, ja sade antaa heille siunauksensa. (Ps.84:6-7)

Mielikuvamatka (jalkakylpy):

Niin kuin peura janoissaan etsii vesipuroa, niin minä kaipaen sinua, Jumala. Minun sieluni janoaa Jumalaa, elävää Jumalaa. Milloin saan tulla temppeliin, astua Jumalan kasvojen eteen? (Ps.42:2-3)

Siunattu on se mies, joka luottaa Herraan ja panee turvansa häneen! Hän on kuin puron partaalle istutettu puu, joka kurottaa juurensa veteen. Ei se pelkää helteen tuloa, sen lehvät pysyvät aina vihreinä. Vaikka tulee kuiva vuosi, ei sillä ole mitään hätää, silloinkin se kantaa hedelmää. (Jer.17:7-8)

“Voit kuvitella itsesi nyt veden ääreen. Istut laiturilla ja kastat jalkojasi vedessä. Millaista on ympärilläsi? Miltä vesi tuntuu? Voit myös juoda vettä lasistasi ja tunnustella veden ominaisuuksia. Lepää laiturilla ja anna ajatustesi kulkea vapaasti.”

1.8.2006 Tiistai – Suojattuna

4. Majassa

Aarre-raamatunkohta:

Yhtä minä pyydän Herralta, yhtä ainoaa minä toivon: että saisin asua Herran temppelissä kaikki elämäni päivät! Saisin katsella Herran ihanuutta hänen pyhäkössään ja odottaa, että hän vastaa minulle. Kun vaara uhkaa, hän ottaa minut majaan. Hän antaa minulle suojan teltassaan, nostaa minut turvaan kalliolle. (Ps.27:4-5)

Mielikuvamatka:

"Maja kätköissä. Millainen sinun majasi on?"

Olet saanut kutsun majaan kätköissä.

Pakkaat kassiisi evästä ja lähdet matkaan. Kuljet paljain jaloin samettista polkua. Metsä on hiljainen. Kuulet vain askeltesi keveän käynnin ja tuulen lempeän kohinan puissa. Hetkittäin linnut laulavat. Metsässä on hämärää. Aurinko syöksyy välillä halaamaan sinua puiden takaa. Pysähdyt lepäämään. Istut suuren ja sileän kiven päälle. Kaivat kassista hiukan raikasta mehua ja juot. Katsele metsää ympärilläsi. Mitä näet? Jatkat matkaasi. Huomaat määränpääsi lähestyvän. Näet edessäsi avoimen portin, johon on kirjoitettu sinun nimesi. Millainen tuo portti on? Portin takaa avautuu näkymä, joka on paljon kauniimpi, kuin osait kuvitellakaan. Astut portilta edemmäs ja etäämmällä näet kauniin rakennuksen. Millainen tuo rakennus on? Katsele sitä tarkasti ja aisti, miltä tuntuu olla sitä lähellä. Tunnet että olet sinne oikein tervetullut. Se on sinun paikkasi. Paikka, joka tuntee sinut ja on sinua varten. Astut oviaukosta sisään. Miltä majassa tuoksuu, millainen tunnelma siellä on? Käy istumaan ja tarkastele majaasi, mitä näet, mitä tunnet."

2.8.2006 Keskiviikko – Helmi

6. Kuka olen Kristuksessa?

Aarre-raamatunkohta:

Kyyhkyni, kallion kätkemä, vuoren seinässä lymyävä, anna minun nähdä kasvosi, anna minun kuulla äänesi, sillä sinun äänesi on suloinen, ihanat ovat sinun kasvosi. (Laul.1.2:14)

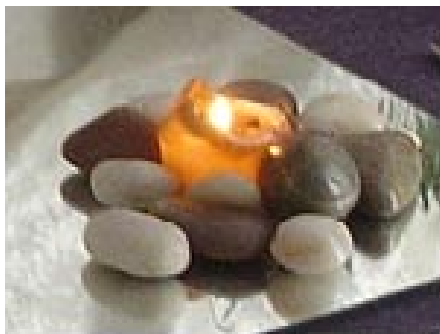
Mielikuvamatka:

"Lepää ja kuuntele seuraavia psalmin sanoja. Anna niiden upota syvälle sydämeesi asti."

Sinä olet luonut minut sisintäni myöten, äitini kohdussa olet minut punonut. Minä olen ihme, suuri ihme, ja kiitän sinua siitä. Ihmeellisiä ovat sinun tekosi, minä tiedän sen. Minä olen saanut hahmoni näkymättömissä, muotoni kuin syvällä maan alla, mutta sinulta ei pieninkään luuni ole salassa. Sinun silmäsi näkivät minut jo idullani, sinun kirjaasi on kaikki kirjoitettu. Ennen kuin olin elänyt päivääkään, olivat kaikki päiväni jo luodut. Kuinka yliverkaisia ovatkaan sinun suunnitelmasi, Jumala, kuinka valtava onkaan niiden määrä! Jos yritän niitä laskea, niitä on enemmän kuin on hiekanjyviä. Minä lopetan, mutta tiedän: sinä olet kanssani. (Ps.139:13–18)

3.8.2006 Torstai – Simpukka avautuu

7. Kristuksen kirkkaus

Aarre-raamatunkohdat:

Ylistetty olkoon hänen armonsä kirkkaus, kun hän antoi meille rakkaan Poikansa! (Ef.1:6)

Silloin sinun valosi puhkeaa näkyviin kuin aamunkoi ja hetkessä sinun haavasi kasvavat umpeen. Vanhurskaus itse kulkee sinun edelläsi ja Herran kirkkaus seuraa suojanasi. (Jes.58:8)

Mielikuvamatka:

"Aseta itsellesi viltti nurmelle. Asetu viltille makaamaan. Aurinko lämmittää kasvojasi ja valaisee luomiesi sisäpuolellekin. Lepää tuossa kirkkaudessa ja lämmössä."

Kansa, joka pimeydessä vaeltaa, näkee suuren valon. Niille, jotka asuvat kuoleman varjon maassa, loistaa kirkkaus. (Jes.9:2)

Hän sanoi: "Hehän ovat minun kansaani, omia lapsiani, jotka eivät minusta luovu." Niin hän tuli heidän pelastajakseen, vapautti heidät ahdingosta. Ei sanansaattaja, ei enkeli, vaan hänen kasvojensa kirkkaus pelasti heidät. Rakkaudessaan säälivänä hän lunasti heidät vapaiksi, hän nosti ja kantoi heitä kaikkina menneinä päivinä. (Jes.63:8-7)

Loiste ympäröi istuimen, se oli kuin sadepäivänä pilvessä näkyvä kaari. Sellainen on näöltään Herran kirkkaus. Minä heittäydyin maahan kasvoilleni, kun sen näin. Ja minä kuulin jonkun puhuvan. (Hes.1:28)

Jumala, joka sanoi: "Tulkoon pimeyteen valo", valaisi itse meidän sydämemme. Näin Jumalan kirkkaus, joka säteilee Kristuksen kasvoilta, opitaan tuntemaan, ja se levittää valoaan. (2 Kor.4:6)

Poika on Jumalan sädehtivä kirkkaus, hänen olemuksensa kuva, ja hän ylläpitää kaikkea olemassa olevaa sanansa voimalla. Toimitettuaan puhdistuksen synneistä hän on asettunut korkeuksissa istuimelleen Majesteetin oikealle puolelle. (Hebr.1:3)

LIITE 5: Kyselylomake

Hei,

Olisin kiitollinen palautteestasi kuluneelta viikolta.

1 Kerro omin sanoin millaisia tunteita työskentelymme taidepajassa sinussa herätti.

2 Mikä oli itsellesi merkittävintä kuluneena viikkona pajassamme?

3 Löysitkö työskentelyn kautta jotakin uutta suhteessasi Raamatun ja uskon teemoihin, joissa matkasimme? Jos löysit, niin mitä?

4 Mitä jäit kaipaamaan?

Olen kiitollinen kaikista ajatuksistasi ja mielipiteistäsi, jotka jaat. Oli hienoa, että juuri sinä osallistuit pajaamme. Kiitos mukanaolostasi!

Lämpimin terveisin

LIITE 6: Kuvia pajalaisten töistä

Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja

Sarjassa julkaistaan pääsääntöisesti Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä, henkilökunnan tutkimuksia ja opinnäytetöitä sekä niiden Diakin kehittämishankkeiden raportteja, jotka ovat tuottaneet innovatiivisia ja merkittäviä työelämää kehittäviä tuloksia.

B 1 Hurskainen, Eeva & Puukki, Arja 1999. Maahanmuuttajien opintojen ohjaus ja kuratiivinen toiminta

B 2 Rintatalo, Paula 1999. Kun yhteiskunnan todellisuus musertaa: kontekstuaalista teologiaa Englannissa

B 3 Gothoni, Raili, Tenhunen, Sirpa & Mallik, Bijli 1999. A future for the children: evaluation research from Calcutta

B 4 Gothoni, Raili & de Carvallio Silveira, Claudio 1999. Program for social education: evaluation report of the project in Rio de Janeiro

B 5 Mikkola, Arto & Heiskanen, Tatu 1999. OlenNainen: raportti toiminnallisesta koulutushankkeesta

B 6 Gothóni, Raili (toim.) 2000. Yhteisyyttä vapaaehtoistyössä, hoitamisesa ja päihdehuollossa: kolmen päättötyön tuloksia

B 7 Ilkka-Ahola, Sirpa 2001. Suomalaisen diakonian juurilla: Otto Aarnisalon seurakuntadiakonia Virroilla 1895-1899

B 8 Kohonen, Sanna-Maija & Uuksulainen, Riikka & Kortelahti, Teemu 2002. ”Lähe miun artteliksein”: yhteisvastuukeräys yhteisöjen tukena

B 9 Kainulainen, Sakari (toim.) 2002. Neljä ikkunaa nuorisotyöhön

B 10 Kainulainen, Sakari (toim.) 2002. Työkäytäntöjä tutkimassa ja kehittämässä

B 11 Mattila, Marita 2002. Työttömän toivo - vapautuksen teologiaa Lappeenrannassa

B 12 Huovila, Mikko 2002. Hoivaajasta vaikuttajaksi? Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijoiden osallistuminen ja vaikuttaminen

B 13 Välttilä, Orvokki 2002. Keneltä toivo ja tulevaisuus? Kroatian evankelisen kirkon tuki jäsenilleen sodan aikana

B 14 Hursti, Irene 2002. Ystävyyttä yli etnisten esteiden. Tutkimus SPR:n maahanmuuttajien ystävälityksen ja neuvonnan kehittämisestä.

B 15 Ritokoski, Sami & Valtonen, Minna 2003. Miten suunta löytyy? Diakonia-ammattikorkeakoulun opiskelijat kutsumusta, ammatillista identiteettiä ja työhön sijoittumista pohtimassa.

B 16 Laurila, Anja 2003. Toivo ja Ilona

B 17 Novitskij, Jaana 2003. Elämäntaitoja ryhmätyönä – kuntoutusmalli nuorille huumeidenkäyttäjille

B 18 Laulaja, Hanna & Takamaa, Maria 2003. Viittomakielinen käännös: Varhaisen kommunikaation ja kielen kehityksen arviointimenetelmä, MC-DI-lomake 8 – 16 kk

B 19 Laine, Terhi & Haavisto, Kari & Viemerö, Jaana 2004. Sosiaalityö poliisilaitoksella. Keski-Uudenmaan kokeilun loppuraportti

B 20 Lehtinen, Jonna & Säilä, Sanna 2004. Seikkailujen saari - Vapaa-aajan toiminnan kehittämishanke Perheryhmäkotin Myötätuulessa

B 21 Manninen, Anja 2004. ”Koko työyhteisön voimin” - Laadukkaat hyvinvointipalvelut ja palveluketjut -projektin loppuraportti

B 22 Djupsjöbacka, Stefan 2004. ”Valinta kokeessa” - Valtakunnallinen sosi-

aali- ja terveysalan opiskelijavalintakokeiden kehittämishanke vuosina 2002 - 2003: Kartoitusraportti

B 23 Noppari, Eija & Tanttinen, Marja-Terttu (toim.) 2004. Arvokas vanhuus ja vanhustyön arvostus .

B 24 Poikolainen, Päivi & Rinne, Leena & Taruvuori, Karoliina 2005. Kaupunki- ja maaseutuympäristö koulutusvalintojen ja elämäntavan muovaajina.

B25 Girsén, Mervi 2005. Kuntoutuksen asiakaspalvelun yhteistyö. Solmut auki vuorovaikutteisella työn kehittämisellä.

B 26 Helminen, Jari (toim.) 2005. Kiintopisteitä nuoruusaikaan. Psykososiaalinen tuki ja työ nuorten kanssa toimittaessa

B 27 Hämäri, Eira 2005. Orpolasten elinolot Emkhuzwenin alueella Swazimaassa

B 28 Tikka, Irina 2005. Katulapsityön kahdet kasvot

B 29 Mattila, Kati 2005. ”Jos nainen lepää, sakaali vie kanat”. Tyttöjen ja naisten asema Nepalissa.

B 30 Helminen, Jari (toim.) 2005. Hyvinvoinnin rakentajat. Näkökulmia hyvinvointityön ja sen edellyttämän ammatillisen osaamisen kehittämistarpeisiin Uudellamaalla.

B 31 Kortelainen, Hanna. 2006. Tiedettä, tutkimusta vai kehittämistä? Ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystoiminta valtion, työelämän ja akateemisen imun ristipaineessa.

B 32 Thitz, Päivi. 2006. Diakonian yhteisölliset merkitykset.

B 33 Kinnunen, Tuula. 2006. Vertaistuki erityislapsen vanhempien voimavarana.

B 34 Markkanen, Seija, Kohonen, Sanna-Maija & Nieminen, Ari. 2007. Ohjatusti työhön - oppiminen, motivointi ja sosiaalinen yrittäjäyys.

B 35 Anette Malinen. 2007. Pakko ja autonomia. Päihteidenkäyttäjä sosiaali- ja päihdehuollossa.

B 36 Vuokila-Oikkonen, Päivi; Kivirinta, Mervi (toim.) 2007. POVER : psykiatrisen hoitotyön malli - verkostot ammatillisen pätevyyden kehittämisessä : loppuraportti